

ประชากรแฝงในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร

นางสาว เขียวลักษณ์ โชคถาวร

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

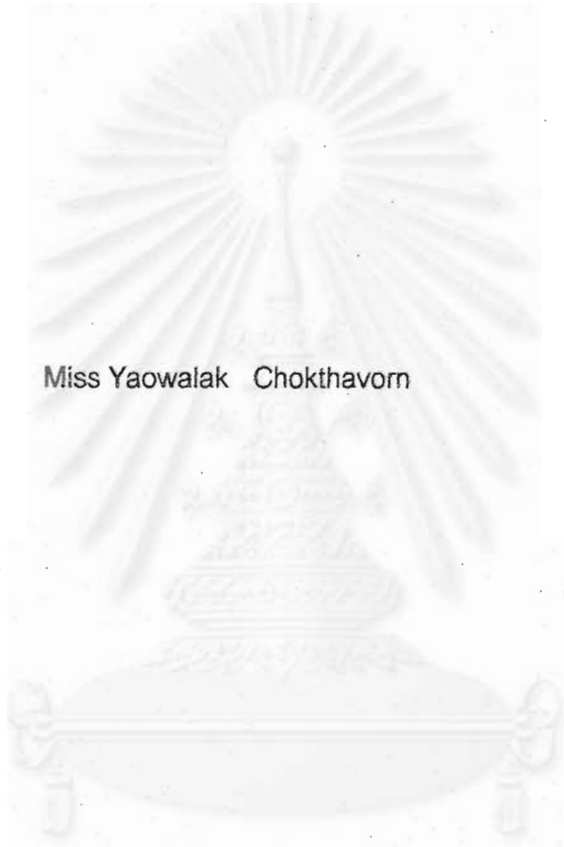
ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-130-551-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 1974 6969

NON-REGISTERED POPULATION IN THE INNER CITY, THE URBAN FRINGE
AND THE SUBURB OF BANGKOK METROPOLIS

Miss Yaowalak Chokthavorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Geography

Department of Geography

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-130-551-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ประชากรแฝงในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง
ของกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวเยาวลักษณ์ ไชคถาวร

ภาควิชา

ภูมิศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ผ่องศรี จันท้าว

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดร.อภิชาติ วงศ์แก้ว

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มร.กัลยา ดิงศกัทธิย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ศิริไพบุณยสินธุ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ผ่องศรี จันท้าว)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.อภิชาติ วงศ์แก้ว)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์นโรดม ปาดกะวงศ์ ณ อยุธยา)

นางสาวเยาวลักษณ์ ไชคถาวร : ประชากรแฝงในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของ กรุงเทพมหานคร (NON-REGISTERED POPULATION IN THE INNER CITY, THE URBAN FRINGE AND THE SUBURB OF BANGKOK METROPOLIS) อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ผ่องศรี จันท์ห้าว อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: ดร.อภิชาติ วงศ์แก้ว, 108 หน้า. ISBN 974-130-551-6.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะของประชากรแฝงที่เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ใช้พื้นที่ศึกษาเขตพญาไท เขตลาดพร้าว และเขตมีนบุรีเป็นตัวแทนตามลำดับ โดยมีแนวเหตุผลว่า ลักษณะประชากรแฝงในแต่ละชั้นมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการเข้ามาทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนสภาพของแต่ละพื้นที่ว่ามีกิจกรรมหรืองานรองรับมากน้อยเท่าใด ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรแฝงในพื้นที่ศึกษาเขตละ 300 ชุด โดยศึกษาตัวแปร 14 ตัว คือ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ที่อยู่ตามทะเบียน ที่อยู่อาศัยจริง วัตถุประสงค์การเข้ามา การทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ พาหนะ เวลาเดินทางไปเรียนหรือทำงาน เวลาที่ใช้ในการเดินทางไป เวลาเดินทางกลับที่พัก และเวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับ

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของประชากรแฝงในแต่ละพื้นที่ไม่แตกต่างกันนัก โดยมีสัดส่วนเพศชายใกล้เคียงกันกับเพศหญิง และมีช่วงอายุอยู่ในกลุ่มวัยกำลังแรงงาน (14-59 ปี) เกือบทั้งสิ้น ประชากรแฝงส่วนใหญ่ของทั้ง 3 เขต มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศและประกอบอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปมากที่สุด ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สูงนักคือ ต่ำกว่า 5,000 - 10,000 บาท ต่อเดือน ประชากรแฝงส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครเป็นผู้ย้ายถิ่นที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อทำงานประจำและอยู่ในการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมซึ่งอยู่ในแต่ละเขตเมือง ประชากรแฝงเหล่านี้จะมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับที่ทำงานหรือที่ทำกิจกรรมระหว่างวันของตน และใช้เวลาเดินทางไปกลับระหว่างที่พักอาศัยและที่ทำงานน้อยกว่า 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง โดยใช้เวลาเดินทางไป-กลับกระจัดกระจายทั้งในช่วงเช้าและเย็น

ภาควิชา ภูมิศาสตร์ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา ภูมิศาสตร์ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2543ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4180170322 : MAJOR Geography

KEY WORD : non-registered population / inner city / urban fringe / suburb

Yaowalak Chokthavorn : THESIS TITLE. (NON-REGISTERED POPULATION IN THE INNER CITY, THE URBAN FRINGE, AND THE SUBURB OF BANGKOK METROPOLIS) THESIS ADVISOR : Associate Professor Pongsri Chanhom, THESIS CO-ADVISOR : Dr. Apichat Wongkaew, [108 PAGES] pp. ISBN 974-130 551-6.

This research has an objective for studies and compares characteristics of non-registered population that have activities in the inner city, the urban fringe and the suburb of Bangkok metropolis. The study areas are Payatai district, Lad prow district and Meenburi district. The reason for the research is characteristics of non-registered population have a different objective for have activities in the Bangkok metropolis in each areas. And condition of each areas have how many activities for support them. Researcher collect data from random sampling non-registered population in each study areas 300 set. By means of studies 14 variables are gender, age, education, income, occupation, register residential area, real residential area, objective for come in to Bangkok, activities in land uses, transportation, time to go out for work, time to use for go out, time to go back to residential place, time to use for go back.

The research study show that characteristics of non-registered population are not different in each areas. The ratio of male and female are similarly. And range of their age is age of labour, its between 14 to 59 years. Non-registered population of three areas have birth town in northeast of Thailand. They work with private organization and general labour work. Most of them do not have high income, its range between lower than 5,000 to 10,000 baht per month. They come in to Bangkok to relocate for permanent work and live in commercial land use in each areas. They usually live near their work place or place that they do activities during day. And they use time for travel between live place and work place is range between lower than 30 minutes to 1 hour by a time for round trip are spread in both morning and evening.

Department	Geography	Student's signature	<i>Yaowalak Chokthavorn</i>
Field of study	Geography	Advisor's signature	<i>P. Chanhom</i>
Academic Year	2000	Co-advisor's signature	<i>Apichat Wongkaew</i>

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ผ่องศรี จันทน์หา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.อภิชาติ วงศ์แก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำ
แนะนำปรึกษาในการทำงานวิจัยโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. มลิินทร์ สำเภางิน ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาด้านสถิติ
ซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและตัวผู้ศึกษาอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ศิริไพบุลย์สินธ์ ประธานกรรมการ และ
รองศาสตราจารย์นโรดม ปาลกวงศ์ ณ อยุธยา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับ
ปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณข้าราชการ กองวิชาการและกองสำรวจและแผนที่ กรุงเทพมหานคร ที่กรุณาเอื้อเพื่อ
ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ ๆ และเพื่อน ๆ ที่คอยเป็นกำลังใจให้ในการทำงาน

ขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้ทั้งกำลังใจและการสนับสนุนในการศึกษาอย่างดียิ่งเสมอมา

และขอบพระคุณพระเจ้า สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่พร้อมอยู่เสมอ

เยาวลักษณ์ โชคถาวร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....

กิตติกรรมประกาศ

บทที่	1. บทนำ	1
	1.1 หลักการและเหตุผล	1
	1.2 วัตถุประสงค์	4
	1.3 แนวเหตุผล	4
	1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
	1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
	1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	1.7 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
	2. แนวความคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเพิ่มประชากร	7
	2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความหนาแน่นของประชากร	11
	2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับเมืองและการขยายตัวของเมือง	14
	2.4 ลักษณะของเมืองกรุงเทพมหานคร	26
	2.5 ปัญหาที่เกี่ยวกับการเพิ่มประชากรในเมือง	37
	3. พื้นที่ศึกษา	39
	3.1 เขตพญาไท	39
	3.2 เขตลาดพร้าว	44
	3.3 เขตมีนบุรี	47
	4. วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
	4.1 การกำหนดประชากรเป้าหมาย	52
	4.2 การสุ่มตัวอย่าง	53
	4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	59
4.6 การเสนอผลการวิจัย	61
5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
5.1 ลักษณะประชากรแฝง	62
5.2 กิจกรรมของประชากรแฝง	68
5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรแฝงกับกิจกรรมของประชากรแฝง	75
6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
6.1 สรุปผลการวิจัย	82
6.2 อภิปรายผล	83
6.3 ข้อเสนอแนะ	84
รายการอ้างอิง	86
ภาคผนวก	91
ตารางสำเร็จที่ใช้สูตรของ Taro Yamane	92
แผนที่แสดงจุดที่ออกเก็บข้อมูล	93
แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	96
ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล	97
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	108

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. ตารางแสดงปริมาณการขยายตัวของกรุงเทพมหานครในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง	28
2. ตารางแสดงความหนาแน่นประชากรกรุงเทพปี พ.ศ.2503 – 2543	35
3. ตารางเปรียบเทียบจำนวนประชากร จำแนกรายเขต ปี พ.ศ.2543	50
4. ตารางเปรียบเทียบกิจกรรมในอาคาร จำแนกรายเขต	50
5. ตารางแสดงสถานที่ราชการ/รัฐวิสาหกิจจำแนกรายเขต	51
6. ตารางแสดงขนาดพื้นที่และขนาดของประชากรในเขตปทุมธานี ลาดพร้าว และมีนบุรี.....	53
7. ตารางแสดงจำนวนแบบสอบถามและรายละเอียดการเก็บข้อมูลประชากรแฝง ตั้งแต่วันที่ 18 ถึง 20 เมษายน 2544 และเก็บข้อมูลในวันที่ 21 และ 23 เมษายน 2544.....	58
8. ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ.....	76
9. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้น	76
10. ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและอาชีพของประชากรแฝง	77
11. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและอาชีพของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้น.....	78
12. ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝง	78
13. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้น.....	79
14. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกิจกรรมและอาชีพของประชากรแฝง	79
15. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกิจกรรมและอาชีพของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้น	80
16. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกิจกรรมและการศึกษาของประชากรแฝง	80
17. ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และการศึกษาของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้น	81
18. ตารางแสดงเพศของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	97
19. ตารางแสดงอายุของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	97
20. ตารางแสดงการศึกษาของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	97

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
21. ตารางแสดงอาชีพของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	98
22. ตารางแสดงรายได้ของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	98
23. ตารางแสดงที่อยู่ตามทะเบียนของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	99
24. ตารางแสดงที่พักอาศัยจริงของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	99
25. ตารางแสดงวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเขตเมือง ของกรุงเทพมหานคร	99
26. ตารางแสดงการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ จำแนกตามเขตเมืองของ กรุงเทพมหานคร	100
27. ตารางแสดงพาหนะที่ประชากรแฝงใช้เดินทางในกรุงเทพมหานคร	100
28. ตารางแสดงเวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ จำแนกตาม เขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	101
29. ตารางแสดงเวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัย จำแนก ตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร	101
30. ตารางแสดงเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ จำแนกตามเขตเมือง ของกรุงเทพมหานคร.....	102
31. ตารางแสดงเวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับเข้าที่พักอาศัย จำแนกตามเขตเมืองของ กรุงเทพมหานคร	102
32. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่ตามทะเบียนและที่อยู่อาศัยจริงของประชากรแฝง	102
33. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ.....	103
34. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรืออื่น ๆ กลับที่พัก.....	103
35. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ.....	104
36. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับสู่ที่พัก	104
37. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างอาชีพและรายได้ของประชากรแฝง	105
38. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างการศึกษาและอาชีพของประชากรแฝง	106
39. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างอายุและอาชีพของประชากรแฝง	106
40. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างรายได้และที่อยู่อาศัยของประชากรแฝง	107
41. ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างรายได้และการใช้ยานพาหนะของประชากรแฝง	107

สารบัญรูปหรือแผนภูมิ

รูปหรือแผนภูมิ	หน้า
1. แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของคลาร์ก	12
2. แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของเซอร์แรทท์ และแทนเนอร์ ..	12
3. แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของนิวลิ่ง	13
4. แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของนอร์ธัม	13
5. วิวัฒนาการของเมืองตามแนวคิดของ Patrick Geddes	16
6. Bergess's Concentric zone Model	20
7. Hoyt's Sectoral Model	21
8. Harris and Ullman's Multiple Nuclei Model	22
9. แบบจำลองการใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร	25
10. เพศของประชากรแฝง	62
11. อายุของประชากรแฝง	63
12. การศึกษาของประชากรแฝง	64
13. อาชีพของประชากรแฝง	65
14. รายได้ของประชากรแฝง	66
15. ที่อยู่ตามทะเบียนของประชากรแฝง	67
16. ที่พักอาศัยจริงของประชากรแฝง	68
17. วัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานคร	69
18. การทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ	70
19. พาหนะที่ใช้เดินทางในกรุงเทพมหานคร	71
20. เวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ	71
21. เวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัย	72
22. เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ	73
23. เวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับเข้าที่พักอาศัย	74

สารบัญแนบที่

แนบที่	หน้า
1. แนบที่แสดงเขตเมืองกรุงเทพมหานคร	32
2. แนบที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินกรุงเทพมหานคร	34
3. แนบที่แสดงเขตเมืองกรุงเทพมหานครและพื้นที่ศึกษา	41
4. แนบที่เขตพญาไท	42
5. แนบที่เขตลาดพร้าว	45
6. แนบที่เขตมีนบุรี	48
7. แนบที่แสดงจุดที่ออกเก็บข้อมูลเขตพญาไท	93
8. แนบที่แสดงจุดที่ออกเก็บข้อมูลเขตลาดพร้าว	94
9. แนบที่แสดงจุดที่ออกเก็บข้อมูลเขตมีนบุรี	95

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประชากรเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองของประเทศทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรในแต่ละช่วงเวลาจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายและแผนงานพัฒนาในพื้นที่ทุกระดับ ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ใช้ข้อมูลประชากรเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงนโยบายที่สำคัญต่าง ๆ เช่น การให้บริการ การศึกษา การให้บริการสาธารณสุข การวางผังเมืองรวมถึงการสร้างเคหะสถานและปรับปรุงแหล่งชุมชน การปรับปรุงบริการสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ การวางนโยบายการผลิตอาหารให้เพียงพอแก่ความต้องการ นโยบายการจ้างแรงงานและสร้างตลาดแรงงานให้ประชากรมีงานทำอย่างทั่วถึง และนโยบายการปรับปรุงบริการสังคมสงเคราะห์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2522)

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและเมืองศูนย์กลางสำคัญของประเทศในทุก ๆ ด้าน ทั้งศูนย์กลางการบริหาร การปกครอง การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริการด้านต่าง ๆ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองใหญ่ที่มีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผู้คนจากทุกภูมิภาคหลั่งไหลเข้ามาอยู่อาศัย แสวงหาแหล่งงานและการใช้บริการในกรุงเทพมหานคร ทั้งในลักษณะถาวรและชั่วคราวเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, 2539) ลักษณะการเพิ่มจำนวนของประชากรในกรุงเทพมหานครส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเกิดของประชากรในกรุงเทพมหานครเอง และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการย้ายเข้ามาของประชากรจากจังหวัดอื่น ๆ ทั้งที่ย้ายเข้ามาอยู่อย่างถาวร ย้ายมาอยู่ชั่วคราวเพื่อย้ายถิ่นต่อไปยังแหล่งอื่น ๆ และที่เดินทางไปกลับเพื่อเข้ามาทำงานและเรียนหนังสือประจำวัน (ปรีชา มิตรานนท์, 2533) นอกจากนี้ การอพยพของประชาชนจากต่างจังหวัดเข้าสู่กรุงเทพมหานครยังมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2513 - 2533 มีคนย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นมากกว่า 90,000 คน/ปี ส่งผลให้อัตราการขยายตัวของประชากรและชุมชนเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, 2539) การย้ายถิ่นของประชากรเข้ากรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะยังคงมีอย่างต่อเนื่องต่อไป ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างรายได้ของกรุงเทพและปริมณฑลกับจังหวัดอื่น ๆ ทำให้ประชากรจากจังหวัดต่าง ๆ หลั่งไหลเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นจำนวนมากกว่า 2 ล้าน

คนเกือบทุกปีในช่วงฤดูแล้ง ประชากรที่เข้ามาอยู่อาศัยชั่วคราวเหล่านี้เพิ่มความแออัดให้กับกรุงเทพมหานครมากยิ่งขึ้น (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2534) การเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพมหานครได้ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว จนรัฐไม่อาจจะลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของประชาชนได้ทัน ส่งผลให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองที่ต้องรับภาระหนักในการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่องเสมือนไม่มีวันสิ้นสุด เป็นผลให้ต้องเร่งสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อตอบสนองให้ทันกับความต้องการของประชาชน (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, 2539)

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ 1,568.70 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ จากข้อมูลที่สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจข้อมูลประชากรปี พ.ศ.2541 พบว่า กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรประมาณ 7,358,200 คน คิดเป็นความหนาแน่นจำนวนประมาณ 4,690 คน/ตารางกิโลเมตร (กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2541) และจากสถิติที่รวบรวมโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ปี พ.ศ.2541 พบว่ามีประชากรในกรุงเทพมหานครจำนวนประมาณ 7,109,000 คน คิดเป็นความหนาแน่นจำนวนประมาณ 4,531 คน/ตารางกิโลเมตร (กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม , มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541) นอกจากนี้ จากการสำรวจข้อมูลประชากรของกลุ่มงานเลือกตั้ง กองปกรองและทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร ในปีเดียวกัน (2541) พบว่า กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากร 5,647,799 คน คิดเป็นความหนาแน่นจำนวนประมาณ 3,600 คน/ตารางกิโลเมตร (กรุงเทพฯ : กองปกรองและทะเบียน, สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร, 2541) จะเห็นได้ว่าข้อมูลจำนวนประชากรที่ได้จากการสำรวจจากแต่ละหน่วยงานดังกล่าวมีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะทำการสำรวจในปีเดียวกัน ข้อมูลจำนวนประชากรที่ทำการสำรวจมาได้พบว่ามี ความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง เห็นได้ว่ามีประชากรบางส่วนที่เข้ามาอาศัยอยู่ใน กรุงเทพมหานครไม่ได้เป็นประชากรที่มีชื่อสังกัดอยู่ในทะเบียนบ้านในกรุงเทพมหานคร หรือที่เรียกว่า ประชากรนอกทะเบียน(non - registered population) หรือ ประชากรแฝง แต่ได้เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครอาจจะด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ทำงาน เรียนหนังสือ ติดต่อราชการ พักผ่อนหย่อนใจ รับบริการทางด้านสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาล หน่วยอนามัย และอื่น ๆ เป็นต้น และได้เข้ามาใช้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่มีอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ประชากรแฝงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีอยู่เป็นจำนวนมากและไม่อาจจะทราบตัวเลขที่แน่นอนนี้ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเตรียมโครงการพัฒนากรุงเทพมหานครไม่ว่าจะเป็น ด้านการศึกษา การวางผังเมืองและการใช้ที่ดิน การจราจร การขนส่ง การให้บริการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร เช่น

ปัญหาสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาชุมชนแออัด และปัญหาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานครได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากการศึกษาพบว่า มีปรากฏการณ์ให้เห็นในช่วงแรกของการพัฒนารูปแบบการกระจายความเป็นตัวเมือง (Polarization Reversal) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยมีการขยายตัวจากวงแหวนชั้นในสู่วงแหวนชั้นนอก ข้อมูลจากการสำรวจโดยภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ.2522 พบว่า กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นในมีการใช้ที่ดินเข้มข้น ใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์ในการก่อสร้าง (Built-up area) สูงถึงร้อยละ 70-90 ของพื้นที่ รองลงไปคือเขตต่อเมือง มีการใช้ที่ดินเข้มข้นประมาณร้อยละ 23-61 นอกจากนี้ เขตชานเมือง ซึ่งเป็นเขตที่มีการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์ในการก่อสร้างเจือจางมาก และมีพื้นที่เพื่อการขยายตัวสูงมากถึงร้อยละ 81-98 จากพื้นที่ทั้งเขต (มานพ พงศทัต, 2527) นอกจากนี้ ยังพบว่ากิจกรรมการเดินทางของประชากรในกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี พ.ศ.2533 พื้นที่เขตเมืองชั้นในมีจำนวนประชากรและกำลังแรงงานอิมตัวเนื่องจากมีความต้องการแรงงานมากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่ประมาณหนึ่งแสนห้าหมื่นคน คนงานจำนวนดังกล่าวจึงต้องเดินทางมาจากพื้นที่อื่น พบว่า แรงงานประมาณ 3 ล้านคนผนวกกับนิสิตนักศึกษาอีกประมาณ 6 แสนคนจะเคลื่อนย้ายตนออกจากที่พักอาศัยในช่วงเวลากลางวัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทั้งพาหนะส่วนตัวและบริการขนส่งมวลชนสาธารณะในทุกรูปแบบเพื่อเดินทางในตอนกลางวันซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อปัญหาการจราจรที่คับคั่งอยู่แล้วให้คับคั่งมากขึ้นไปอีก (ฉลองภพ สุลังกรกาญจน์, 2534)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยนี้มิได้มุ่งที่จะศึกษาหาจำนวนประชากรแฝงในกรุงเทพมหานครซึ่งมีปริมาณไม่แน่นอนและขึ้น ๆ ลง ๆ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันของทุกปี แต่สนใจที่จะศึกษาลักษณะของประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่และทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานครโดยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการใช้ที่ดินในเขตเมืองชั้นต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร และข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาการแก้ไขปัญหา และการขยายการให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพมหานครให้เพียงพอและเหมาะสมได้ในอนาคต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาลักษณะของประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานครโดยเลือกศึกษาประชากรแฝงในพื้นที่เขตพญาไท เขตลาดพร้าว และ เขตมีนบุรี ตามลำดับ
2. เปรียบเทียบลักษณะของประชากรแฝงที่เข้ามาทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง

1.3 แนวเหตุผล

ลักษณะของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้นมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการเข้ามาทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนสภาพของแต่ละพื้นที่ว่ามีกิจกรรมหรืองานรองรับมากน้อยเท่าใด

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะของประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร
2. ใช้พื้นที่ศึกษาในเขตพญาไท เขตลาดพร้าว และเขตมีนบุรี เป็นตัวแทน ซึ่งทั้ง 3 เขต ตั้งอยู่บริเวณเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานครตามลำดับ ซึ่งมีประชากรโดยประมาณ 1 แสนคนเท่า ๆ กัน
3. ระยะเวลาที่ใช้ทำการศึกษาวิจัยประมาณ 1 ปี

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชากรแฝงจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประชากรแฝงในกรุงเทพมหานคร
 - 2.1 ข้อมูลเอกสาร
 - 2.2 ข้อมูลในรูปของแผนที่
3. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม จำนวนประมาณเขตละ 300 ชุด
4. นำเข้าข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่
5. เสนอผลการวิจัยในรูปของการบรรยายประกอบตาราง แผนที่ และแผนภูมิ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นใน เขตชานเมือง และเขตต่อเมือง ของกรุงเทพมหานคร
2. สามารถใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาประชากรแฝงในเขตอื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดลักษณะประชากรแฝงในภาพรวมของกรุงเทพมหานครต่อไป
3. นำไปใช้ประกอบการวางแผนและจัดสรรบริการพื้นฐานให้เหมาะสมและเพียงพอต่อประชากรที่เพิ่มขึ้นในเขตเมืองชั้นต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร

1.7 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรแฝง (non-registered population หรือ de facto population) หมายถึง ประชากรที่ไม่มีรายชื่อตามทะเบียนบ้านในกรุงเทพมหานคร แต่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นประจำนานกว่า 1 เดือน เพื่อทำงาน ประกอบธุรกิจ หรือศึกษาเล่าเรียน ในที่นี้ไม่รวมถึงชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่เป็นการชั่วคราว

ลักษณะประชากรแฝง หมายถึง ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ รายได้ และที่ทำงานหรือสถานศึกษา) และสังคม (เพศ อายุ ที่พักอาศัย วัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามาทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร และลักษณะการเดินทาง) ของประชากรแฝง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง บริเวณที่มีกิจกรรมทุกชนิดที่มีการกระทำในลักษณะเป็นประจำ ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะประกอบอยู่บนพื้นดิน เหนือพื้นดิน หรือใต้พื้นดินและไม่ว่าอยู่ในอาคารหรือนอกอาคารที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ดินแปลงนั้น ในงานวิจัยนี้ จำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 9 ประเภท คือ

1. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย
2. ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม
3. ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม คลังสินค้า และอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
4. ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
5. ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
6. ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาสิ่งแวดล้อม
7. ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรมและเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย
8. ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
9. ที่ดินประเภทสถาบันราชการ

เขตเมืองชั้นในกรุงเทพมหานคร หมายถึง บริเวณใจกลางเมืองภายในกรุงเทพฯ ประกอบด้วย 22 เขต คือ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตปทุมวัน เขตราชเทวี เขตบางรัก เขตดุสิต เขตพญาไท เขตบางพลัด เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตสาทร เขตยานนาวา เขตบางคอแหลม เขตบางซื่อ เขตคลองสาน เขตธนบุรี เขตจตุจักร เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตคลองเตย และเขตวัฒนา

เขตต่อเมืองกรุงเทพมหานคร หมายถึง บริเวณระหว่างเขตเมืองชั้นในกับเขตชานเมือง ประกอบด้วย 22 เขต คือ เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตลาดพร้าว เขตบางกะปิ เขตบึงกุ่ม เขตวังทองหลาง เขตคันนายาว เขตสะพานสูง เขตพระโขนง เขตบางนา เขตประเวศ เขตสวนหลวง เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตราษฎร์บูรณะ เขตทุ่งครุ และเขตจอมทอง

เขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร หมายถึง บริเวณรอบนอกของกรุงเทพฯ ที่มีพื้นที่พื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ประกอบด้วย 6 เขต คือ เขตมีนบุรี เขตคลองสามวา เขตลาดกระบัง เขตหนองจอก เขตบางขุนเทียน และเขตบางบอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นับตั้งแต่อดีตมา การเพิ่มจำนวนประชากรนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการกลายเป็นเมืองและการขยายตัวของเมือง รูปแบบการขยายตัวของเมืองอาจมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยในการก่อรูปของเมืองซึ่งจะส่งผลให้รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองแต่ละส่วนมีความแตกต่างกันด้วย กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีการก่อรูปของเมืองและการขยายตัวของเมืองมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรที่เพิ่มขึ้นนี้ มีทั้งที่เป็นประชากรตามทะเบียนและที่ไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่อาจทราบแน่นอนได้ ประชากรเหล่านี้เข้ามาอยู่หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครซึ่งก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป การวิจัยเรื่อง ประชากรแฝงในเขตชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานครนี้ จึงสนใจศึกษาลักษณะของประชากรแฝงที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง ดังนั้น ในส่วนต่อไป ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวความคิดและทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้อง อันประกอบไปด้วย การเพิ่มประชากร ความหนาแน่นของประชากร การขยายตัวของเมือง รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองกรุงเทพมหานคร และปัญหาที่เกี่ยวกับการเพิ่มประชากรในเมือง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเพิ่มประชากร

2.1.1 การย้ายถิ่น

การเพิ่มประชากรเป็นผลต่างระหว่างจำนวนการเกิดและจำนวนการตาย รวมกับผลต่างระหว่างจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้ากับจำนวนผู้ย้ายถิ่นออก (วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, 2521) การขยายตัวของประชากรในเมืองส่วนใหญ่มีลักษณะของการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วในระยะเวลาไม่นาน โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการอพยพย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในทางเศรษฐกิจ

การย้ายถิ่น (Migration) คือการเคลื่อนย้ายจากอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งที่กำหนดไว้หรือเคลื่อนย้ายไปในระยะทางที่ไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาแห่งการโยกย้าย และจะต้องเป็นการเปลี่ยนถิ่นที่อยู่อาศัย (เจลิยว บุรีภักดี 2520)

การย้ายที่อยู่อาศัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

(1) การเคลื่อนย้ายในท้องถิ่น (Local movement) เป็นการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยภายในชุมชน เป็นการเปลี่ยนที่อยู่ภายในระยะทางที่สั้น

(2) การย้ายถิ่นภายในประเทศ (Internal migration) เป็นการย้ายที่อยู่จากชุมชนหนึ่งไปยังชุมชนหนึ่งภายในประเทศ ซึ่งโดยปกติ มักจะถือเอาเขตที่กำหนดทางการปกครองเป็นเครื่องแสดงว่า ยังมีการย้ายถิ่นหรือไม่ เช่น การย้ายข้ามตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เป็นต้น

(3) การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (International migration) เป็นการย้ายถิ่นข้ามอาณาเขตของประเทศไปยังอีกประเทศหนึ่ง

ในงานวิจัยนี้ สนใจศึกษาการเพิ่มประชากรเมืองอันเป็นผลมาจากการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติและการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ในเรื่องการอพยพย้ายถิ่นของประชากรนี้ จึงขอกล่าวถึงเฉพาะการย้ายถิ่นภายในประเทศเท่านั้น

ในสมัยแรก การย้ายถิ่นเป็นแบบเคลื่อนย้ายจากที่นาหรือหมู่บ้านเกษตรไปสู่หมู่บ้านอุตสาหกรรมในเมือง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจทำให้ความต้องการแรงงานทางด้านเกษตรน้อยลง และความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาของนักประชากรศาสตร์พบว่า ประชากรที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมมีอัตราการเกิดสูง และอัตราตายต่ำซึ่งเป็นผลให้มีอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติของประชากรสูง ที่ดินที่ใช้ทำกินมีไม่เพียงพอ แรงงานในภาคเกษตรล้นงานมากขึ้น ผู้ที่ล้นงานเหล่านี้จึงต้องอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำ พบว่ามีปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นภายในประเทศมี 2 ประการ ประการแรก คือ ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชากรเคลื่อนย้ายออก (push factor) ประชากรในชนบทมักมีอัตราการเกิดสูงกว่าประชากรในเมือง จึงทำให้ประชากรในชนบทเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อัตราผลิตผลต่อที่ดินและจำนวนเกษตรกรอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ก่อให้เกิดสภาพความยากจนและการว่างงานขึ้นทั่วไปในชนบท อันเป็นแรงผลักดันให้ประชากรอพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปหางานทำในเมืองเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการย้ายออก เช่น ความแห้งแล้งของสภาพดินฟ้าอากาศ การขาดแคลนที่ดิน น้ำ ดินเสื่อมคุณภาพ การขาดความรู้ด้านการเกษตร ผลิตผลน้อย รายได้ต่ำ ใจผู้รัยชุกชุม การไม่มีงานทำ เป็นต้น ประการที่สอง คือ ปัจจัยที่ดึงดูดให้ประชากรเคลื่อนย้ายเข้า (pull factor) ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่และโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าท้องถิ่นที่อยู่อาศัยเดิม ความสะดวกในด้านการคมนาคมขนส่งและการติดต่อสื่อสาร งานหรือรายได้ที่จะได้รับจากจุดหมายปลายทางของการอพยพ การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางด้านพาณิชย์ การบริการ การเมือง การศึกษา สภาพอากาศดี เหล่านี้เป็นเหตุจูงใจให้คนอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามา (เจเลียว บุรีภักดี 2520)

อย่างไรก็ตาม พหุจะสรุปสาเหตุของการย้ายถิ่นภายในประเทศเป็น 3 ด้านหลัก ๆ ได้ดังนี้ (วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, 2521)

(1) สาเหตุทางเศรษฐกิจ

ก. ระดับความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันในที่ต่าง ๆ ทำให้คนย้ายจากที่มีระดับความเป็นอยู่ต่ำไปอยู่ที่ที่มีระดับความเป็นอยู่ที่สูงกว่า โดยเฉพาะในด้านรายได้หรือระดับการครองชีพ

ข. ที่ดิน คนมักย้ายออกเนื่องจากสาเหตุไม่มีที่ดินเพียงพอสำหรับประกอบอาชีพไปหาที่ซึ่งหาที่ดินได้ง่าย ราคาถูก

ค. อุตสาหกรรม คนย้ายถิ่นจากเขตเกษตรกรรมเข้าสู่เขตอุตสาหกรรมซึ่งมีโอกาสในการประกอบอาชีพที่ดีกว่า มีอาชีพให้เลือกหลายประเภทและมีทางก้าวหน้าได้รวดเร็ว ประกอบกับที่มีการขาดแคลนที่ดินและผลผลิตไม่สูงเท่าที่ควรในเขตเกษตรกรรม

ง. การขยายตัวของระบบขนส่งและการปรับปรุง ระบบการคมนาคมเป็นสาเหตุเอื้ออำนวยให้คนย้ายถิ่นสะดวกขึ้น

(2) สาเหตุทางประชากร

มนุษย์มักจะมีการย้ายออกจากเขตที่มีประชากรหนาแน่นจนเกินไปไปสู่ที่ซึ่งมีประชากรเบาบางกว่า บางแห่งที่มีประชากรน้อยจนเกินไปก็อาจเป็นปัจจัยซึ่งสนับสนุนการย้ายเข้า

(3) สาเหตุทางสังคมและการเมือง

ก. วัฒนธรรมที่แตกต่างกันและคล้ายกัน ก็ทำให้คนย้ายจากเขตที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกับตนไปสู่เขตที่วัฒนธรรมเช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกับของตน

ข. ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของประชากรในเขตอื่น ๆ ถ้ามนุษย์ทราบที่อื่นเหมาะสมกับตัวมากกว่าที่อยู่ในปัจจุบัน ก็อาจย้ายถิ่นได้

ค. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ต่างกัน เช่น ความไม่สงบภายในประเทศทำให้คนย้ายเข้าสู่เมืองใหญ่ที่มีความมั่นคงกว่าเขตชนบท เป็นต้น

ง. สวัสดิการสังคมที่แตกต่างกัน เช่น โอกาสทางการศึกษาที่แตกต่างกัน กรุงเทพมหานครมีโรงเรียนและมหาวิทยาลัยมากกว่าเขตอื่น ๆ การบริการทางด้านสาธารณสุขที่ไม่เท่าเทียมกัน เป็นต้น

การย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองอาจมีการย้ายรายชื่อตามทะเบียนเข้ามาด้วยหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นจะมีประชากรจำนวนมากที่ย้ายถิ่นโดยที่ไม่ได้ย้ายรายชื่อตามทะเบียนเข้ามาในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ประชากรเหล่านี้ อาจเข้ามาทำงาน เรียนหนังสือ หรือพักอาศัยเป็นประจำแต่ไม่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านที่ตนอยู่ ประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาเหล่านี้ทำให้ยากต่อการทราบจำนวนประชากรเมืองที่แท้จริง

ในการทำสำมะโนประชากรได้ให้ความหมายของ ประชากรโดยพฤตินัย (de facto population) ว่าหมายถึง ประชากรที่อยู่ในเขตนั้นในวันที่ทำสำมะโน ประกอบด้วยผู้ที่อยู่อาศัย และผู้เยี่ยมเยียน(visitors) หรือผู้มาชั่วคราว(transients) ในวันที่สำมะโน (นพวรรณ จงวัฒนา, 2531) สำหรับงานวิจัยนี้ ได้ให้คำจำกัดความถึงประชากรโดยพฤตินัยหรือประชากรแฝง(de facto population หรือ non-registered population) ว่าหมายถึง ประชากรที่ไม่มีรายชื่อตามทะเบียนบ้านในกรุงเทพมหานคร แต่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นประจำมากกว่า 1 เดือน เพื่อทำงาน ประกอบธุรกิจ หรือศึกษาเล่าเรียน ในที่นี้ไม่รวมถึงชาวต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่เป็นการชั่วคราว

2.1.2 ลักษณะของผู้ย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นสู่กรุงเทพมหานครพบว่าอาจแยกผู้ย้ายถิ่นเป็นพวกใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ คือ พวกย้ายถิ่นชั่วคราวย้ายเข้ามาในระหว่างที่ไม่ได้ทำนาชั่วคราว ถึงหน้านาาก็กลับหรือมิฉะนั้นก็ผ่านกรุงเทพมหานครไปหางานทำในเขตอื่นต่อไป พวกที่ย้ายถิ่นถาวรย้ายมาอยู่ในกรุงเทพมหานครเพื่อหาอาชีพและทำนาก็เป็นหลักแหล่ง เช่น มารับจ้างเป็นกรรมกร หรือมาหางานเป็นคนรับใช้ในบ้าน หรือประกอบอาชีพในสถานบริการประเภทต่าง ๆ หรือเข้ามาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับสูง ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็ไม่อาจจะย้ายกลับไปสูชนบทอีกได้ เพราะไม่มีโอกาสที่จะให้ความรู้ที่เรียนมาในเขตชนบทได้ (วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, 2521)

การศึกษาลักษณะของแรงงานผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2540 (สุรรัตน์ สันติภรณ์ และ กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์, 2540) พบว่า ร้อยละ 50 เป็นแรงงานที่อยู่ในกลุ่มอายุ 15-24 ปี รองลงไปคือแรงงานในกลุ่มอายุ 25-34 เป็นจำนวนร้อยละ 31 และ กลุ่มอายุ 35-39 ปี เป็นจำนวนร้อยละ 18 ตามลำดับ และแรงงานผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ จำนวนร้อยละ 81.6 เป็นแรงงานที่อพยพมาจากพื้นที่ชนบทของประเทศ

เฉลียว บุรีภักดี กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่เคลื่อนย้ายมักจะมีลักษณะดังต่อไปนี้(เฉลียว บุรีภักดี, 2520)

- (1) ผู้เคลื่อนย้ายมักเป็นผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว
- (2) เพศชายมีแนวโน้มเคลื่อนย้ายมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเคลื่อนย้ายที่มีระยะทางไกล ๆ และเมื่อสภาพทางจุดหมายปลายทางที่ไม่ค่อยปลอดภัยและลำบากมาก ๆ
- (3) อัตราการเคลื่อนย้ายมักแปรผันไปตามระดับการศึกษาคือ ถ้าประชากรมีการศึกษาสูงขึ้น อัตราการเคลื่อนย้ายก็จะสูงขึ้นด้วย

- (4) พวกปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพมักมีการเคลื่อนย้ายมากกว่าอาชีพอื่น ๆ
 (5) ผู้ที่ว่างงานจะมีการเคลื่อนย้ายมากกว่าผู้มีงานทำ

การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง นอกจากนี้ รัฐยังต้องใช้งบประมาณสูงมากในการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความหนาแน่นของประชากร

พื้นที่ในโลกมีจำนวนจำกัด ไม่อาจขยายต่อไปได้อีก ข้อมูลความหนาแน่นของประชากรจึงมีประโยชน์สำคัญต่อการวิเคราะห์ถึงสภาพของประชากรได้เป็นอย่างดี ตลอดเวลาโลกจะมีประชากรเพิ่มขึ้นเสมอ ในขณะที่พื้นที่ของโลกคงที่หรือมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากในช่วงอายุของมนุษย์ เมื่อเวลาผ่านไปความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่จึงมีเพิ่มมากขึ้น

ความหนาแน่นของประชากร หมายถึง จำนวนประชากรต่อหน่วยพื้นที่ การคำนวณหาความหนาแน่นประชากรนั้นอาจคำนวณต่อภูมิภาค ประเทศ จังหวัด หรือต่ออาณาบริเวณใดก็ได้ คิดเฉลี่ยเป็นประชากรต่อ 1 หน่วยพื้นที่ โดยหารจำนวนประชากรทั้งหมดในภูมิกษณภคนั้น ๆ ด้วยจำนวนพื้นที่ทั้งหมด (เจเลียว บุรีภักดี 2520)

ในเรื่องแบบจำลองความหนาแน่นของประชากร ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้ (ซซนิ วายลี, 2529)

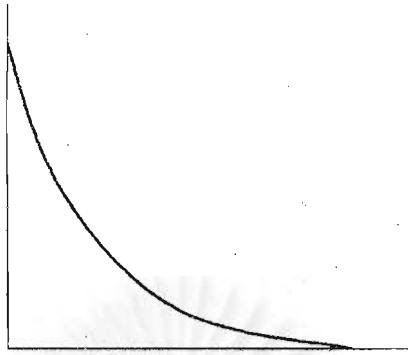
(1) แบบจำลองของคลาร์ก (Clark, 1951) มีสูตรสมการเป็นลักษณะของสมการยกกำลังเชิงลบ (Negative exponential equation) กล่าวคือ ความหนาแน่นของประชากรจะลดลงในอัตราที่รวดเร็วเมื่อถอยห่างออกจากศูนย์กลางเมือง ต่อจากนั้น ความหนาแน่นของประชากรจะลดลง แต่ในอัตราที่ช้าลงจนออกสู่ชานเมือง

$$d_x = d_0 e^{-bx}$$

d_x คือ ความหนาแน่นของประชากร ณ ระยะทาง x จากศูนย์กลางเมือง

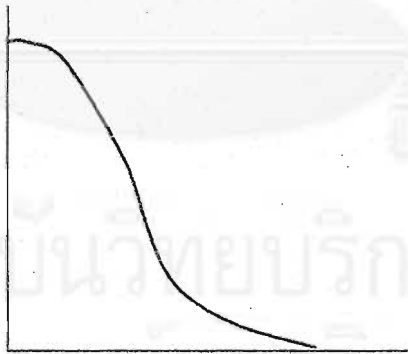
d_0 คือ ความหนาแน่นของประชากร ณ ศูนย์กลางเมือง

b คือ ค่าความลาดชันของความหนาแน่น (Density gradient)

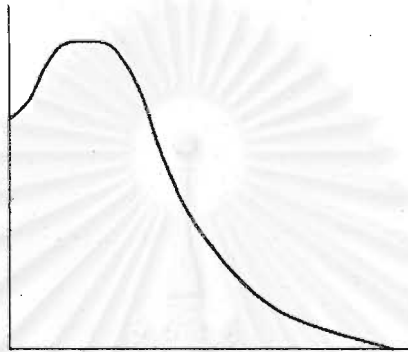
รูปที่ 1 แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของคลาร์ก

(2) แบบจำลองของเชอร์เรทท์และแทนเนอร์ (Sherrett 1960; Tanner 1961) ความหนาแน่นของประชากรมีอัตราลดลงในบริเวณตอนในสุดของเมืองเป็นไปอย่างช้า ๆ ต่อจากนั้นจึงจะลดลงอย่างรวดเร็ว และเมื่อมาสู่ขอบเขตด้านนอกของเมืองจึงจะลดลงในอัตราที่ช้าลง

รูปที่ 2 แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของเชอร์เรทท์และแทนเนอร์

(3) แบบจำลองของนิวลิง (Newling, 1971) แสดงให้เห็นว่าบริเวณตอนในสุดของเมือง ประชากรอยู่อย่างเบาบาง เพราะพื้นที่ถูกใช้เพื่อการค้า บริการ สำนักงาน ดังนั้น บริเวณที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่นที่สุด คือ ขอบเขตตอนในสุดของเมือง ถัดออกมาประชากรจะค่อย ๆ เบาบางลง โดยที่ความลาดชันของความหนาแน่นเป็นในลักษณะ Exponential เช่นกัน

รูปที่ 3 แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของนิวลิง

(4) แบบจำลองของนอร์ธัม (Northam, 1979) เสนอว่าบริเวณในสุดของเมืองมีประชากรอยู่เบาบาง เรียกว่าเป็นหลุมความหนาแน่น (Density center) ถัดออกมาเป็นบริเวณที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่นที่สุด เรียกว่าขอบความหนาแน่น (Density rim) ต่อจากนั้นจะเป็นหลุมความหนาแน่นอันที่สอง หลังจากนั้นประชากรจะมีความหนาแน่นเบาบางลง

รูปที่ 4 แบบจำลองกระจายความหนาแน่นของประชากรในเมืองของนอร์ธัม

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับเมืองและการขยายตัวของเมือง

2.3.1 ลักษณะความเป็นเมือง

นักภูมิศาสตร์อาศัยลักษณะของภูมิทัศน์เมือง (urban landscape) เป็นตัวกำหนดความเป็นเมืองซึ่งพิจารณาจากความหนาแน่นของประชากร ความหนาแน่นของอาคาร และความหนาแน่นของการจราจร (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง 2541) มีหลายแนวคิดเห็นว่าการที่จะให้คำจำกัดความของ "เมือง" และระบุว่าบริเวณใดเป็นเมืองหรือไม่นั้น มีวิธีการหลายอย่าง ดังนี้

(1) นิยามโดยใช้จำนวนประชากร (Population definition)

หลายประเทศใช้จำนวนประชากรเป็นดัชนีวัดความเป็นเมืองในชุมชนนั้น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกากำหนดว่าพื้นที่หนึ่งจะต้องมีประชากร 2,500 คนขึ้นไป จึงระบุว่าเป็นพื้นที่เมือง (urban place) และศูนย์กลางของเมืองมหานครจะต้องมีประชากรอย่างน้อย 50,000 คนขึ้นไป

(2) นิยามโดยใช้ความหนาแน่น (Density definition)

มาตรฐานความหนาแน่นประชากรในการกำหนดว่าพื้นที่ใดเป็นเมืองก็มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ และอาจพิจารณาตัวแปรอื่นนอกเหนือจากจำนวนประชากรด้วย เช่น ความหนาแน่นของจำนวนหลังคาเรือน จำนวนครอบครัว เปอร์เซ็นต์ของสิ่งปลูกสร้าง ขนาดพื้นที่ (floor area) จำนวนการจ้างงานต่อหน่วยพื้นที่ การจราจร จำนวนที่พักอาศัย ตัวอย่างเช่น ความหนาแน่นของที่อยู่อาศัย 100 หลังคาเรือนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งทำให้สามารถคำนวณปริมาณน้ำประปาที่ชุมชนนี้ต้องการ หรือคำนวณบริการด้านอื่น ๆ ได้ ดังนั้น ความหนาแน่นประชากรจึงนิยมใช้ควบคู่กับจำนวนประชากรขั้นต่ำในการพิจารณาว่าพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเมืองหรือไม่

(3) นิยามโดยใช้กฎหมายและการบริหาร (Legal and administration definition)

นิยามของเมืองมักปรากฏในกฎหมายที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับประเทศไทย มีการกำหนดนิยามและเงื่อนไขของการเป็นเทศบาลหรือสุขาภิบาล

(4) นิยามโดยบทบาท (Functional definition)

บทบาทของเมืองที่ต่างกันทำให้ลักษณะของเมืองแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน

(5) นิยามโดยปัจจัยอื่น ๆ เช่น ประวัติความเป็นมา แบบแผนการดำรงชีวิต ปริมาณความพึงพาดการเกษตร ความเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ยังได้เสนอแนวคิดไว้ว่าลักษณะสำคัญของเมืองอาจแบ่งได้ 3 ประการ คือ (วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, 2521)

(1) เป็นเขตที่มีประชากรมากพอสมควร ซึ่งจำนวนประชากรนี้ขึ้นอยู่การตกลงกันในแต่ละประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและเกาหลีถือเอาเขตเทศบาลที่มีประชากรมากกว่า 30,000 และ 40,000 คน เป็นหลักตามลำดับ

(2) ประชากรที่อยู่ในเขตนั้นจะต้องมีวิถีชีวิตอย่างคนในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพของคนส่วนใหญ่จะต้องไม่ใช่อาชีพทางเกษตรกรรม

(3) ชุมชนนั้นต้องมีหน่วยงานในการดำเนินการปกครองตนเอง เช่น เทศบาล

2.3.2 วิวัฒนาการและการก่อรูปของชุมชนเมือง

Peter Haggett นักภูมิศาสตร์กล่าวว่า เมืองวิวัฒนาการมาจากชนบทที่มีความพร้อมทางด้านภูมิศาสตร์ รวมทั้งปัจจัยอื่นที่สำคัญ (Peter Haggett, 1972) คือ

(1) ลักษณะกายภาพที่ตั้ง สามารถตั้งถิ่นฐานได้ โดยเฉพาะบริเวณที่มีแหล่งน้ำแร่เชื้อเพลิง และมีที่ราบที่เพาะปลูกได้

(2) ความเจริญทางเทคโนโลยี ช่วยให้การดำรงชีวิตมีความสะดวกขึ้น มนุษย์มีผลผลิตเหลือกินเหลือใช้มากขึ้น รู้จักเก็บถนอมอาหาร เลี้ยงคนได้อย่างพอเพียง และนำไปแลกเปลี่ยนได้

(3) มีขบวนการทางสังคม เกิดการปกครอง และสถาบันต่าง ๆ ขึ้นในสังคม เช่น พระ กษัตริย์ ประชาชน สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการแบ่งระดับคนในสังคม มีการวางผังเมืองเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน

(4) มีระบบการแบ่งแรงงาน เกิดอาชีพใหม่ ๆ นอกเหนือไปจากการทำเกษตรกรรม เช่น ช่างฝีมือ พ่อค้า ทหาร ฯลฯ เมืองกลายเป็นที่รวมของคนหลายอาชีพ

(5) มีรูปแบบการใช้ที่ดิน แบ่งพื้นที่เมืองออกจากชนบทอย่างเด่นชัด มีกำแพงเมือง คูเมือง พื้นที่ภายในเมืองต้องถูกจัดสรรอย่างเหมาะสม ทั้งป้อมปราการ ตลาด เขตที่พักอาศัย ฯลฯ

(6) มีความหนาแน่นของประชากร มีประชากรเพิ่มขึ้น แต่พื้นที่ยังมีน้อย ต่างจากชนบทที่ประชากรกระจายถิ่นฐานอยู่ทั่วไป

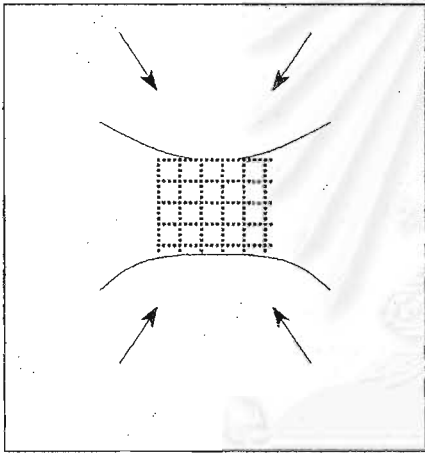
Patrick Geddes เสนอแนวคิดที่ว่า เมืองเมืองมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ (บุญธรรม หุยประเสริฐ 2530)

ขั้นที่ 1 เข้าสู่ศูนย์กลาง (Inflow) คนรวมตัวกันตั้งถิ่นฐาน เริ่มมีการเพาะปลูกทำเกษตรกรรม

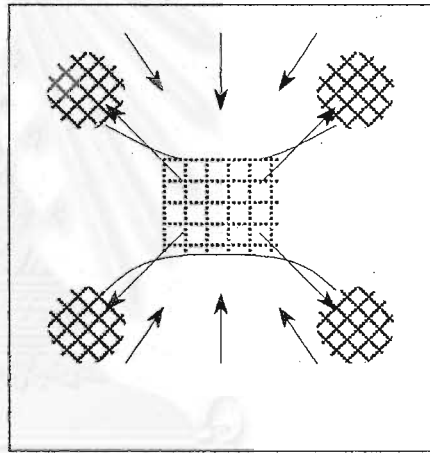
ขั้นที่ 2 สร้างเมือง (Build up) คนจะย้ายมารวมกันมากขึ้น ทำให้เกิดเมืองที่มีขนาดพื้นที่และจำนวนคนมากขึ้น มีการสร้างชุมชน 4 มุมเมือง มีการอพยพคนจากภายนอกพื้นที่เมืองเข้ามาด้วย

ขั้นที่ 3 เมืองขยายตัวออกและศูนย์กลางเมืองเริ่มเสื่อมโทรม (Back flow central slum) เมื่อ ความเจริญของเมืองเพิ่มสูงขึ้น คนในเมืองเริ่มแออัด ที่ดินมีราคาสูงขึ้น การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเพื่อการทำธุรกิจการค้ามากขึ้น มีการย้ายที่อยู่อาศัยออกไปตั้งตามชานเมือง ส่วนในเมืองที่ราคาที่ดินสูงมีการเกาะกลุ่มกันเพื่ออยู่อาศัยในพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะในที่สาธารณะบริเวณศูนย์กลางของเมือง เพราะสะดวกต่อการเดินทางและหางานทำ กลายเป็นชุมชนแออัดบริเวณศูนย์กลางเมือง

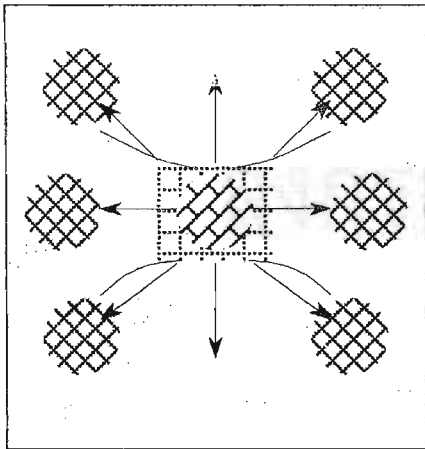
ขั้นที่ 4 เมืองเจริญเติบโตแบบกระจายและศูนย์กลางเมืองเสื่อมโทรม (Sprawling mass central slum) เมืองยิ่งเจริญเติบโตยิ่งมีชุมชนแออัดในศูนย์กลางเมืองเกิดขึ้นมาก คนต้องการเดินทางเข้ามายังศูนย์กลางเมืองอันเป็นบริเวณแหล่งงานที่สำคัญ เพราะต้องการอาชีพและค่าครองชีพ สภาพความเป็นอยู่ในชุมชนแออัดไม่ดีขึ้น

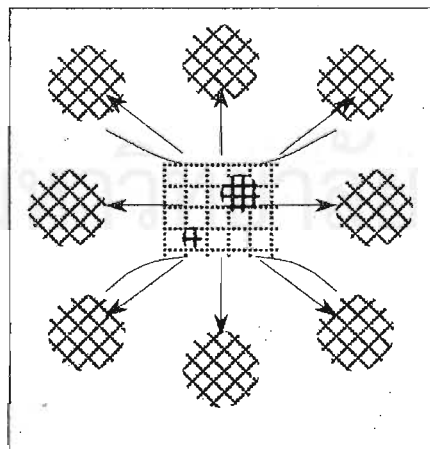
1. Inflow

2. Build up

3. Back flow central slum

4. Sprawling mass central slum

Gordon E. Cherry นักวางผังเมืองเสนอแนวคิดว่าการก่อรูปของเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 อย่าง ดังต่อไปนี้

(1) ขนาดของเมือง(Size)

(2) ความหนาแน่นของเมืองสัมพันธ์กับจำนวนประชากรและการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชากร

(3) รูปร่างของเมือง (Urban form) ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและการคมนาคมเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการกำหนดรูปร่างเมืองในสมัยแรก ๆ ต่อมาการก่อรูปของเมืองขึ้นอยู่กับนักวางผังมากขึ้นว่าได้กำหนดเมืองให้มีรูปร่างแบบใด มีการกำหนดขอบเขตเมือง เช่น green belt ระบบ greenery system เพื่อไม่ให้เมืองขยายตัวมากเกินไป

(4) การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land use) ประเภทและขนาดของการใช้ประโยชน์ที่ดินขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ของเมืองนั้น ๆ โดยเป็นไปตามที่นักวางผังกำหนด

(5) สภาพของเมืองที่เป็นอยู่ (Existing) พิจารณาจากขีดความสามารถของเมืองในการรองรับหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองการอยู่อาศัยของคนในชุมชนเมือง

จากแนวความคิดเหล่านี้ พอจะสรุปให้เห็นได้ว่าปัจจัยที่ทำให้รูปร่างของเมืองมีความแตกต่างกันมีดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะภูมิประเทศ (Nature of site)

ธรรมชาติของพื้นที่เป็นปัจจัยในการก่อรูปของเมืองในแต่ละแห่ง ลักษณะภูมิประเทศเป็นอุปสรรคการขยายตัวทางกายภาพ เช่น ภูเขา แม่น้ำ เกาะ ความสูงของพื้นที่

(2) ลักษณะทางประชากร (Population)

เป็นปัจจัยหลักที่ในการก่อรูปของชุมชนเมือง เมืองต้องมีประชากร และกิจกรรมของประชากรที่มีลักษณะต่างกันตามธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม การตั้งถิ่นฐาน การปกครอง การประกอบอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิดที่มีความแตกต่างกันในความเป็นมนุษย์และการอบรมสั่งสอนที่แตกต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการก่อรูปของชุมชนเมือง

(3) ลักษณะกิจกรรม (human activities)

มนุษย์กำหนดกิจกรรมขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและใช้ประโยชน์จากกิจกรรมร่วมกัน แต่ลักษณะกิจกรรมในแต่ละพื้นที่มีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เอื้ออำนวยประกอบกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ส่งผลให้ในแต่ละพื้นที่มีกิจกรรมที่แตกต่างกัน

(4) ระบบการคมนาคมขนส่ง (Movement system)

เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การก่อรูปของเมืองและการขยายตัวการก่อรูปของเมือง โดยระบบการคมนาคมขนส่งส่งผลต่อการก่อรูปของเมืองด้าน

ก. เส้นทางคมนาคม การตั้งถิ่นฐานของประชากรกระจายไปตามเส้นทางคมนาคม

ข. ชนิดของพาหนะ

ค. จุดรับส่งเชื่อมต่อของระบบ

ง. องค์ประกอบสนับสนุนต่อระบบคมนาคมขนส่ง

(5) ขอบเขตทางกายภาพหรือสัญลักษณ์ของชุมชน (Landmark and physical boundary)

เป็นเครื่องชี้ลักษณะและทิศทางของเมืองสำหรับผู้คนที่เข้ามาใช้บริการในเขตเมือง มีคนเดินทางเข้ามาทำให้การก่อรูปชุมชนเมืองเปลี่ยนแปลง

(6) บทบาทหน้าที่ของเมือง (Function of city)

บทบาทหน้าที่ของเมืองอาจมาจากการวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ของเมืองนั้น ๆ เช่น เมืองการศึกษา, เมืองท่องเที่ยว, เมืองการทหาร, เมืองอุตสาหกรรม

2.3.3 แนวความคิดในการขยายตัวของเมือง

ก. รูปแบบการขยายตัวของเมือง

การขยายตัวของพื้นที่เมืองที่เป็นปรากฏการณ์ทางกายภาพ มี 3 แบบ คือ

(1) การขยายตัวในแนวราบ (Horizontal Expansion)

เมื่อเมืองขยายตัวออกไปในแนวราบเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณรอบ ๆ ศูนย์กลางเมือง พื้นที่เมืองจะเข้าไปถูกล้ำพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้สูญเสียพื้นที่ผลิตอาหาร เป็นการทำลายแหล่งอาหาร ในประเทศที่มีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน จะมีการควบคุมทิศทางการขยายตัวของเมือง (direction of city growth) โดยพิจารณาจากคุณภาพของดิน (quality of soil) ไม่ให้การขยายตัวของเมืองรุกล้ำบริเวณที่มีดินดีเหมาะสมกับการเพาะปลูก

(2) การขยายตัวในแนวตั้ง (Vertical Expansion)

เมื่อเมืองขยายตัวออกไปในทางราบตามที่ว่างต่าง ๆ ก็จะมีแรงต้าน (counter-force) อันได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรมชานเมือง เส้นทางคมนาคมที่ขยายตัวออกไปไม่ทันกับการขยายตัวของเมือง เมืองจะเริ่มถูกปฏิกริยาโต้ตอบไม่ให้ขยายตัวในทางราบได้สะดวก จึงขยายตัวในทางสูง (vertical) ตึกสูงจึงเพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นอาคารสำนักงาน เพิ่มความเข้มข้นของความหนาแน่นขึ้น (density intensity) อัตราส่วนพื้นที่ต่ออาคารทั้งหมดต่อเนื้อดิน (F.A.R., Floor Area Ratio) มีความเข้มข้นสูงขึ้น เมืองจะขยายตัวในทางสูงมากขึ้นโดยเฉพาะที่ศูนย์กลาง

เมืองและจะค่อย ๆ ลดลงสู่พื้นที่เขตชานเมือง (มานพ พงศทัต, 2527) นอกจากนี้ ราคาที่ดินที่ห่างเมืองออกไปไม่สูงเท่าบริเวณศูนย์กลางเมือง คนจึงนิยมตั้งที่อยู่อาศัยตั้งห่างออกไปจากศูนย์กลางเมืองมากขึ้นในบริเวณรอยต่อของเมืองกับชานเมือง (urban fringe) เมื่ออยู่ห่างไกลก็ต้องใช้เวลาเดินทางเข้ามายังศูนย์กลางเมืองมากขึ้น จึงต้องการที่พักในเมืองชั่วคราว ที่อยู่อาศัยประเภท condominium, mansion, tower จึงเป็นที่นิยมและเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในเขตศูนย์กลางเมือง

(3) การขยายตัวในพื้นที่ใต้ดิน (Underground Expansion)

เมื่อการเดินทางเข้ามายังศูนย์กลางเมืองมีมากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหา urban conflict จึงขยายการใช้พื้นที่ลงไปยังบริเวณใต้ดิน เพื่อให้คนเดินทางเข้าสู่ศูนย์กลางของเมืองทางใต้ดินมากขึ้น และสร้างระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้อยู่บริเวณใต้ดิน

ข. แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง

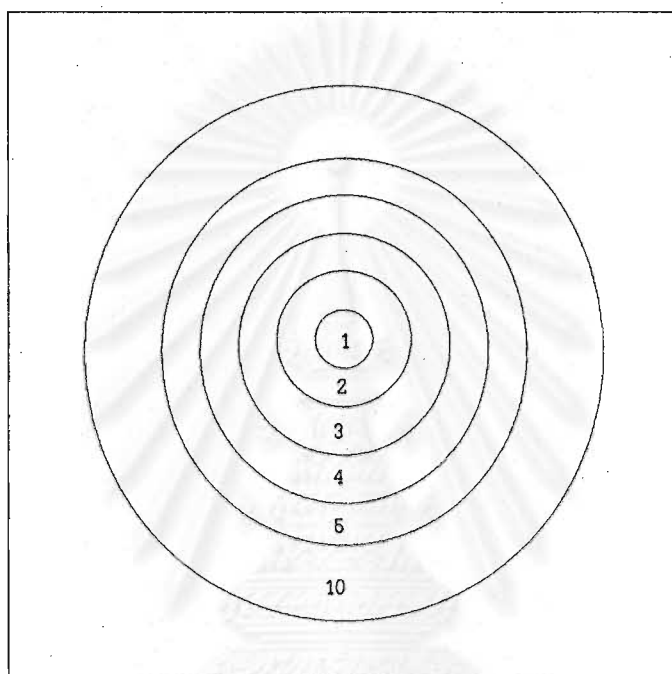
ในการศึกษาการเจริญเติบโตของเมืองมักต้องให้ความสำคัญต่อการใช้ที่ดินในเมือง ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการขยายตัวของเมือง พบว่ามีแนวคิดหลักเรื่องการเติบโตของเมืองอยู่ 3 แนวคิด คือ

(1) ทฤษฎีวงแหวน (Concentric zone Theory)

Ernest W. Burgess และ R.E. Park ได้ศึกษาถึงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ทิศทางการขยายตัว ปัจจัยการขยายตัวของเมืองชิคาโก มีลักษณะเป็นวงแหวนขยายออกจากศูนย์กลาง การใช้ที่ดินในเมืองมีลักษณะเป็นวงกลมที่บริเวณศูนย์กลางของเมืองเป็นศูนย์กลางย่านธุรกิจ (Central Business District หรือ CBD) ที่อยู่อาศัยของคนรายได้ต่างกันจะอยู่เป็นย่าน บริเวณใกล้ศูนย์กลางเมืองที่สุดเป็นที่อยู่ของคนรายได้ต่ำ และบริเวณชานเมืองเป็นที่อยู่ของคนที่มีรายได้สูง โดยแบ่งประเภทการใช้ที่ดินเป็น 5 โซน คือ

1. Central Business District (CBD) เป็นที่รวมกิจกรรมความเจริญธุรกิจ การค้า
2. Zone in Transition เขตคนอพยพ เป็นบริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่เป็นย่านอุตสาหกรรมและที่พักอาศัย โดยเฉพาะกรรมกร ผู้อพยพจากชนบท เกิดเป็นชุมชนแออัด อยู่บริเวณใกล้กับ CBD
3. Zone of Working Men's Houses เป็นเขตที่พักของกรรมกร หรือผู้มีรายได้น้อย อยู่ในเขตที่มีแหล่งงาน อาจเกิดชุมชนแออัด การเดินทางจากที่พักมาที่ทำงานสะดวกทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

4. Residential Zone เป็นที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีฐานะปานกลางถึงสูง ราคาที่ดินถูกกว่าในเมืองมาก มีสภาพแวดล้อมดี
5. Commuter's Zone อยู่นอกสุดของเขตเมือง เป็นที่อยู่ของผู้ที่มีฐานะดี เดินทางไปกลับระหว่างที่ทำงานได้สะดวก เพราะการคมนาคมเชื่อมโยงสะดวก

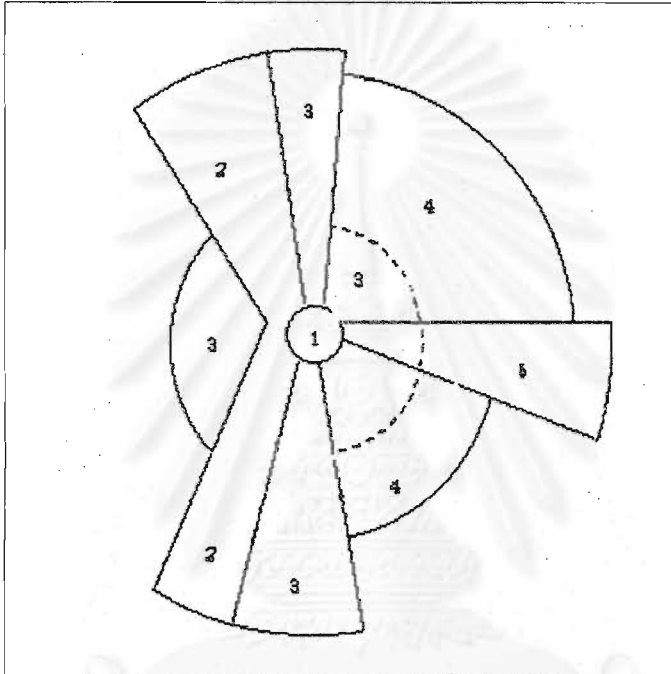

รูปที่ 6 Burgess's Concentric zone Model

(2) ทฤษฎีรูปเสี้ยว (Sector Theory)

Homer Hoyt ศึกษาการใช้ที่ดินของ Burgess พบว่ามีข้อบกพร่อง จึงเน้นเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นสำคัญ มีการแบ่งลำดับชั้นของที่อยู่อาศัย เมื่อสามารถขยายตัวออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดตามเส้นทางคมนาคม และศึกษาภาวะการใช้ที่ดินในเมืองโดยใช้เกณฑ์คือ อัตราค่าเช่าที่ดิน โดยกล่าวว่า ราคาที่ดินจะต่างกันไปตามแต่ละ zone ลักษณะแบบจำลองนี้มีรูปร่างคล้ายพัด พื้นที่ขยายออกไปด้วยเส้นทางคมนาคม เน้นเรื่องที่พักอาศัยเป็นหลัก ใช้อัตราค่าเช่าที่ดิน เป็นหลักพิจารณา เนื่องจากมีความแตกต่างกันไปตาม zone ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยค่าเช่าที่สูงจะอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ ใจกลางเมือง (Homer Hoyt, 1939)

1. Central Business District (CBD)
2. Wholesale Light Manufacturing
3. Low-class Residential
4. Medium-class Residential
5. High-class Residential

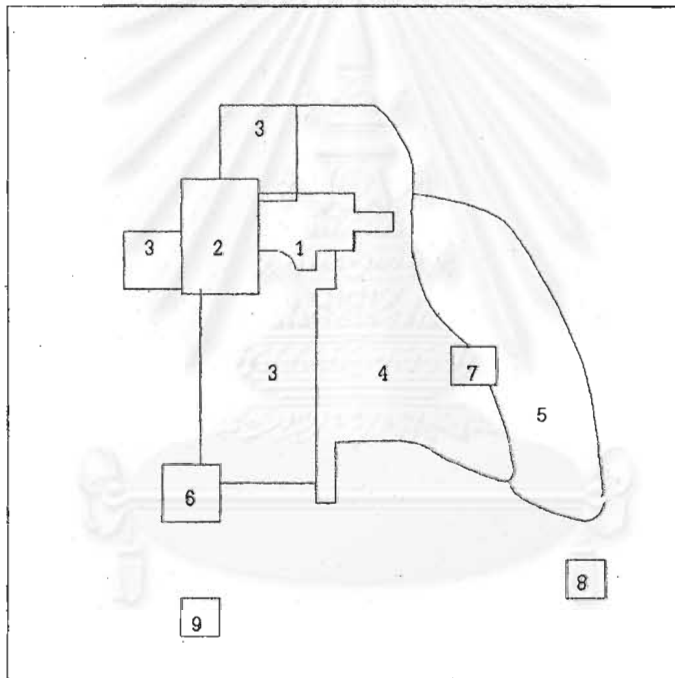

รูปที่ 7 Hoyt's Sectoral Model

(3) ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory)

McKenzie นักนิเวศวิทยาเห็นว่าเมือง ๆ หนึ่งอาจมีศูนย์กลางได้มากกว่า 1 แห่ง ซึ่ง Harris และ Ullman ได้ขยายความว่า เมื่อเมืองมีการขยายตัวไปทุกทิศทางมากขึ้น ความเจริญที่ห่างศูนย์กลางออกไปเรื่อย ๆ คนที่ห่างเมืองออกไปย่อมไม่สะดวกที่จะเข้ามาใช้บริการจากศูนย์กลางที่มีเพียงหนึ่ง จึงควรมี Sub-center ในบริเวณที่เกิดชุมชน เพื่อให้บริการแก่ชุมชนนั้น ๆ แบบจำลองการใช้ที่ดินนี้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น

1. Central Business District
2. Wholesale light Manufacturing
3. Low-class Residential
4. Medium-class Residential
5. High-class Residential
6. Heavy Manufacturing
7. Outlying Business District
8. Residential District
9. Industrial Suburb

รูปที่ 8 Harris and Ullman's Multiple Nuclei Model

นอกจากนี้ แนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองดังต่อไปนี้

แบบจำลอง Bartholomew's Model (1955)

Bartholomew (1995) ได้ศึกษาการใช้ที่ดินภายในเมืองต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งเป็น 3 ประเภทหลัก ๆ คือ

1. Public Develop Areas ได้แก่ ถนน, ทางรถไฟ, สวนสาธารณะ, สนามกีฬา, สถานที่ราชการ, รัฐวิสาหกิจ
2. Private Develop Areas ได้แก่ ที่อยู่อาศัยครอบครัวเดี่ยว, ที่อยู่อาศัยครอบครัวแฝด, ที่อยู่อาศัยหลายครอบครัว, พื้นที่เพื่อการค้า, พื้นที่อุตสาหกรรมเบา, พื้นที่อุตสาหกรรมหนัก
3. Vacant Area ได้แก่ ที่โล่ง, ที่ราบกว้าง

แบบจำลองการใช้ที่ดินของสถาบันนักผังเมืองแห่งสหรัฐอเมริกา (Model of City Planner Association)

สถาบันนักผังเมืองแห่งสหรัฐอเมริกาได้แบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น

1. การขนส่ง
2. การผลิต
3. ธุรกิจ
4. การบริการ
5. ที่อยู่อาศัย
6. สังคมและวัฒนธรรม
7. ที่โล่ง

แบบจำลองการใช้ที่ดินของเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ McGee

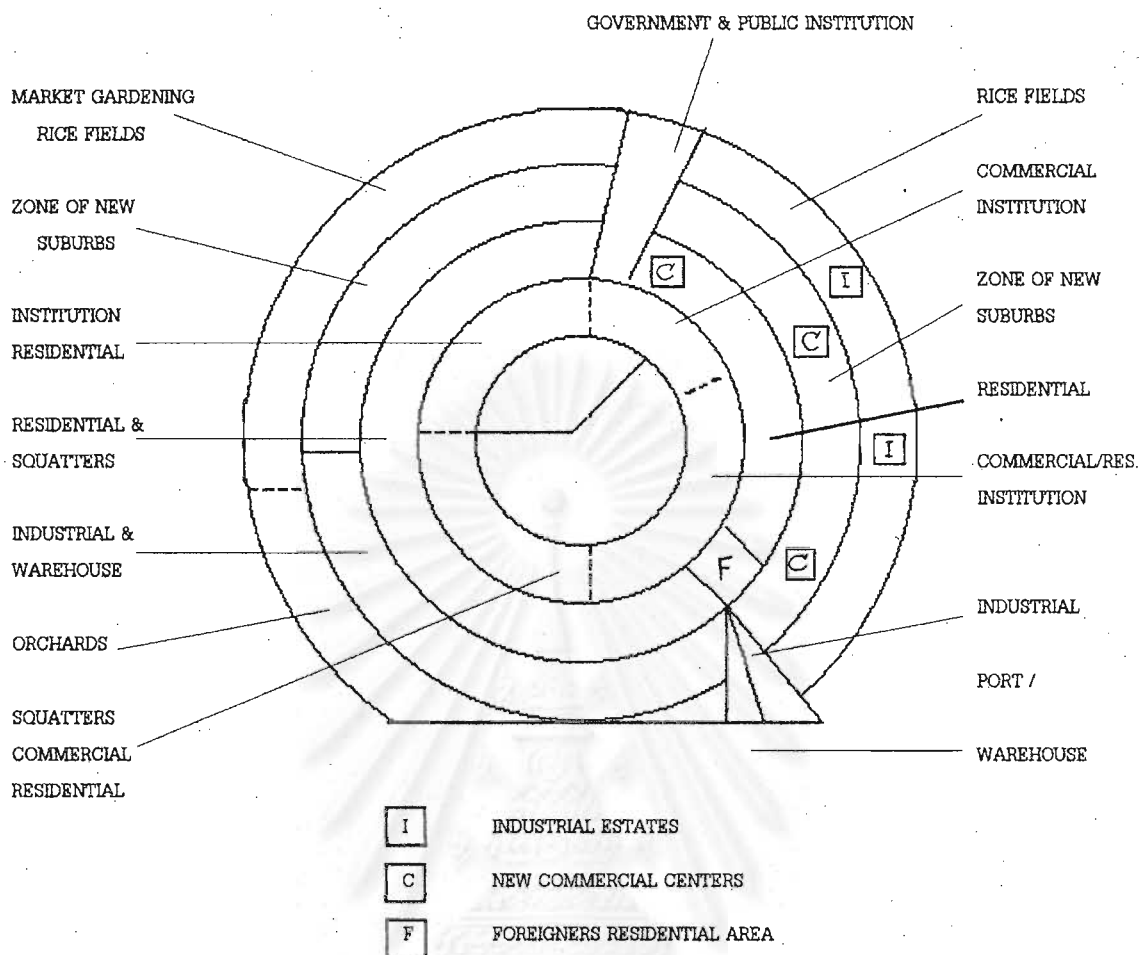
McGee (1967) ได้สร้างแบบจำลองการใช้ที่ดินของเมืองใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเห็นว่า การใช้ที่ดินในเมืองดังกล่าวมีหลายประเภทด้วยกัน แต่การใช้ที่ดินเด่นที่พบในทุกเมืองมีดังนี้ (ซุซนี วายลี, 2529)

1. ท่าเรือ อาจเป็นท่าเรือชายฝั่งแม่น้ำหรือชายฝั่งทะเล ในบริเวณท่าเรือจะพบอาคารที่เกี่ยวข้องกับการขนถ่ายสินค้า
2. สวนผักผลไม้ จะอยู่บริเวณรอบนอกสุดของเขตเมือง ที่ผลกำไรจากกิจกรรมดังกล่าว ยังแข่งขันกับผลกำไรที่จะใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่นได้

3. บริเวณที่ทำการของรัฐ มักอยู่ไม่ไกลจากเขตท่าเรือ เป็นเขตสงวนไว้ของทางราชการ แต่อาจมีการขยับขยายไปยังบริเวณอื่นของเมืองได้ตามความเหมาะสม
4. ย่านพาณิชยกรรม มีทั้งย่านพาณิชยกรรมแบบตะวันตกที่ประกอบเศรษฐกิจแบบบริษัท(Firm-type) ซึ่งมักเป็นอาคารสูงหลายชั้นและย่านพาณิชยกรรมของคนต่างด้าวชาวเอเชีย เช่น ย่านคนจีน คนอินเดีย เกาะกลุ่มกันอยู่
5. ย่านที่พักอาศัย ยากที่จะกำหนดลงไปว่าควรจะอยู่บริเวณใดเนื่องจากการใช้ที่ดินเป็นแบบผสมมีทั้งอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การค้าปลีกค้าส่ง และที่พักอาศัยปะปนกันไปในบริเวณเดียวกัน และแม้แต่ในอาคารเดียวกัน ดังนั้น McGee จึงแยกออกเป็นการใช้ที่ดินแบบผสมที่หนาแน่นมาก (ตอนในสุดของเมือง) หนาแน่นปานกลาง และบริเวณชานเมืองจะเป็นการใช้ที่ดินแบบผสมที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด และบริเวณชานเมืองจะมีการตั้งที่อยู่อาศัยของในลักษณะของหมู่บ้านจัดสรรของผู้มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง ตลอดจน Squatter ของผู้มีรายได้น้อย
6. นิคมอุตสาหกรรม มักอยู่บริเวณรอบนอกสุดของเมือง ที่ดินยังมีราคาถูกเป็นลักษณะของย่านอุตสาหกรรมที่มีการวางแผนอย่างดี แยกเป็นสัดส่วนไม่ปะปนกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น

แบบจำลองการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร (บุญธรรม หุยประเสริฐ 2530)

มีการกระจายคล้าย วงแหวนของ Bergess แต่มีลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ตามแบบจำลองของ McGee (1967)

รูปที่ 9 แบบจำลองการใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร

การจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครได้มีการจัดทำแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความเหมาะสมอย่างมีระบบ ซึ่งพิจารณาความเหมาะสมทั้งในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินและการคมนาคมขนส่ง การให้บริการสาธารณูปโภค บริการสาธารณะ สภาพแวดล้อมของเมือง ความสมดุลย์ในด้านการกระจายตัวของประชากรและความสัมพันธ์กับแหล่งงานตลอดจนความสอดคล้องกับกฎข้อบังคับต่างๆ ที่บังคับใช้ก่อนแล้วในพื้นที่ ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครได้จำแนกกิจกรรมออกเป็นประเภทต่าง ๆ 13 ประเภท ซึ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทจะมีข้อกำหนดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือประกอบกิจกรรม ดังต่อไปนี้ (ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร, 2542)

1. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
2. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
3. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก

4. ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม
5. ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า
6. ที่ดินประเภทคลังสินค้า
7. ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
8. ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม
9. ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
10. ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม
11. ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย
12. ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
13. ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

2.4 ลักษณะของเมืองกรุงเทพมหานคร

2.4.1 การขยายตัวของเมืองกรุงเทพมหานคร

การขยายตัวของเมืองกรุงเทพมหานครโดยทั่วไป น่าจะมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ คือ การที่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญด้านต่าง ๆ มีการประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งจากอัตราการเกิดและการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครจากสภาพสังคมเศรษฐกิจแบบชนบทมาเป็นสังคมเศรษฐกิจแบบเมือง ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินที่เคยเป็นพื้นที่เพาะปลูกได้เปลี่ยนมาเป็นย่านธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัยประเภทบ้านจัดสรรอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าปัจจุบันการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยขยายบริเวณออกไปยังชานเมืองหรือเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานครมากขึ้นเรื่อย ๆ

การขยายตัวของการใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร เป็นไปทั้งแนวนราบ (Horizontal Expansion) และแนวตั้ง (Vertical Expansion) (บุญธรรม หุยประเสริฐ, 2530)

(1) การขยายตัวในแนวนราบ (Horizontal Expansion)

ก. ปัจจัยเอื้ออำนวย ได้แก่ พื้นที่ว่างในเขตต่าง ๆ โดยรอบซึ่งมีราคาที่ดินไม่สูงนัก มีอยู่จำนวนมาก มีการขยายโครงข่ายสาธารณูปโภคที่สำคัญไปในบริเวณดังกล่าว เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ทางด่วน

ข. ปัจจัยอุปสรรค ได้แก่ พื้นที่บริเวณน้ำท่วมถึง แผ่นดินทรุด มีน้ำขัง และพื้นที่เกษตรที่อุดมสมบูรณ์ คือ บริเวณเขตต่อเมืองและเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขต

ภาษีเจริญ เขตตลิ่งชัน เขตราชบุรีบูรณะ เขตบางขุนเทียน เขตหนองแขม เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบัง

เมื่อพิจารณาปัจจัยเอื้ออำนวยและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการขยายตัวของกรุงเทพมหานครตามแนวราบแล้ว จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของเมืองจากเขตชั้นในไปยังเขตต่อเมืองและเขตชานเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย โดยการขยายตัวตามแนวราบนี้ จะถูกแรงต้านจากปัจจัยอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้พื้นที่การขยายตัวของเมืองถูกจำกัดลงในขณะที่ประชากรในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนสูงขึ้นเรื่อย ๆ การพัฒนาตามแนวตั้งจึงจัดเป็นความจำเป็นในอนาคต

(2) การขยายตัวในแนวตั้ง (Vertical Expansion)

ก. ปัจจัยเอื้ออำนวย

สามารถพัฒนาในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเมืองได้ เช่น บริเวณที่ใกล้แหล่งงาน การคมนาคมสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย สามารถให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจคุ้มค่างบราคาที่ดินในการลงทุนด้านสาธารณูปโภค และสอดคล้องกับรูปแบบการใช้ชีวิตในเมืองขนาดใหญ่

ข. ปัจจัยอุปสรรค

ความไร้ระเบียบและความแออัดของอาคารต่าง ๆ รวมถึงจำนวนประชากรที่มีอยู่อย่างหนาแน่น ทั้งผู้อยู่อาศัย และผู้เดินทางเข้ามาในย่านนี้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการใช้ที่ดิน ความแออัด ความหนาแน่นเกินไปหากปราศจากการควบคุม และปัญหาการจราจรติดขัดเนื่องจากโครงข่ายของถนนและระบบขนส่งมวลชนของกรุงเทพมหานครยังไม่เป็นระบบระเบียบเท่าที่ควร รวมทั้งปริมาณการจราจรที่สูงมากในบริเวณที่มีการขยายตัวของเมืองตามแนวตั้ง

ทิศทางการขยายตัวของกรุงเทพมหานครในแนวราบ ในอนาคตจะมีการขยายตัวไปตามแนวเหนือ-ใต้ ในสัดส่วนที่สูงกว่าแนวตะวันออก-ตะวันตก เนื่องจากแนวเหนือ-ใต้ มีเส้นทางคมนาคมสะดวกกว่า มีปริมาณเส้นทางการจราจรสูงกว่าและพื้นที่ที่มีปัญหาการทรุดตัวและปัญหาน้ำท่วมน้อยกว่าแนวตะวันออก-ตะวันตก โดยแนวเหนือ-ใต้ ส่วนใหญ่จะอยู่ทางฝั่งพระนคร ได้แก่ เขตบางเขนขยายตัวไปติดต่อกับจังหวัดนนทบุรี และเขตพระโขนงขยายตัวไปติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการตามแนวถนนสายหลัก เช่น ถนนพหลโยธิน ถนนวิภาวดีรังสิต ถนนสุขุมวิท ถนนบางนาตราด เป็นต้น ส่วนทางด้านตะวันออก จะมีการขยายตัวส่วนใหญ่ไปในเขตบางกะปิ เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบังเล็กน้อย เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีการทรุดตัวของพื้นดินและมีน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้าง ประกอบกับมีคันกั้นน้ำท่วมและพื้นที่สีเขียว ห้ามปลูกสร้างอาคารบริเวณเขตมีนบุรีและเขตลาดกระบังเพื่อเป็นพื้นที่รับน้ำท่วม ระบายสู่จังหวัดสมุทรปราการตอนใต้ ทำให้ทิศทางการขยายตัวในแนวราบด้านนี้ถูกจำกัดลง ทางด้านตะวันตก มีทิศทางการขยายตัวไปในเขตบางกอกน้อยติดต่อกับจังหวัด

นนทบุรี เขตตลิ่งชัน ตามถนนบรมราชชนนี เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม ตามถนนเพชรเกษมและ ถนนสายบางแวก เขตราชบุรีบูรณะ เขตบางขุนเทียน ตามถนนสายธนบุรี-ปากท่อ และถนนสุขสวัสดิ์ เชื่อมติดกับอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศทางการขยายตัวตามแนวดิ่ง ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณเขตต่าง ๆ ในเขตเมืองชั้นในและ เขตต่อเมืองบางเขต เช่น เขตบางกอกน้อย บริเวณเชิงสะพานพระปิ่นเกล้า และเขตพระโขนง บริเวณ เพลินจิตจนถึงเอกมัย การขยายตัวมีทั้งการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูง โดยทิศทางหลักจะอยู่บริเวณบางรัก เขตปทุมวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมประเภทธุรกิจการค้า แหล่งงานที่สำคัญ ศูนย์การค้าระดับภาค ที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้สูง เช่น อาคารชุดราคาแพงที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในตัวอย่างครบครัน จากเขตบางรัก เขตปทุมวัน ทิศทางการขยายตัวตามแนว ดิ่งจะมีทิศทางไปตามถนนสุขุมวิท ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ถนนพญาไท ถนนราชปรารภ ถนนพหลโยธิน ถนนอโศกดินแดง ถนนวิภาวดีรังสิต ในเขตพระโขนง เขตพญาไท และเขตห้วยขวาง โดย 2 เขตแรกมีการขยายตัวของของการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูงในสัดส่วนที่ใกล้เคียง กัน แต่แตกต่างกันที่ที่อยู่อาศัยแบบหนาแน่นสูงในเขตพระโขนงและเขตพญาไทจะตอบสนองความต้องการของผู้มีรายได้สูงและผู้มีรายได้ปานกลาง ส่วนเขตห้วยขวางมีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยเป็น ส่วนใหญ่ โดยเป็นที่อยู่อาศัยแบบหนาแน่นสูง ซึ่งส่วนใหญ่จะตอบสนองของผู้มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงปริมาณการขยายตัวของกรุงเทพมหานครในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง¹

(หน่วย : ล้านคน)

การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร	2540		2544	
	ระดับปานกลาง	ระดับสูง	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
พื้นที่อิมตัว(เขตเมืองชั้นใน)	0.835	0.980	0.824	0.948
พื้นที่ขยายตัวช้า (เขตเมืองชั้นใน)	0.492	0.565	0.503	0.578
พื้นที่ขยายตัวช้า (เขตต่อเมือง)	0.411	0.472	0.418	0.481
พื้นที่ขยายตัวปานกลาง(เขตเมืองชั้นใน)	0.263	0.302	0.291	0.334
พื้นที่ขยายตัวปานกลาง(เขตต่อเมือง)	0.852	0.980	0.943	1.085
พื้นที่ขยายตัวปานกลางช้า(เขตชานเมือง)	0.486	0.559	0.547	0.629
พื้นที่ขยายตัวเร็ว (เขตต่อเมือง)	0.347	0.399	0.424	0.488
พื้นที่ขยายตัวเร็ว (เขตชานเมือง)	0.521	0.599	0.644	0.741
รวม	4.206	4.836	4.595	5.284

¹ อมรา พงศาพิชญ์, โครงการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบการวางแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ, กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร, 2539.

พื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของแหล่งการจ้างงานด้านการบริการ ด้านธุรกิจการค้า หน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นประเภทกิจการที่ต้องการใช้แรงงานมากกว่า โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับกิจการการผลิตโดยที่แหล่งจ้างงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะขยายตัวในพื้นที่ที่มีประชากรอิมตัวและพื้นที่ขยายตัวช้า ได้แก่ บางส่วนของเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของแหล่งจ้างงานเหล่านี้ก็ได้มีการขยายตัวไปในทิศทางของพื้นที่ขยายตัวปานกลางเช่นกัน นอกจากนี้ ส่วนเหลือของกำลังแรงงานที่เติบโตในเขตต่อเมืองและเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานครที่มีกำลังแรงงานเกินกว่าความต้องการ มีแนวโน้มที่จะต้องเดินทางไปในเขตอื่น ๆ ซึ่งสามารถรองรับแรงงานได้มาก โดยเป็นเขตที่มีการขยายตัวทางด้านกิจกรรมทางพาณิชยกรรมสูง อันได้แก่ พื้นที่อิมตัวชั้นใน พื้นที่ขยายตัวช้า และพื้นที่ขยายตัวปานกลางทั้งเขตต่อเมืองและเขตชานเมือง (อมรา พงศาพิชญ์, 2539)

การศึกษาด้านประชากรพบว่า มีปรากฏการณ์ให้เห็นช่วงแรกของการพัฒนาการรูปแบบกระจายความเป็นตัวเมือง (Polarization Reversal) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีการขยายตัวจากวงแหวนชั้นในสู่วงแหวนชั้นนอก การทำความเข้าใจรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของเมืองและระบบปัจจัยที่เกี่ยวข้องในทุก ๆ ด้าน ทั้งประชากร เศรษฐกิจ และสังคม จะสามารถคาดการณ์รูปแบบการกระจายการพัฒนาเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของประเทศ และเพื่อที่จะได้มีการจัดเตรียมโครงข่ายพื้นฐานของประเทศให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพ (อุทิศ ชาวเถียร และคณะ, 2531)

2.4.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในกรุงเทพมหานคร

เมืองกรุงเทพมหานครในระยะเริ่มแรกมีรูปแบบการขยายตัวเป็นแบบ Concentric Pattern (Ernest W. Burgess, 1925) จนกระทั่งต่อมา มีก่อสร้างถนนสายต่าง ๆ เป็นรัศมีออกจากศูนย์กลางเมือง ทำให้รูปแบบและโครงข่ายของเมืองเปลี่ยนแปลงเป็นแบบ Sector Development (Hoyt, 1939) เกิดศูนย์กลางธุรกิจใหม่ขึ้นตามแหล่งที่พักอาศัยที่ขยายออกไปและตามส่วนต่าง ๆ ของเมือง เมืองเริ่มโตขาดระเบียบ มีศูนย์กลางใหม่เกิดขึ้นหลายศูนย์กลางตามบริเวณต่าง ๆ ของพื้นที่พัฒนาที่ขยายออกไป ทำให้รูปแบบของเมืองเป็นแบบ Multiple Nuclei (Chauncy D. Harris และ Edward L. Ullman, 1945) เกิดศูนย์กลางย่อยต่าง ๆ ตามเขตต่อเมืองและเขตชานเมืองเพิ่มสูงขึ้น และปัจจุบันกรุงเทพมหานครก็ยังคงมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบของเมืองหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Pattern) ซึ่งส่งผลต่อพื้นที่เกษตรกรรมชานเมือง โดยรอบพื้นที่เมือง และเกิดปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ที่ดินต่างประเภทในบริเวณเดียวกัน (วรัญญา แตรวิจิตร, 2537) (ดูแบบจำลองการใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร)

การขยายตัวของเมืองกรุงเทพมหานครเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เกิดการขยายตัวของเนื้อเมือง (Build-up Area) แผลออกมาจนในปัจจุบัน สามารถแบ่งพื้นที่เมืองตามเขตความหนาแน่นของประชากรออกเป็น 3 เขต ดังนี้

(1) เขตเมืองชั้นใน (Inner City) ประกอบด้วยเขตการปกครอง 19 เขต คือ เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตปทุมวัน เขตราชเทวี เขตบางรัก เขตดุสิต เขตพญาไท เขตบางพลัด เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตสาทร เขตยานนาวา เขตบางคอแหลม เขตบางซื่อ เขตคลองสาน เขตธนบุรี เขตจตุจักร เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตคลองเตย และเขตวัฒนา

(2) เขตต่อเมืองกรุงเทพมหานคร (Urban Fringe) ประกอบด้วยเขตการปกครอง 22 เขต คือ

ก. เขตต่อเมืองตะวันออก ประกอบด้วย เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตลาดพร้าว เขตบางกะปิ เขตบึงกุ่ม เขตวังทองหลาง เขตคันนายาว เขตสะพานสูง เขตพระโขนง เขตบางนา เขตประเวศ และเขตสวนหลวง

ข. เขตต่อเมืองตะวันตก ประกอบด้วย เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตราชบุรีบูรณะ เขตทุ่งครุ และเขตจอมทอง

(3) เขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร (Suburb) ประกอบด้วยเขตการปกครอง 6 เขต คือ

ก. เขตชานเมืองตะวันออก ประกอบด้วย เขตมีนบุรี เขตคลองสามวา เขตลาดกระบัง และเขตหนองจอก

ข. เขตชานเมืองตะวันตก ประกอบด้วย เขตบางขุนเทียน และเขตบางบอน

เขตเมืองชั้นในครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 224 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 14.32 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีประชากรตามทะเบียนอยู่ 2,566,169 คน (พ.ศ.2541) มีความหนาแน่นเฉลี่ย 11,247 คน/ตารางกิโลเมตร เขตที่มีจำนวนประชากรสูงสุด ได้แก่ เขตธนบุรี เขตพญาไท และเขตดินแดง ตามลำดับ และเขตที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ เขตสัมพันธวงศ์ เขตเมืองชั้นในมีย่านธุรกิจที่สำคัญหลายแห่งของประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่เขตบางรัก สาทร คลองเตย ปทุมวัน ราชเทวี พญาไท จตุจักร และห้วยขวาง การใช้ที่ดินของเขตเมืองชั้นในมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มที่ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมากโดยเปลี่ยนจากอาคารเก่าในแนวราบมาเป็นอาคารสูงในแนวตั้งที่ใช้เป็นสำนักงานและที่พักอาศัย เนื่องจากราคาที่ดินที่สูงขึ้นจึงทำให้เกิดการขยายตัวในแนวตั้งมากในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน การจราจรมีความแออัดคับคั่งมาก การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่พักอาศัยของผู้มีรายได้สูงจะอยู่ในเขตเมืองชั้นในนี้โดยเฉพาะในบริเวณถนนสุขุมวิท ถนนสาทร และถนนพญาไท

เขตต่อเมืองมีพื้นที่ประมาณ 654 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 41.70 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีประชากรตามทะเบียนอยู่ 2,542,650 คน (พ.ศ.2541) มีความหนาแน่นเฉลี่ย 3,886 คน/ตารางกิโลเมตร เขตที่มีประชากรสูงสุด ได้แก่ เขตจอมทอง เขตบางแค และเขตบางเขน ตามลำดับ และเขตที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ เขตทวีวัฒนา การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตต่อเมืองส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยโดยจะหนาแน่นมากในบริเวณที่ติดต่อกับเขตเมืองชั้นใน ส่วนบริเวณที่ห่างออกไปจากศูนย์กลางเมืองการใช้ประโยชน์ที่ดินเบาบางลง ส่วนมากที่พักอาศัยในเขตต่อเมืองจะเป็นบ้านจัดสรรและพื้นที่ว่างขาดการเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคม

เขตชานเมืองมีพื้นที่ประมาณ 689 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 43.97 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีประชากรตามทะเบียนอยู่ 538,980 คน (พ.ศ.2541) มีความหนาแน่นเฉลี่ย 781 คน/ตารางกิโลเมตร เขตที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ เขตลาดกระบัง เขตบางขุนเทียน และเขตมีนบุรี ตามลำดับ และเขตที่มีประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ เขตบางบอน การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทำนาข้าว สวนผัก สวนผลไม้ สวนดอกไม้ ซึ่งในเขตตลิ่งชัน และเขตลาดกระบังถูกกำหนดให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นเขตอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวเพื่อป้องกันน้ำท่วม อย่างไรก็ตามพบว่าเขตชานเมืองยังมีการขยายตัวของที่พักอาศัยประเภทบ้านจัดสรรมากที่สุด โดยขยายตัวเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้พบว่ามี การขยายตัวของเมืองเชื่อมกับจังหวัดข้างเคียงโดยขยายออกไปตามแนวถนนที่ออกจากกรุงเทพมหานครทุกเส้นทางจนรวมเป็นเนื้อเมืองเดียวกัน ประชาชนที่ออกมาอาศัยอยู่บริเวณเขตชานเมืองจำนวนมาก ประกอบกับการเชื่อมต่อจังหวัดข้างเคียงทำให้เกิดศูนย์การค้าขนาดใหญ่ในเขตนี้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2539)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

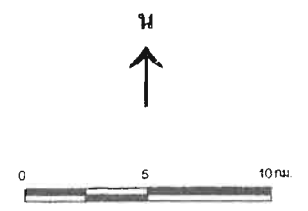
1. เขตพระนคร
2. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
3. เขตสัมพันธวงศ์
4. เขตคลองสาน
5. เขตบางรัก
6. เขตบางกอกใหญ่

แผนที่แสดงเขตเมืองกรุงเทพมหานคร

สัญลักษณ์

	เขตอำเภอ
	เขตจังหวัด
	เขตเมืองชั้นใน
	เขตต่อเมือง
	เขตชานเมือง

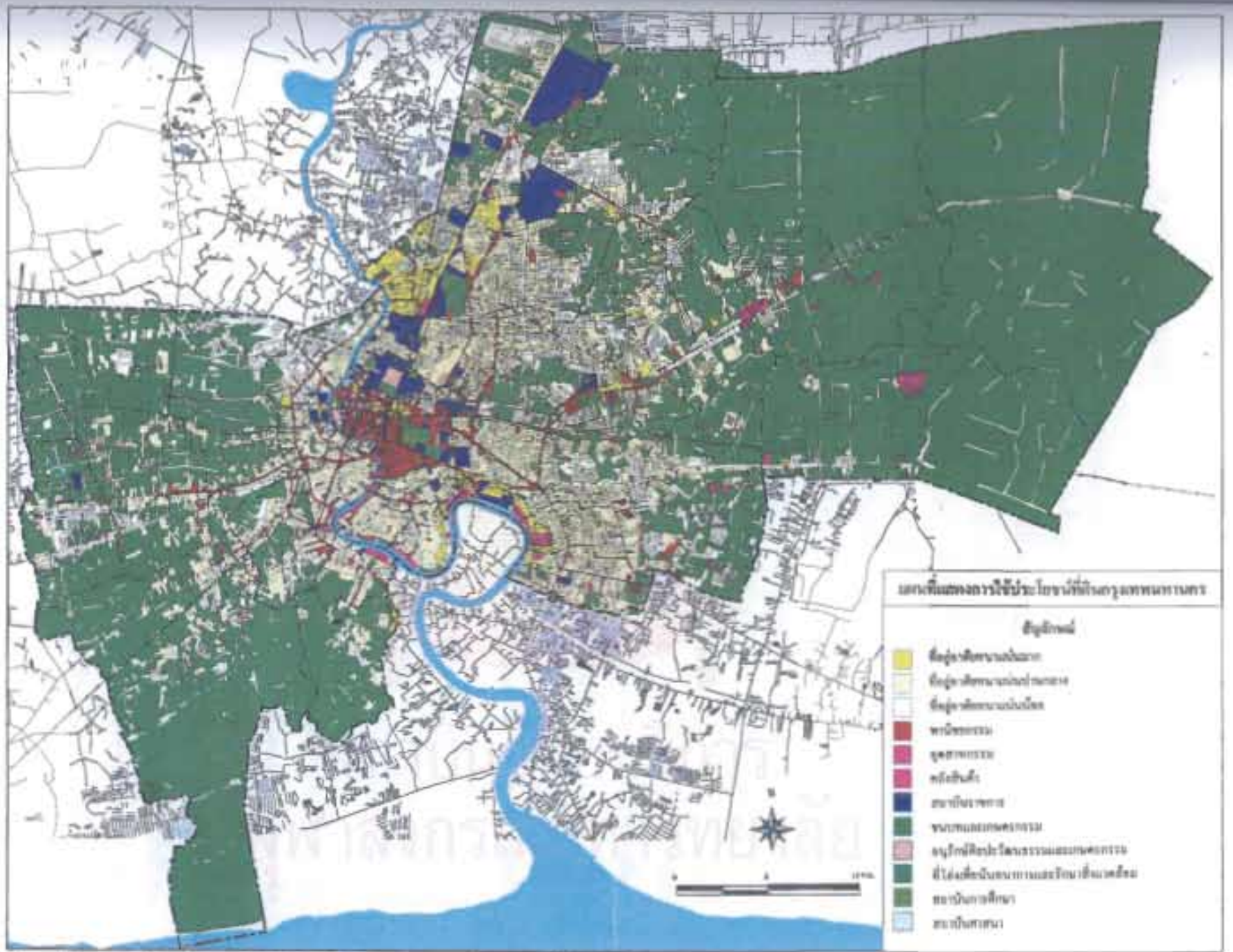
ที่มา : ปรับจากแผนที่เชิงเลขกรุงเทพมหานคร สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ยังพบว่ากรุงเทพมหานครทั้งในพื้นที่ฝั่งตะวันตกและตะวันออกมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมไปเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว โดยมีสาเหตุมาจากขบวนการกลายเป็นเมืองที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย ที่ดินราคาถูกลง มีการลงทุนด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น การปรับปรุงด้านคมนาคมขนส่ง การเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม และการย้ายสถานที่ราชการสู่บริเวณเขตชานเมือง (วรัญญา แตรวิจิตร, 2537) การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วในระยะหลายสิบปีที่ผ่านมาทำให้ลักษณะการใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานครเปลี่ยนแปลงไป จากพื้นที่เดิมบริเวณชานเมืองตะวันออกของกรุงเทพมหานครซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมเสียเป็นสำคัญ กลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยในรูปของหมู่บ้านจัดสรร และที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต (สุนันทา สุวรรณาคม และคณะ, 2520) พื้นที่เกษตรกรรมได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเมือง ทั้งการขยายตัวของพื้นที่เมืองและการขยายระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่ง ตลอดจนโครงการพัฒนาพื้นที่ขนาดใหญ่ทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นสาเหตุสำคัญของการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมที่สมบูรณ์ในเขตชานเมือง เขตมีนบุรีเป็นอีกเขตหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย อุตสาหกรรม และการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ เช่น การจัดสรรสวนเกษตร สนามกอล์ฟ ฯลฯ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวด้านประชากรและพื้นที่เมืองได้ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมในเขตชานเมืองลดลงอย่างต่อเนื่อง

2.4.3 การขยายตัวของประชากรและประชากรแฝงในกรุงเทพมหานคร

ก. ความหนาแน่นของประชากร

จากสถิติของกองปกครองและทะเบียน ปี พ.ศ. 2541 พบว่า กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ทั้งหมด 1,568.737 ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นของประชากรคิดเป็น 3,600 คน/ตารางกิโลเมตร เขตเมืองชั้นใน มีพื้นที่ทั้งหมด 224.568 ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูงสุด คือ 11,427 คน/ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย (40,588 คน/ตารางกิโลเมตร) เขตสัมพันธวงศ์ (27,279 คน/ตารางกิโลเมตร) และเขตธนบุรี (22,662 คน/ตารางกิโลเมตร) รองลงไปคือเขตต่อเมือง มีพื้นที่ทั้งหมด 654.304 ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่คิดเป็น 3,886 คน/ตารางกิโลเมตร และเขตชานเมือง มีพื้นที่ทั้งหมด 689.883 ตารางกิโลเมตร มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่คิดเป็น 781 คน/ตารางกิโลเมตร

ที่มา : ปรับจากแผนที่ผังเมืองแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินกรุงเทพมหานครปี พ.ศ.2536, สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.

ข. การขยายตัวของประชากรกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นโดยตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 จากประชากรจำนวน 1,908,059 คน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 5,700,846 คน ในปี พ.ศ.2543 คิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.54 ต่อปี นอกจากนี้ ความหนาแน่นของประชากรในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นจาก 1,365.1 คน/ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ.2503 (รายงานสำมะโนประชากรและเคหะ 2533, 2523, 2513 และ 2503 สำนักงานสถิติแห่งชาติ) เป็น 3,536 คน/ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ.2533 (สำนักบริหารทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย) และเพิ่มเป็น 3,634.12 คน/ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ.2543 (สถิติพื้นที่ จำนวนประชากร จำนวนบ้านในเขตกรุงเทพมหานคร, 2543) เมื่อพิจารณาอัตราการเพิ่มของประชากรเป็นรายปี พบว่าอัตราการเพิ่มของประชากรกรุงเทพมหานครดูไม่สม่ำเสมอ คือนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา จำนวนประชากรมีอัตราเพิ่มมากขึ้นแต่ละปีโดยตลอด โดยเฉพาะปี พ.ศ.2506 อัตราการเพิ่มประชากรสูงถึงร้อยละ 10.5 ต่อปี และเริ่มลดลงเรื่อย ๆ เป็นร้อยละ 0.74 ต่อปี ในปี พ.ศ.2533 จนกระทั่งลดลงเหลือเพียง ร้อยละ 0.46 ต่อปี ในปี พ.ศ.2543 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอัตราการเพิ่มประชากรกรุงเทพมหานครในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมานี้จะเริ่มชะลอตัวลดลงเรื่อย ๆ แต่ก็ยังมีประชากรเพิ่มจำนวนขึ้นโดยตลอดจากช่วง 40 ปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 2 ตารางแสดงความหนาแน่นประชากรกรุงเทพมหานครปี พ.ศ.2503 - 2543²

ความหนาแน่นของประชากร	ปีสำมะโน				
	2543	2533	2523	2513	2503
กรุงเทพมหานคร	3,634.12	3,536	3,000.90	1,966.40	1,365.10

ลักษณะการกระจายตัวของประชากรตามพื้นที่เขตต่าง ๆ พบว่าเขตเมืองชั้นในมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นมากที่สุด คิดเป็น 11,427.13 คน/ตารางกิโลเมตร รองลงมา คือ เขตต่อเมือง คิดเป็น 3,886.15 คน/ตารางกิโลเมตร และเขตชานเมือง คิดเป็น 781.26 คน/ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรร้อยละ 45.44, 45.02 และ 9.54 ของประชากรทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ จากสถิติหลายปีที่ผ่านมาพบว่า ประชากรที่อยู่ในพื้นที่เขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานครเริ่มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 คิดเป็นร้อยละ -2.15 ต่อปี ขณะที่ประชากรในพื้นที่เขตต่อเมืองเพิ่มจำนวนขึ้นเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 0.51 ต่อปี และ

² รายงานสำมะโนประชากรและเคหะ 2523, 2513 และ 2503 สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสถิติพื้นที่ จำนวนประชากร จำนวนบ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อมูล ณ เดือน พฤษภาคม 2543

ประชากรที่อยู่ในพื้นที่เขตชานเมืองเพิ่มจำนวนขึ้นค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 3.73 ต่อปี (สำนักรนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, 2539) ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครในลักษณะเมืองโตเดี่ยวดังที่ผ่านมา

การเพิ่มประชากรกับการย้ายถิ่นมีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด การที่ประชากรในบริเวณหนึ่งเพิ่มขึ้นอาจนำไปสู่ภาวะไม่สมดุลระยะห่างจำนวนประชากรและทรัพยากรในบริเวณนั้นได้ การย้ายถิ่นของประชากรช่วยลดขนาดหรือความกดดันทางประชากรในบริเวณที่มีการย้ายออก ขณะเดียวกันก็เพิ่มจำนวนให้มากขึ้นในบริเวณที่มีการอพยพเข้ามา การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรในกรุงเทพมหานครเป็นตัวอย่างหนึ่งที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและลบต่อประชากรผู้ย้ายถิ่นในบริเวณที่มีการย้ายถิ่นและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากบริเวณและทิศทางการย้ายถิ่นของประชากรไม่มีการควบคุมและปราศจากการวางแผน (เพ็ญพร วีระสวัสดิ์, 2521)

ค. ประชากรแฝงที่อพยพเข้ามาในกรุงเทพมหานคร

นอกจากการย้ายถิ่นจะเป็นกระบวนการปรับตัวของมนุษย์ต่อภาวะความไม่สมดุลของการใช้ชีวิตแล้ว เช่น ประชากรจะกระจายตัวให้สัมพันธ์กับโอกาสในการทำงาน โดยการย้ายถิ่นจากพื้นที่ที่มีโอกาสในการทำงานน้อยไปสู่ท้องถิ่นที่มีโอกาสในการทำงานที่มากกว่า (Hawley 1950 : 167-168) ยังพบว่า การย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเป็นผลสืบเนื่องมาจากแรงกดดันทางเศรษฐกิจและทางประชากรประกอบกับการพัฒนาอย่างรวดเร็วแบบตะวันตก มีการย้ายถิ่นอยู่ 2 ประเภทคือ การย้ายถิ่นที่เกิดจากการพัฒนาซึ่งสัมพันธ์กับระดับความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศซึ่งส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นถาวร และการย้ายถิ่นชั่วคราวตามฤดูกาลซึ่งเกิดขึ้นเพราะภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ (อภิชาติ จำรัสฤทธิรงค์, 2521)

ลักษณะแรงงานผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครส่วนมากเป็นคนหนุ่มสาวและเป็นโสดโดยย้ายมาจากเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง แรงงานเหล่านี้มีระดับการศึกษาจบประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่และย้ายถิ่นเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อหางานทำและการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน ส่วนมากย้ายเข้าไปทำงานในภาคหัตถอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในสาขาสิ่งทอและผลิตภัณฑ์โลหะ โดยที่ความแตกต่างของรายได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของผู้ย้ายถิ่นในแต่ละพื้นที่ (สุรรัตน์ สันติภากรณ์ และ กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์, 2540)

แม้จะมีการศึกษาพบว่า การย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครน่าจะลดความสำคัญลง เพราะกรุงเทพมหานครถึงจุดที่ค่อนข้างจะอิ่มตัวแล้ว ต้องขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ รอบกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นแหล่งรองรับทั้งในด้านที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรม การย้ายถิ่นประเภทเดินทางไปกลับระหว่างที่ทำงานกับที่พักอาศัยน่าจะเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการคมนาคมสะดวกขึ้นซึ่ง

ที่พักอาศัยและที่ทำงานอาจจะอยู่คนละจังหวัด (เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์, 2529) การย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานครและปริมณฑลก็ยังคงมีอย่างต่อเนื่องต่อไป ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างรายได้ของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลกับจังหวัดอื่น ๆ ที่ทำให้ประชากรจากจังหวัดต่าง ๆ หลังไหลเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นจำนวนมากเกือบทุกปี ในช่วงฤดูแล้ง ประชากรที่เข้ามาอยู่อาศัยชั่วคราวเหล่านี้เองได้เพิ่มความแออัดให้กับกรุงเทพมหานครมากยิ่งขึ้น (ฉลองภพ สุสังกรกาญจน์, 2534)

จำนวนประชากรของกรุงเทพมหานครในตอนกลางวันกับตอนกลางคืนไม่เท่ากัน ประชากรตอนกลางวันส่วนหนึ่งเป็นผู้ย้ายถิ่นรายวันหรือเป็นผู้ที่เดินทางไปกลับในวันเดียวกัน (Commuter) คือมีที่อยู่อาศัยอยู่นอกกรุงเทพมหานคร แต่มีสถานที่ทำงานหรือเรียนอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งส่วนมากจะอาศัยอยู่รอบกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะในจังหวัดปริมณฑลรอบกรุงเทพมหานคร และมีบ้างที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ที่ไกลออกไป การที่จะทราบจำนวนประชากรที่แท้จริงของกรุงเทพมหานคร ทั้งประชากรที่มีที่อยู่อาศัยปกติในกรุงเทพมหานครและมีที่อยู่อาศัยที่อื่นจะช่วยให้มีแนวทางในการวางแผนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการขยายตัวของเมืองกรุงเทพมหานครได้อย่างถูกต้อง (ปริยา มิตรานนท์, 2533)

2.5 ปัญหาที่เกี่ยวกับการเพิ่มประชากรในเมือง

2.5.1 การจัดสรรสาธารณูปโภคและสาธารณูปการไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม

ไม่ว่ากรุงเทพมหานครจะมีการขยายตัวของที่อยู่อาศัย ออกไปตามชานเมืองมากเพียงไร ประชากรก็ยังคงจำเป็นต้องเดินทางเข้ามาเขตเมืองชั้นใน เพื่อมาทำงานและใช้บริการด้านต่าง ๆ ตามเส้นทางคมนาคม โครงข่ายถนน และเส้นทางอื่น ๆ เช่น ทางรถไฟ ทางด่วน ซึ่งเป็นไปอย่างไม่มีระบบ ขาดความต่อเนื่องและไม่เพียงพอต่อการสัญจร โดยเฉพาะช่วงชั่วโมงเร่งรีบทั้งเช้าและเย็น ทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง ตลอดจนเสียสุขภาพจิตอีกด้วย นอกจากนี้ การขยายที่อยู่อาศัยตามแนวราบไปยังบริเวณชานเมืองอย่างไร้ขอบเขตจำกัด ยังประสบปัญหาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการไม่ทั่วถึง เกิดการรุกล้ำพื้นที่เกษตรและปัญหาน้ำท่วม (บุญธรรม หุยประเสริฐ, 2530)

2.5.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่มีระบบระเบียบ

การใช้ที่ดินในกรุงเทพมหานครไม่เหมาะสมและขาดประสิทธิภาพเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมืองส่วนใหญ่ออกไปตามถนนสายหลักและถนนสายรองที่ออกจากกรุงเทพมหานครอันมีลักษณะเป็น ribbon development การขาดการ

วางผังกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมต่อประเภทการใช้ที่ดินทำให้เกิดความสับสนขัดแย้งกันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ มีการก่อสร้างอาคารสูงที่เป็นอาคารสำนักงานและที่อยู่อาศัยซึ่งไม่สอดคล้องกับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ทางราชการสามารถจัดหาให้ได้ (ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์, 2534) การกระจายตัวที่ไม่สมดุลเช่นนี้ จึงก่อให้เกิดความไม่สะดวกและไม่ประหยัดในการให้บริการสาธารณูปการต่าง ๆ ของรัฐ และการดำเนินกิจการโดยทั่วไปของเอกชน(กรมพัฒนาที่ดิน, 2535)

2.5.3 ปัญหาการคมนาคมขนส่ง

ในปี พ.ศ.2533 พื้นที่เขตเมืองชั้นในมีจำนวนประชากรและกำลังแรงงานอึดตัว เนื่องจากมีความต้องการแรงงานมากกว่ากำลังแรงงานที่มีอยู่ประมาณหนึ่งแสนห้าหมื่นคน คนงานจำนวนดังกล่าวจึงต้องเดินทางมาจากพื้นที่อื่น แรงงานผนวกกับนิสิตนักศึกษาจำนวนมากจะเคลื่อนย้ายตนออกจากที่พักอาศัยในช่วงเวลากลางวัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทั้งพาหนะส่วนตัวและบริการขนส่งมวลชนสาธารณะในทุกรูปแบบเพื่อเดินทางในตอนกลางวันซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อปัญหาการจราจรที่คับคั่งอยู่แล้วให้คับคั่งมากขึ้นไปอีก (ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์, 2534)

การเปลี่ยนแปลงประชากรที่มีประชากรเพิ่มขึ้นในพื้นที่ขยายตัวเร็วในวงแหวนชั้นกลางและชั้นนอกของกรุงเทพมหานครได้ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบการคมนาคมในกรุงเทพมหานคร เพราะประชากรที่เพิ่มขึ้นส่วนมากที่อยู่ในพื้นที่เขตชานเมืองจำเป็นต้องเดินทางเข้ามาเพื่อทำงานในแหล่งงานซึ่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณศูนย์กลางพาณิชยกรรมในเขตเมืองชั้นใน ยังผลให้ระยะเดินทางมาทำงานเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นและการจราจรที่มีความแออัดคับคั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาเร่งด่วนเช้าและเย็น (ฉลองภพ สุสังกร์กาญจน์, 2534)

2.5.4 ปัญหาผังเมืองกับที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร

มีการจราจรสูงในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของแหล่งงานและที่พักอาศัย แรงงานจำนวนมากเดินทางออกจากที่พักอาศัยซึ่งอยู่บริเวณเขตชานเมืองไปทำงานในช่วงเวลากลางวัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทั้งพาหนะส่วนตัวและบริการขนส่งมวลชนสาธารณะในทุกรูปแบบได้ก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดโดยเฉพาะในช่วงเช้าในเส้นทางเข้าเมือง (in bound) และช่วงเย็นหลังเลิกงานในเส้นทางออกเมือง(out bound) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินย่านใจกลางเมืองมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะเศรษฐกิจและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการควบคุมที่ดี เกิดแหล่งเสื่อมโทรมและชุมชนแออัดมลพิษ นอกจากนี้ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของที่อยู่อาศัยในเขตชานเมืองทำให้การก่อสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการไม่ทันกับความต้องการและขาดประสิทธิภาพ (บุญธรรม หุยประเสริฐ 2530)

บทที่ 3

พื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาวิจัย ได้เลือกเขตที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงกันคือประมาณ 1 แสนคน คือ เขต พญาไท ลาดพร้าว และมีนบุรี เป็นพื้นที่ศึกษา และอยู่ในพื้นที่ศึกษาตามเกณฑ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง โดยกำหนดให้เขตพญาไท เป็นตัวแทนของพื้นที่เขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร เขตลาดพร้าวเป็นตัวแทนของพื้นที่เขตต่อเมืองกรุงเทพมหานคร และเขตมีนบุรีเป็นตัวแทนของพื้นที่เขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร

3.1 เขตพญาไท

3.1.1 ประวัติความเป็นมา

เขตพญาไทมีฐานะเป็นอำเภอมาแต่เดิม จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2509 ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งอำเภอพญาไท โดยแบ่งพื้นที่บางส่วนของอำเภอดุสิต และอำเภอบางกะปิ รวมเป็นพื้นที่ของอำเภอพญาไท ประกอบไปด้วย 7 ตำบล คือ ตำบลถนนเพชรบุรี ตำบลถนนพญาไท ตำบลทุ่งพญาไท ตำบลมักกะสัน ตำบลสามเสนใน ตำบลบางกะปิ ตำบลห้วยขวาง เมื่อมีการจัดตั้งกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2515 จึงเปลี่ยนฐานะเป็นเขตพญาไท และตำบลต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปเป็นแขวงด้วย

ได้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตการปกครอง 2 ครั้งในปี พ.ศ.2521 และปี พ.ศ.2531 โดยครั้งที่ 1 ได้โอนพื้นที่แขวงดินแดง และแขวงสามเสนในบางส่วน ให้แก่เขตห้วยขวาง และรับโอนแขวงบางกะปิบางส่วนมาอยู่ในความรับผิดชอบของเขตพญาไท ครั้งที่ 2 ได้แยกแขวงทุ่งพญาไท ถนนพญาไท ถนนเพชรบุรี ขึ้นเป็นเขตราบเทวี พื้นที่ของเขตพญาไทจึงมีเพียงแขวงสามเสนในแขวงเดียว

3.1.2 ขนาดและที่ตั้ง

เขตพญาไทตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 9.595 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับแขวงลาดยาว เขตจตุจักร โดยมีคลองบางซื่อเป็นแนวแบ่งเขต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแขวงดินแดง เขตดินแดง
ทิศใต้	ติดต่อกับแขวงถนนพญาไทและแขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับแขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต

3.1.3 ประชากร

เขตพญาไทมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 90,948 คน (สำนักงานเขตพญาไท, ธ.ค.2543) เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเดือนละ 944 คน ทั้งที่อยู่ตั้งแต่เดิมและประชากรที่เข้ามาอยู่ใหม่ตามอาคารห้องชุดที่มีอยู่มากมายในเขตพญาไท ความหนาแน่นของประชากรคิดเป็น 9,478 คน/ตารางกิโลเมตร จัดอยู่ในกลุ่มที่มีประชากรขยายตัวช้า

3.1.4 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

เขตพญาไทเป็นเขตที่จัดได้ว่า ประชากรมีรายได้ต่อครัวเรือนสูงและมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก เนื่องจากประชากรในเขตมีการศึกษาในเกณฑ์ดีมาก อาชีพของประชากรส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มรับจ้างและพนักงานบริษัทประมาณ 55% เจ้าของกิจการค้าขายประมาณ 32% และอื่น ๆ ได้แก่ ช่างราชการ แม่บ้าน และนักเรียนนักศึกษา ประมาณ 13% ส่วนใหญ่อยู่ในฐานะเจ้าของที่ดิน

ก. ผลการจัดเก็บภาษีรายได้ ปีงบประมาณ 2543

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	1,919	ราย เป็นเงิน	113,508,223.19	บาท
ภาษีบำรุงท้องที่	2,651	ราย เป็นเงิน	4,812,856.04	บาท
ภาษีป้าย	1,163	ราย เป็นเงิน	7,222,857.80	บาท
รวมรายได้ที่จัดเก็บได้เกินจากประมาณการรับทั้งสิ้น 11%				

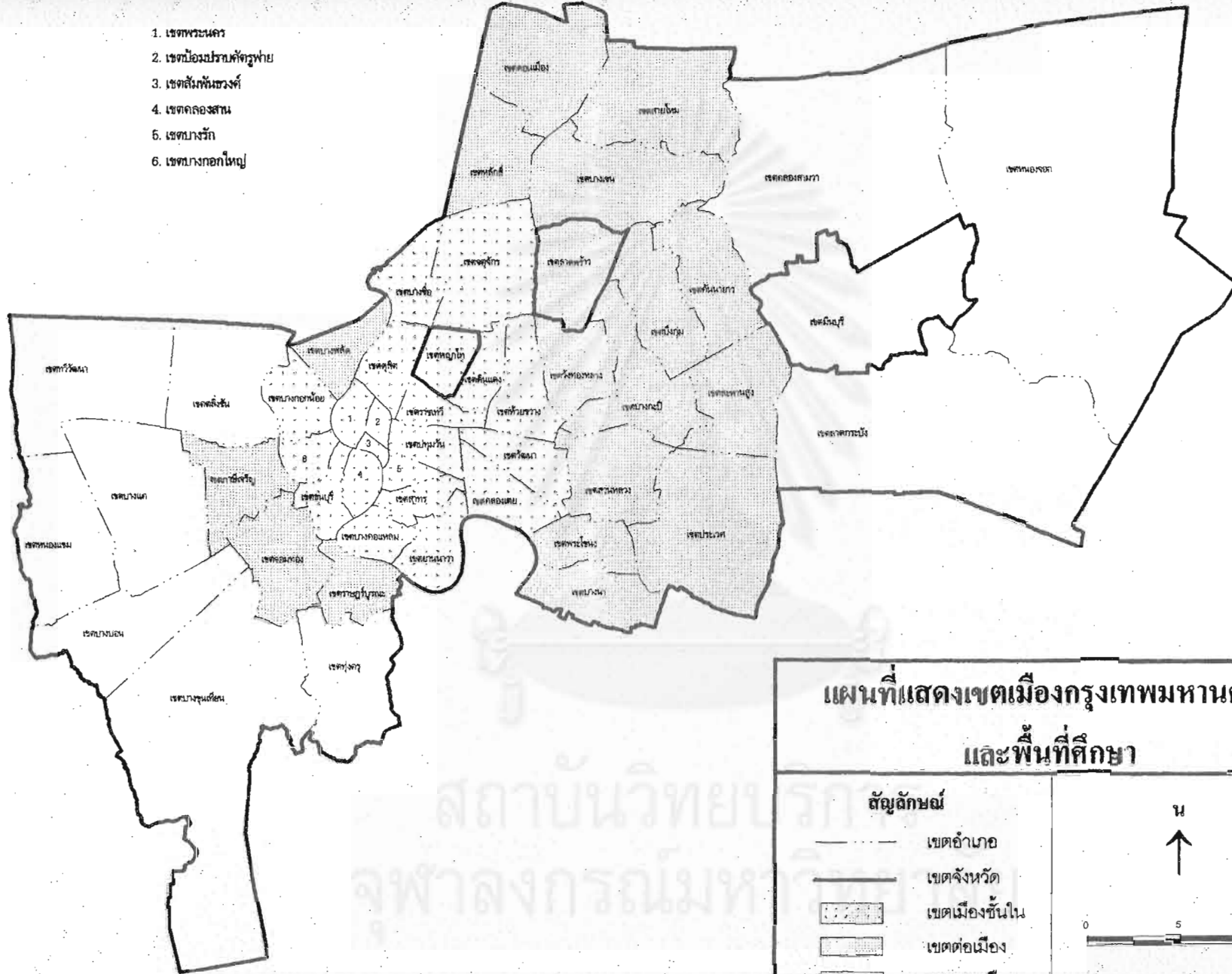
ข. กิจกรรมในอาคาร มี 19 ประเภท จำนวน 439 แห่ง (ดูรายละเอียดในตารางที่ 4)

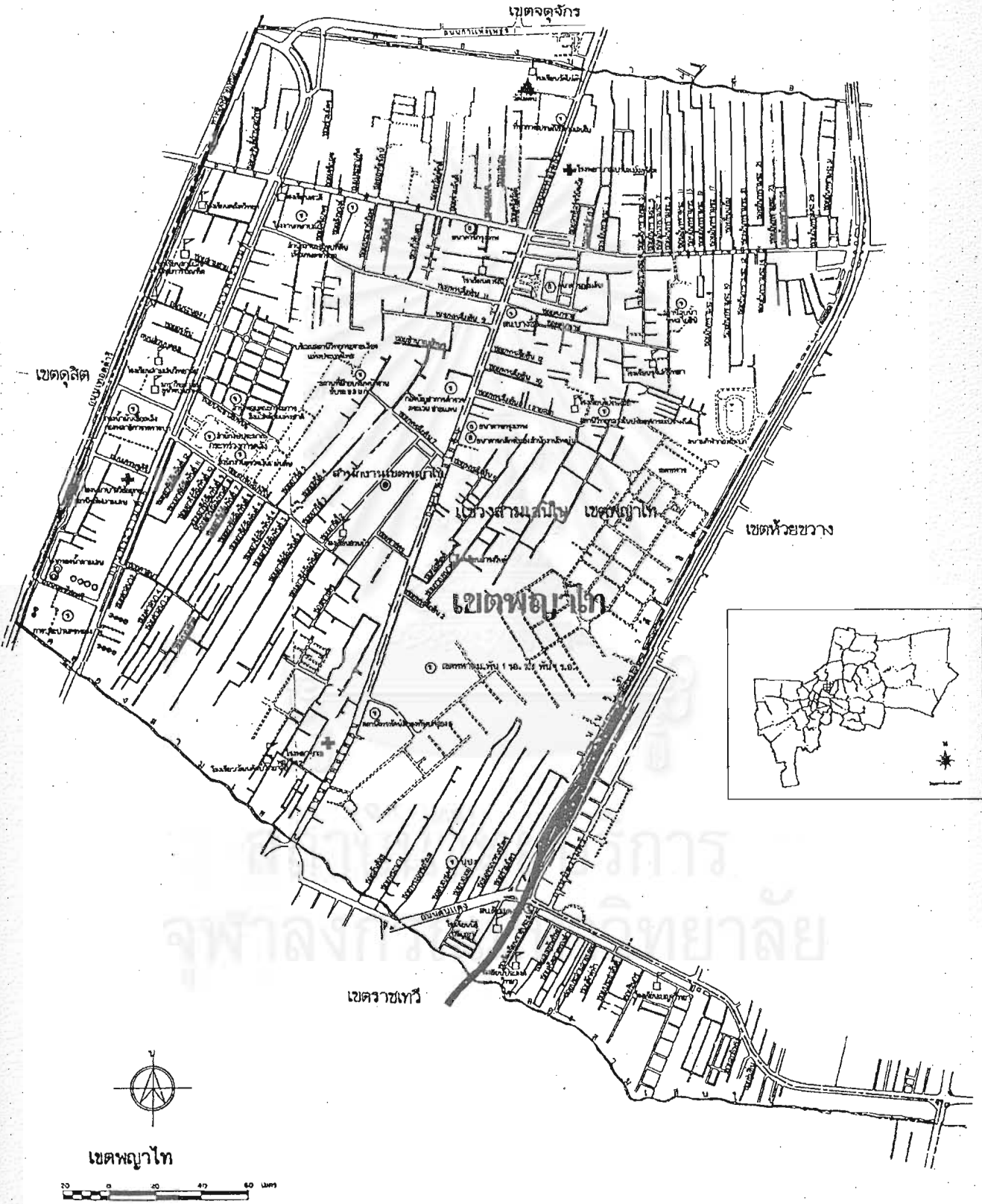
3.1.5 เส้นทางคมนาคม

ก. ถนน มี 11 สาย

1. ถนนวิภาวดีรังสิต	7. ถนนดินแดง
2. ถนนสุทธิสารวินิจฉัย	8. ถนนสาทรวิภาวดี
3. ถนนกำแพงเพชร 5	9. ถนนเศรษฐศิริ 1
4. ถนนพหลโยธิน	10. ถนนเศรษฐศิริ 2
5. ถนนพระราม 6	11. ถนนนครไชยศรี
6. ถนนประดิพัทธ์	

1. เขตพระนคร
2. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
3. เขตสัมพันธวงศ์
4. เขตคลองสาน
6. เขตบางรัก
6. เขตบางกอกใหญ่

ที่มา: ปรับจากแผนที่เขตพญาไท สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ข. ซอย มี 111 ซอย

มีซอยที่เป็นเส้นทางลัด 10 ซอย คือ ซอยเรวดี ซอยศาสนา ซอยอารีย์สัมพันธ์ ซอยกาญจนาคม ซอยราชครู ซอยเสนาาร่วม ซอยสีฟ้า ซอยระนอง 1 ซอยอินทามระ 15

ค. คลอง

มีคลองหลักที่ใช้ในการระบายน้ำ 2 สาย คือ คลองสามเสน และคลองบางซื่อ

ง. บึงรับน้ำ 2 แห่ง

1. บึงพิบูลวัฒนา ตั้งอยู่ในพื้นที่กรมประชาสัมพันธ์ เพื่อป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพมหานคร และใช้เป็นพื้นที่รองรับน้ำฝน เนื้อที่ประมาณ 60,000 ตารางกิโลเมตร กักเก็บน้ำฝนชั่วคราวในกรณีฝนตก 100 มม./วัน

2. บึง พล.ม.2 ตั้งอยู่ในพื้นที่ พล.ม.2 ถนนพหลโยธิน

3.1.6 หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ มี 32 แห่ง (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5)

3.1.7 สถานที่ท่องเที่ยว

เขตพญาไทมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน ดังนี้

1. สวนสมุนไพรร อุทยานแห่งความรู้ ตั้งอยู่บริเวณที่ว่างใต้ทางด่วน ปากซอยศาสนา
2. สวนเกษตรในเมือง CITY GREEN FARM อยู่บริเวณใต้ปากทางด่วน ปากซอยร่วมมิตร
3. โครงการป้ายรถเมล์ทูตได้ บริเวณศาลาที่พักผู้โดยสาร 11 หลัง
4. พิพิธภัณฑ์ตราไปรษณียากร
5. พิพิธภัณฑ์ธนาคารออมสิน
6. พิพิธภัณฑ์เชือกถัก ชุมชนอาเซียน
7. ผลิตภัณฑ์กลุ่มสตรีเขตพญาไท ชุมชนอินทามระ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 เขตลาดพร้าว

3.2.1 ประวัติความเป็นมา

เขตลาดพร้าวได้แยกพื้นที่การปกครองและการบริหารออกมาจากเขตบางกะปิเมื่อปี พ.ศ.2532 และตั้งเป็นเขตลาดพร้าว และเขตบึงกุ่ม ปัจจุบันเขตลาดพร้าวแบ่งการปกครองออกเป็น 2 แขวง คือ แขวงลาดพร้าว และแขวงจรัลเข้บัว

3.2.2 ขนาดและที่ตั้ง

เขตลาดพร้าวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร อยู่ในพื้นที่เขต ต่อเมืองกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 30.476 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตบางเขน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตบึงกุ่ม เขตวังทองหลาง และเขตบางกะปิ
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตวังทองหลางและเขตห้วยขวาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขตจตุจักร

3.2.3 ประชากร

เขตลาดพร้าวมีประชากรทั้งสิ้น 107,679 คน (สำนักงานเขตลาดพร้าว, ต.ค.2543) มีความหนาแน่นของประชากร 3,533.24 คนตารางกิโลเมตร จัดอยู่ในกลุ่มที่มีประชากรขยายตัวช้า

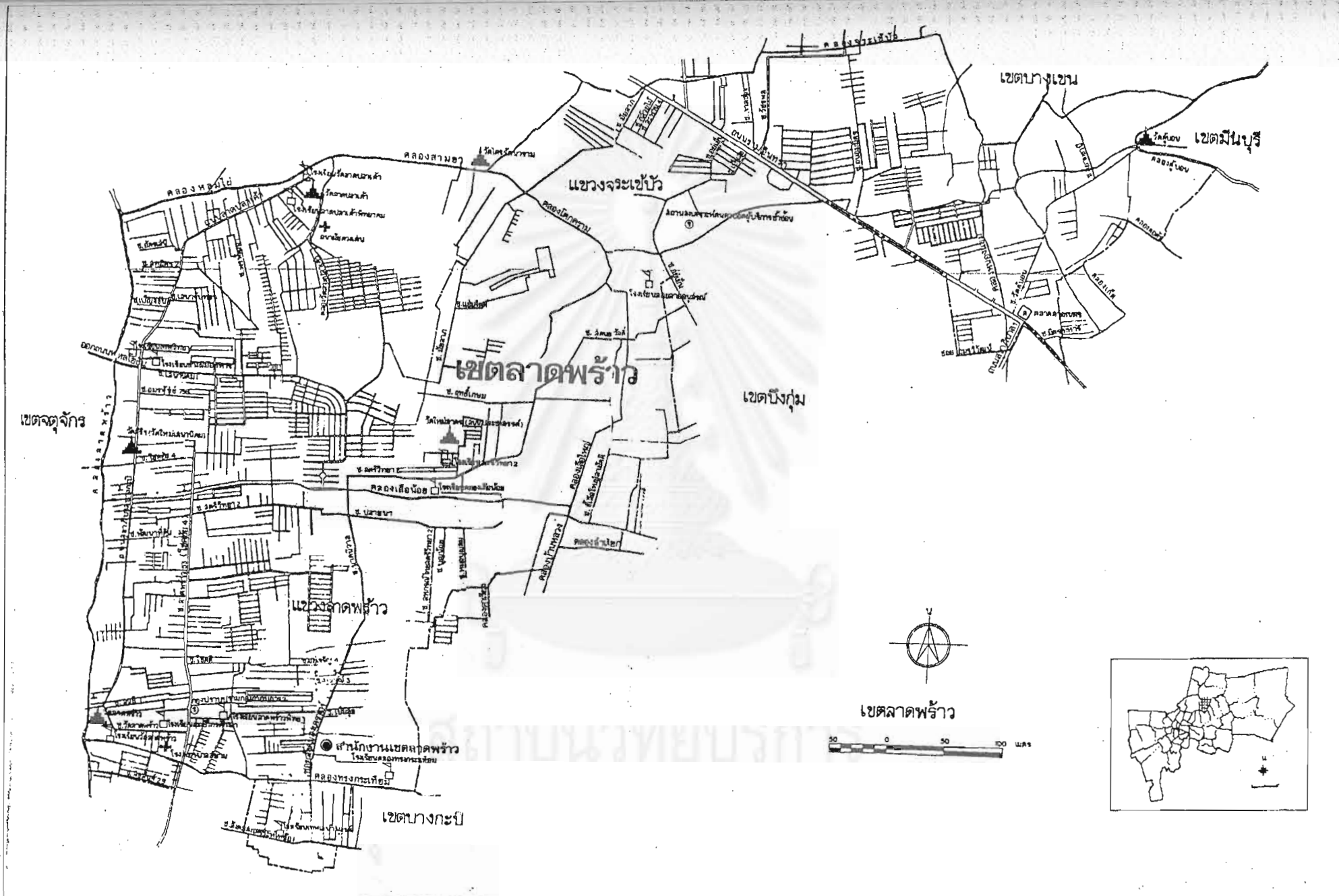
3.2.4 ลักษณะการใช้ที่ดิน

เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตรกรรม ปัจจุบันมีการเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราสูง จึงมีการขยายตัวของการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบการค้ามากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมลงเรื่อย ๆ จากกล่าวได้ว่า ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินทั้งด้านเกษตรกรรม ที่อยู่อาศัย และประกอบกิจการค้าขายผสมผสานกันไปคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 98.78% พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่จะอยู่ในท้องที่แขวงจรัลเข้บัว ส่วนพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อาศัยหนาแน่นและเป็นที่พักนิชยกรรมที่สำคัญ คือ ตลอดแนวถนนโชคชัย 4 สุขาภิบาล-วังหิน

3.2.5 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ก. ผลการจัดเก็บภาษีรายได้ ปีงบประมาณ 2541

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	1,602	ราย เป็นเงิน	17,360,026.41 บาท
ภาษีบำรุงท้องที่	3,992	ราย เป็นเงิน	3,574,287.24 บาท
ภาษีป้าย	1,062	ราย เป็นเงิน	3,650,829.50 บาท

ที่มา : ปรับจากแผนที่เขตลาดพร้าว สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

ข. กิจกรรมในอาคาร มี 11 ประเภท จำนวน 195 แห่ง (ดูรายละเอียดในตารางที่ 4)

3.2.6 เส้นทางคมนาคม

ก. ถนนและซอยสายสำคัญ 10 สาย

1. ถนนสุคนธรสวัสดิ์	7. ถนนนาคนินวาส
2. ถนนมัยลาภ	8. ถนนโชคชัย 4
3. ถนนประดิษฐ์มธุธรรม	9. ถนนลาดปลาเค้า
4. ถนนเกษตร-สุขาภิบาล 1	10. ถนนสุขาภิบาล-วังหิน
5. ซอยโรงเรียนสตรีวิทยา 2 (ถนนโชคชัย 4 - ถนนนาคนินวาส)	
6. ซอยเสนานิคม 1 - หมู่บ้านเสนานิเวศน์	

ข. คลองและลำรางสาธารณะ 15 สาย คือ

คลองหนองบอน คลองสองตอน คลองเล็บน้อย คลองลาดปลาเค้า คลองวัดลาดปลาเค้า(ออบเป้า) คลองซีเสื่อใหญ่ คลองสามขา คลองหลุมไผ่ คลองทรงกระเทียม คลองลาดพร้าว คลองเจ้าคุณสิงห์ คลองโคกคราม คลองเกรียง ลำรางสาธารณะข้างโรงน้ำแข็ง ลำรางสาธารณะหลังหมู่บ้านธานี 2

3.2.7 หน่วยงานราชการ มี 6 แห่ง (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3 เขตมีนบุรี

3.3.1 ประวัติความเป็นมา

เดิมเขตมีนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่กับมณฑลกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.2445 ได้รวมท้องที่อำเภอคลองสามวา อำเภอแสนแสบ อำเภอเจียรต๊ับ และอำเภอหนองจอก ตั้งเป็นเมืองมีนบุรี ต่อมาในปี พ.ศ.2473 ได้ยุบจังหวัดมีนบุรีเข้าร่วมไว้กับการปกครองของจังหวัดพระนคร (กรุงเทพมหานคร) มีฐานะเป็นอำเภอมีนบุรี ประกอบไปด้วย 7 ตำบล คือ ตำบลบางชัน ตำบลทรายกองดิน ตำบลคลองสามวาฝั่งตะวันออก ตำบลคลองสามวาฝั่งตะวันตก ตำบลคลองเจ๊ก ตำบลแสนแสบ ตำบลคูฝั่งใต้ และกิ่งอำเภอลาดกระบัง ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลลาดกระบัง ตำบลคลองสองต้นนุ่น ตำบลคลองสามพร้าว ตำบลทับยาว ตำบลลำปลาทิว จนกระทั่งปี พ.ศ.2500 ได้แยกกิ่งอำเภอลาดกระบังออกเป็นอีกอำเภอหนึ่ง เขตมีนบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 แขวง มี 107 หมู่บ้าน แต่เดิมมีสุขาภิบาล 1 แห่ง ชื่อสุขาภิบาลมีนบุรี มี 9 หมู่บ้าน ต่อมาได้มีการขยายเขตสุขาภิบาลออกไปตลอดทั้งอำเภอเมื่อปี พ.ศ.2506 มีนบุรีจึงมีฐานะเป็นเขต ๑ แห่งของกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันเขตมีนบุรี แบ่งการปกครองออกเป็น 2 แขวง คือ แขวงมีนบุรี และแขวงแสนแสบ

3.3.2 ขนาดและที่ตั้ง

เขตมีนบุรีตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร อยู่ในพื้นที่เขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ 63.645 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตหนองจอก

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตลาดกระบัง

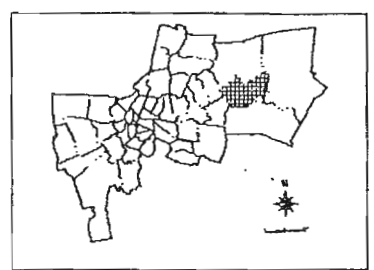
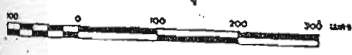
ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตสะพานสูง และเขตคันนายาว

3.3.3 ประชากร

เขตมีนบุรีมีประชากรรวมทั้งสิ้น 102,375 คน (สำนักงานเขตมีนบุรี, ธ.ค.2543) ความหนาแน่นของประชากรคิดเป็น 1,608.53 คน/ตารางกิโลเมตร

เขตเมืองนครพนม

3.3.4 ลักษณะการใช้ที่ดิน

พื้นที่เขตมินบุรีส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ในอดีตเป็นไร่อกสวนไร่นา ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นที่อยู่อาศัย หมู่บ้าน อาคารพาณิชย์ โรงงาน และสถานประกอบการทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มากขึ้น การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยมี 35.80% โรงงานอุตสาหกรรมและคลังสินค้า 1.62% พาณิชยกรรม 1.24% และพื้นที่เพื่ออนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม 59.13% อย่างไรก็ตาม ชุมชนชาวสวน ชาวไร่ ชาวนา บ่อปลา พื้นที่เกษตรกรรมได้ลดน้อยลงเรื่อย ๆ ทุกปี

3.3.5 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ก. ผลการจัดเก็บภาษีรายได้ ปีงบประมาณ 2541

ภาษีโรงเรือนและที่ดิน	858	รายได้ เป็นเงิน	38,531,182.98 บาท
ภาษีบำรุงท้องที่	5,160	รายได้ เป็นเงิน	1,644,662.69 บาท
ภาษีป้าย	561	รายได้ เป็นเงิน	5,800,570.70 บาท

ข. กิจกรรมในอาคาร มี 12 ประเภท จำนวน 189 แห่ง (ดูรายละเอียดในตารางที่ 4)

3.3.6 เส้นทางคมนาคม

ก. ถนน 9 สาย

1. ถนนสีหบุรานุกิจ	6. ถนนเสรีไทย
2. ถนนสุวินทวงศ์	7. ถนนรามอินทรา
3. ถนนรามคำแหง	8. ถนนราษฎร์อุทิศ
4. ถนนสามวา	9. ถนนประชาร่วมใจ
5. ถนนร่มเกล้า	

ข. คลอง

มีคลองหลักที่ใช้ในการระบายน้ำ 9 สาย คือ คลองสามประเวศ คลองสี่ประเวศ คลองสามวา คลองแสนแสบ คลองลาดบัวขาว คลองบางชัน คลองสอง คลองลำตานวย คลองลำบึงขวาง และมีคลองที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตมินบุรีอีก 25 สาย

3.3.7 หน่วยงานราชการ 17 แห่ง (ดูรายละเอียดในตารางที่ 5)

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบจำนวนประชากร จำแนกรายเขต ปี พศ.2543

ประชากรรายเขต	เขตพญาไท	เขตลาดพร้าว	เขตมีนบุรี
ชาย	46,516	50,245	49,298
หญิง	44,434	57,434	53,077
รวม	90,948	107,679	102,375

ตารางที่ 4 ตารางเปรียบเทียบกิจกรรมในอาคาร จำแนกรายเขต

ประเภทกิจกรรม	เขตพญาไท (แห่ง)	เขตลาดพร้าว (แห่ง)	เขตมีนบุรี (แห่ง)
1. ธนาคาร	18	11	11
2. ศูนย์การค้า	3	1	3
3. ปั้มน้ำมัน	12	29	(ไม่ระบุ)
4. ตู้ซ่อมรถ	23	(ไม่ระบุ)	51
5. สถานีรถไฟฟ้	3	-	-
6. ตลาด	3	4	3
7. มินิมาร์ท	14	30	(ไม่ระบุ)
8. โรงแรม	13	(ไม่ระบุ)	(ไม่ระบุ)
9. โรงภาพยนตร์	5	(ไม่ระบุ)	2
10. ร้านอาหารและภัตตาคาร	300	56	(ไม่ระบุ)
11. สุสานและฌาปนสถาน	1	(ไม่ระบุ)	(ไม่ระบุ)
12. ที่ทำการไปรษณีย์	3	(ไม่ระบุ)	(ไม่ระบุ)
13. วัด	1	4	16
14. มัสยิด	-	-	13
15. โรงเรียน	9	35	35
16. โรงพยาบาล	8	3	11
17. สถานบริการสาธารณสุข	2	3	2
18. ชุมชนแออัด	9	19	42
19. หมู่บ้านจัดสรร	3	(ไม่ระบุ)	(ไม่ระบุ)
20. สวนสาธารณะและสวนหย่อม	9	(ไม่ระบุ)	(ไม่ระบุ)
รวม	439	195	189

ตารางที่ 5 ตารางแสดงสถานที่ราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำแนกชายเขต

เขตพัฒนาโท	เขตลาดพร้าว (ไม่รวมรัฐวิสาหกิจ)	เขตมีนบุรี (ไม่รวมรัฐวิสาหกิจ)
<ol style="list-style-type: none"> 1. กระทรวงการคลัง 2. กรมธนารักษ์ 3. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง 4. กรมบัญชีกลาง 5. สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน 6. สำนักงบประมาณ 7. กรมสรรพากร 8. กรมประชาสัมพันธ์ 9. กรมควบคุมมลพิษ, องค์การกำจัดน้ำเสีย 10. กองชยาปณ์ กรมธนารักษ์ 11. กรมโยธาธิการ 12. โรงผลิตน้ำสามเสน การประปานครหลวง 13. สำนักนโยบายและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 14. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 15. กองชั่งตวงวัด กรมทะเบียนการค้า 16. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 17. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมตำรวจ 18. กรมไปรษณีย์โทรเลข 19. กองตุรียางค์ทหารบก กองกีฬาทหารบก กรมสวัสดิการทหารบก 20. สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน 21. สำนักงานบริการโทรศัพท์ พหุโยธิน 22. กองพลทหารม้าที่ 2 23. กรมทหารราบที่ 1 ร.อ. 24. โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กองอาสาวิชาดินแดน กรมการปกครอง 25. สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 26. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย 27. สำนักงานศาลปกครอง 28. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน 29. ศูนย์ปฏิบัติการกรุงเทพมหานคร 30. ศูนย์ฝึกอบรม 2 สถาบันพัฒนาข้าราชการ กรุงเทพมหานคร 31. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน 2 กศน. 32. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ที่ทำการแผนก 5 กองกำกับการ 2 กองปราบปราม ถนนโชคชัย 4 2. การไฟฟ้านครหลวงเขตบางกะปิ สาขาลาดพร้าว 3. ศูนย์รับฝากไปรษณีย์จำนวนมาก 4. ศูนย์ส่งเคราะห์ผู้ประสบภัยภาคกลาง 5. ศูนย์พัสดุไปรษณีย์โทรเลข สาขาลาดพร้าว 6. ที่ทำการชุมสายโทรศัพท์เสนานิคม หมู่บ้านเสนานิคม โครงการ 1 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การไฟฟ้านครหลวงเขตมีนบุรี 2. กาชประปามีนบุรี 3. สำนักงานที่ดินมีนบุรี 4. สำนักงานอัยการจังหวัดเขตมีนบุรี 5. ศาลจังหวัดมีนบุรี 6. กองบังคับการตำรวจนครบาล 3 7. เรือนจำพิเศษมีนบุรี 8. สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี 9. สำนักงานบริการโทรศัพท์มีนบุรี 10. สถานีตำรวจดับเพลิงบางชัน 11. ขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ เขตมีนบุรี 12. ศูนย์บริการสาธารณสุข 43 เขตมีนบุรี 13. ศูนย์เยาวชนมีนบุรี 14. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน 15. แขวงทางมีนบุรี 16. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเขตมีนบุรี 17. สถานีวิทยุกระจายเสียงทหารอากาศ 06 และ 01 มีนบุรี

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรเป้าหมาย
2. การสุ่มตัวอย่าง
3. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การเสนอผลการวิจัย

4.1 การกำหนดประชากรเป้าหมาย

ประชากรวิจัย ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ประชากรในกรุงเทพมหานครเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมือง โดยใช้ประชากรในเขตพญาไท เขตลาดพร้าว และเขตมีนบุรีเป็นตัวแทน ตามลำดับ

ในการกำหนดประชากรเป้าหมายในการวิจัย ได้พิจารณาจากสถิติจำนวนราษฎรและจำนวนบ้านของกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายแขวง ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2541 โดยมีเกณฑ์ในการเลือกประชากรวิจัยจากพื้นที่เขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองมาพื้นที่ละ 1 เขตการปกครอง และแต่ละเขตการปกครองให้มีจำนวนประชากรที่ใกล้เคียงกันมากที่สุด

ผู้ทำวิจัยได้กำหนดให้เขตพญาไท เขตลาดพร้าว และเขตมีนบุรี เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย เนื่องจากมีความเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดมากที่สุดคือประมาณเขตละ 100,000 คน โดยที่เขตพญาไทมีพื้นที่ 9.595 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 92,852 คน เขตลาดพร้าวมีพื้นที่ 21.851 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 106,704 คน และเขตมีนบุรีมีพื้นที่ 63.645 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 92,480 คน

ตารางที่ 6 ตารางแสดงขนาดพื้นที่และขนาดของประชากรในเขตพญาไท ลาดพร้าว และมีนบุรี

เขต	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
พญาไท	9.595	92,852	9,677
ลาดพร้าว	21.851	106,704	4,883
มีนบุรี	63.645	92,480	1,453

4.2 การสุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษานั้น พิจารณาถึงประชากรแต่ละเขตที่มีประมาณ 100,000 คน และเมื่อดูจากตารางสำเร็จแล้ว (ดูในภาคผนวก) พบว่าขนาดของตัวอย่างประชากรที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ขนาดความคลาดเคลื่อน (e) เป็นร้อยละ และสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ 0.5 ได้เท่ากับ 398 ตัวอย่าง (Taro Yamane :1970, 886) แต่หากพิจารณาถึงลักษณะความมีคุณสมบัติเหมือนกัน (Homogeneous) ของกลุ่มตัวอย่างคือประชากรแฝงกรุงเทพมหานครที่มีจำนวนมากและส่วนใหญ่เข้ามาเรียนหรือทำงานทำในกรุงเทพมหานคร และพิจารณาถึงข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการวิจัยแล้ว (สุชาติ กิระนันท์ : 2542, 68) จึงได้กำหนดให้ใช้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมที่ 300 ตัวอย่าง ต่อพื้นที่ศึกษา 1 เขต ทำให้เกิดความเชื่อมั่นของความถูกต้องอยู่ในระดับ 91-95 % ดังนั้น เมื่อรวมพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 เขต คือ เขตพญาไท เขตลาดพร้าว และเขตมีนบุรีแล้ว จะทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 900 ตัวอย่าง

4.2.2 วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่าง

ก. การสุ่มตัวอย่างแบบอิงพื้นที่

ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีวิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบอิงพื้นที่ โดยกำหนดให้พื้นที่ให้เป็นบล็อกด้วยระบบทิศทางพื้นที่ ในงานวิจัยนี้ เลือกใช้วิธีการสุ่มประยุกต์การสุ่มแบบง่ายซึ่งผู้วิจัยทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็นบล็อกขนาดเท่า ๆ กันโดยตีตารางกริดลงบนแผนที่ แล้วกำหนดรหัสตัวเลขให้แก่บล็อกต่าง ๆ ก่อนที่จะทำการสุ่มตัวอย่าง แล้วจึงเลือกสุ่มตัวอย่างจากพื้นที่แต่ละบล็อกให้เกิดการกระจายทั่วทั้งบริเวณพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ ไม่ได้กำหนดให้เก็บข้อมูลตามที่พักอาศัยซึ่งตอนกลางวันมักจะไม่มีคนอยู่บ้านหรือถ้ามีก็มักจะยุ่งยากในการขอสัมภาษณ์ ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว จึงกำหนดให้ทำการสุ่มตัวอย่างในจุดที่มีประชากรเข้ามาทำกิจกรรมในบริเวณนั้นหนาแน่น เช่น ย่านชุมชน ศูนย์การค้า สำนักงาน ตลาดสด สถาบัน

³ สถิติจำนวนราษฎรและจำนวนบ้านของกรุงเทพมหานคร/จำแนกเป็นรายแขวง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 กองปกครองและทะเบียน กระทรวงมหาดไทย

การศึกษา และสถานีคมนาคมขนส่งที่สำคัญ เพื่อจะสามารถพบและเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

ข. ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอิงพื้นที่ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ทำวิจัยได้ทำสำเนาแผนที่ของพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 เขต โดยย่อให้เหลือขนาดที่สามารถลงในกระดาษขนาด A4 ได้เท่า ๆ กัน
2. ตีตารางกริดที่มีขนาดเท่า ๆ กัน ลงในสำเนาแผนที่ทั้ง 3 เขต เพื่อกำหนดให้พื้นที่ศึกษานั้นมีขอบเขตและนับได้เป็นบล็อก
3. กำหนดจุดที่ทำการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่โดยเลือกเพียงตารางกริดละ 1 จุด ตามเกณฑ์ที่กำหนดคือเลือกสุ่มตัวอย่างในจุดที่มีประชากรผ่านไปมากระหว่างวันหรือเข้ามาทำกิจกรรมในบริเวณนั้นหนาแน่น โดยทำการสุ่มตัวอย่างในแต่ละตารางกริดให้เกิดการกระจายครอบคลุมทั่วทั้งบริเวณ ในพื้นที่ศึกษา 1 เขต จะทำการสุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 6 จุด จาก 6 ตารางกริด แต่ละจุดทำการสุ่มตัวอย่าง 50 ตัวอย่าง ดังนั้น การสุ่มตัวอย่างจาก 1 เขต จะได้จำนวนรวมทั้งสิ้น 300 ตัวอย่าง จุดที่ทำการสุ่มตัวอย่างในแต่ละเขตมีดังนี้

เขตพญาไท

- จุดที่ 1 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณสถานีตำรวจดินแดง การเคหะแห่งชาติ โรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์ โรงเรียนนิธิปัญญา พาณิชยกรรมมิตรภาพ ตลาด และย่านชุมชนโดยรอบ
- จุดที่ 2 ครอบคลุมพื้นที่ซอยอารีย์ซึ่งมีตลาดและย่านชุมชน ห้างสหกรณ์ ธนาคารกรุงเทพฯ และธนาคารกสิกรไทยสำนักงานใหญ่
- จุดที่ 3 ครอบคลุมพื้นที่ซอยอารีย์สัมพันธ์ โรงพยาบาลวิชัยยุทธ และสถานีรถไฟฟ้าสามเสนที่มีประชากรเดินทางไปมาตลอดวัน
- จุดที่ 4 ครอบคลุมพื้นที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย หมู่บ้านพิบูลพัฒนาและชุมชนโดยรอบ
- จุดที่ 5 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณสะพานควายที่มีตลาด โรงภาพยนตร์ ห้างเมอริคิงส์ สาขาสะพานควาย สถานีรถไฟฟ้า ย่านชุมชน อาคารสำนักงาน และอาคารพาณิชย์หนาแน่น
- จุดที่ 6 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณซอยอินทามระ หมู่บ้านวรรณดีวิลล่า และชุมชนโดยรอบ

เขตลาดพร้าว

- จุดที่ 1 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณซอยโชคชัย4 ซอยวัดลาดพร้าว โรงเรียนวัดลาดพร้าว หมู่บ้านอยู่เจริญ โรงพยาบาลสยาม

จุดที่ 2 ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านอมรพันธ์นิเวศน์ หมู่บ้านสันติสุข หมู่บ้านนครหลวงนิเวศน์ สนิธานีคอนโดทาวน์ โรงเรียนเทพวิทยา และโรงเรียนช่างฝีมือทหาร

จุดที่ 3 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณถนนลาดปลาเค้า อาคารพาณิชย์ตลอดเส้นทางสองฝั่ง โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคมและย่านชุมชนโดยรอบ

จุดที่ 4 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณซอยสตรีวิทยา2 วัดใหม่สาคร โรงเรียนสตรีวิทยา2 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย และย่านชุมชนโดยรอบ

จุดที่ 5 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณถนนรามอินทรา ร้านค้าตลอดสองข้างทาง ซอยอยู่เย็น ซอยเป็นสุข หมู่บ้านศิริชัย

จุดที่ 6 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณตลาดสายเนตร ถนนสุขาภิบาล1 หมู่บ้านคันทนาเยาว วิลเลจ

เขตมีนบุรี

จุดที่ 1 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณวัดบ้านทอง โรงเรียนวัดบ้านทอง สนามกีฬา

จุดที่ 2 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณโรงเรียนสุเหร่าคลองแปด โรงเรียนวัดศรีสุขสถาพร และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

จุดที่ 3 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณซอยน้ำใส โรงเรียนบางชัน และโรงงานอุตสาหกรรม

จุดที่ 4 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณถนนประชาอุทิศ ถนนประชารวมใจ ชุมชนชีวะมันร่วมพัฒนา ชุมชนราษฎร์พัฒนา ชุมชนสามัคคีพัฒนา ชุมชนสุเหร่าบ้านเกาะ ชุมชนแสงวิมาน ชุมชนอิศร์ฮาร์ด ชุมชนอิศร์ฮาร์ดพัฒนา

จุดที่ 5 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณชุมชนหมู่บ้านปรีชา10 ชุมชนมีนบุรีอุปลัมภ์ ชุมชนสามัคคี คลองสองต้นนุ่น ชุมชนสามัคคีธรรม ชุมชนคลองตะไหนด ชุมชนแคหะชุมชนบางชัน

จุดที่ 6 ครอบคลุมพื้นที่บริเวณชุมชนคลองตะไหนด ชุมชนอันนุรอยน์(บึงขวาง)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.3.1 ทำการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากประชากรที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารหรือตำราที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องวัตถุประสงค์ของ

งานวิจัย คือ

- 2.1) เพื่อทราบลักษณะประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่หรือทำกิจกรรมใน กรุงเทพมหานคร โดยเลือกประชากรวิจัยจากพื้นที่ศึกษา คือ

เขตพญาไท ลาดพร้าว และมีนบุรี

2.2) เพื่อทราบรูปแบบกิจกรรมและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่ประชากรแฝงเดินทางเข้ามา

3) ระบุเนื้อหาและประเด็นหลักให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1) ลักษณะประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่หรือทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร ด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่พักอาศัย ที่อยู่ตามทะเบียน

3.2) รูปแบบกิจกรรมของประชากรแฝงและลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชากรแฝง

3.3) ลักษณะการเดินทางไป – กลับ ระหว่างวันของประชากรแฝง

4) สร้างแบบสอบถามตามประเด็นที่กำหนด

5) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไข

6) ทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Pretest)

เพื่อตรวจสอบคุณภาพ ความยากง่าย และประสิทธิภาพการเก็บข้อมูลของแบบสอบถาม

7) นำผลที่ได้จากการทดลองมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมและถูกต้องยิ่งขึ้น

8) พิมพ์และทำสำเนาแบบสอบถาม พร้อมกับทำคู่มือการใช้แบบสอบถามสำหรับผู้ช่วยเก็บข้อมูล

4.3.2 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 หมวด คือ

หมวดที่ 1 คำถามเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
2. อายุ
3. การศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้
6. ที่อยู่ตามทะเบียน
7. ที่พักอาศัยตามจริง

หมวดที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการเข้ามาทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร

8. วัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานคร
9. ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชากรแฝง
10. พาหนะที่ใช้เดินทาง
11. เวลาออกจากที่พักเพื่อเดินทางไปเรียนหรือทำงาน
12. เวลาที่ใช้ในการเดินทางเที่ยวไป

13. เวลาออกจากที่เรียนหรือที่ทำงานเพื่อเดินทางกลับสู่ที่พักอาศัย
14. เวลาที่ใช้ในการเดินทางเที่ยวกลับ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

- แหล่งข้อมูล
1. กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร
 2. กองสำรวจและแผนที่ กรุงเทพมหานคร
 3. สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 4. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 5. สำนักงานเขตพญาไท
 6. สำนักงานเขตลาดพร้าว
 7. สำนักงานเขตมีนบุรี
 8. สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

1) การวางแผนการเก็บข้อมูล เพื่อกำหนด

ก. บุคลากร

เนื่องจากผู้วิจัยต้องทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากถึง 900 กลุ่มตัวอย่าง และจำเป็นต้องเก็บข้อมูลทั้งหมดให้เสร็จได้ในช่วงเวลาเดียวกันหรือที่ใกล้เคียงกันที่สุด ดังนั้น การดำเนินการเก็บข้อมูลที่ต้องทำให้เสร็จในเวลาอันรวดเร็วจึงต้องมีการจัดสรรบุคลากรช่วยเก็บข้อมูล

กำหนดให้มีบุคลากรช่วยเก็บข้อมูล 6 คน โดยแบ่งการทำงานออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน เพื่อทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเขตพญาไท ลาดพร้าว และมีนบุรี

ข. วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บข้อมูลให้เสร็จสิ้นภายใน 3 วัน โดยใน 1 วันให้ทำการเก็บข้อมูลให้เสร็จสิ้น 1 เขต ซึ่งได้กำหนดจุดเก็บข้อมูลไว้ 6 จุด ที่เป็นย่านชุมชนที่มีประชากรผ่านไปมาระหว่างวันจำนวนมาก เช่น สำนักงาน (office) สถาบันการศึกษา ทำต่อรถหรือทำต่อเรือขนาดใหญ่ ศูนย์การค้า ตลาด โรงงาน และกำหนดช่วงเวลาให้ทำการเก็บข้อมูลไว้ตั้งแต่ 7.00-19.00 น.

ค. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แผนที่เขตพญาไท เขตลาดพร้าว และเขตมีนบุรี
2. แบบสอบถาม 900 ชุด

3. คู่มือการใช้แบบสอบถาม

4. ดินสอ ยางลบ

ง. ระยะเวลาทำการเก็บข้อมูล

ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันพุธที่ 18 ถึง วันศุกร์ที่ 20 เมษายน 2544

และเก็บซ่อมข้อมูลในวันเสาร์ที่ 21 และ วันจันทร์ที่ 23 เมษายน 2544

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนแบบสอบถามและรายละเอียดในการเก็บข้อมูลประชากรแฝง ตั้งแต่วันที่ 18 ถึง 20 เมษายน 2544 และเก็บซ่อมข้อมูลในวันที่ 21 และ 23 เมษายน 2544

(วัน/เวลา) จุดที่	1/1	2/1	3/1	4/1	5/1	3/1	1/2	2/2	3/2	4/2	5/2	3/2	1/3	2/3	3/3	4/3	5/3	3/3
18/4 7.00-10.00 น.		29											26	6	15	21		
18/4 10.01-13.00 น.							26	27	18	21	22	34	24					50
18/4 13.01-16.00 น.															20		50	
18/4 16.01-19.00 น.																		
19/4 7.00-10.00 น.								13										
19/4 10.01-13.00 น.									10									
19/4 13.01-16.00 น.											8							
19/4 16.01-19.00 น.																		
20/4 7.00-10.00 น.																		
20/4 10.01-13.00 น.	50				15		12	10	12	14	10			8				
20/4 13.01-16.00 น.					35					10		6		7		29		
20/4 16.01-19.00 น.			30											7				
21/4 7.00-10.00 น.													6					
21/4 10.01-13.00 น.			20				12			5	10	4						
21/4 13.01-16.00 น.				50										8				
21/4 16.01-19.00 น.		21												2	15			
23/4 7.00-10.00 น.																		
23/4 10.01-13.00 น.																		
23/4 13.01-16.00 น.						32												
23/4 16.01-19.00 น.						18								12				

หมายเหตุ 18/4 หมายถึง วันที่ 18 เมษายน 2544

จุดที่ 1/1 หมายถึง จุดเก็บข้อมูลที่ 1 ในเขตพญาไท

จุดที่ 1/2 หมายถึง จุดเก็บข้อมูลที่ 1 ในเขตตลาดพร้าว

จุดที่ 1/3 หมายถึง จุดเก็บข้อมูลที่ 1 ในเขตมีนบุรี

2) การเตรียมการก่อนการเก็บข้อมูล

หลังจากได้วางแผนการเก็บข้อมูลเพื่อกำหนดบุคลากรช่วยเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล อุปกรณ์ประกอบการทำงาน และระยะเวลาทำการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้เตรียมการก่อนการเก็บข้อมูลจริงโดยจัดสรรบุคลากรตามที่กำหนด เตรียมแบบสอบถามพร้อมทั้งคู่มือการใช้แบบสอบถาม และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเก็บข้อมูลให้ครบตามจำนวน

ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลได้ทำการอบรมบุคลากรช่วยเก็บข้อมูลเพื่อให้การเก็บข้อมูลทำได้มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติกรทุกคนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการแนะนำตัวเอง วัตถุประสงค์ของการทำงาน และการตอบแบบสอบถาม

3) ดำเนินการเก็บข้อมูลตามแผนที่กำหนด

4) ปัญหาที่พบในการเก็บข้อมูล

(1) ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เนื่องจาก

- เห็นว่ามีหน่วยงานของทางราชการไปเก็บข้อมูลบ่อยอยู่แล้ว จึงไม่อยากตอบคำถามอีก
- บริเวณที่เก็บข้อมูลเป็นแหล่งชุมชนที่คนส่วนใหญ่จะรีบร้อน จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ยินดีร่วมมือส่วนใหญ่แล้วเป็นนักศึกษาหรือคนที่มีการศึกษา
- บางคนไม่เข้าใจเรื่องประชากรแฝงและมักจะรีบร้อน การทำความเข้าใจต้องใช้เวลาอธิบายให้ฟัง ผู้ให้สัมภาษณ์จึงไม่อยากตอบ
- ไม่อยากตอบว่ามีรายได้เท่าใด

(2) ไม่สะดวกในการเดินทางเก็บข้อมูล เนื่องจากต้องกระจายการเก็บข้อมูลถึง 6 จุดต่อ 1 เขต การเดินทางระหว่างจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง บางครั้งค่อนข้างใช้เวลามาก ไม่สะดวก และต้องต่อรถหลายต่อ

(3) บางจุดเก็บข้อมูลเดินทางเข้าไปค่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะที่เขตมีนบุรี จึงทำให้ล่าช้าในการทำงาน

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 กรรมวิธีทางข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามมาแล้วได้ทำการจัดกระทำกับข้อมูล ดังนี้

- (1) นำแบบสอบถามมาลงรหัสข้อมูล
- (2) ทำบรรณานุกรมข้อมูลโดยตรวจสอบข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ ครบถ้วนและถูกต้อง
- (3) นำเข้าข้อมูลเชิงรหัสลงสู่คอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS

4.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows รายละเอียดต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยการแจกแจงความถี่ของตัวแปรทั้งหมด 15 ตัว คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่ตามทะเบียน ที่อยู่อาศัยจริง วัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานคร การทำกิจกรรมในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ พาหนะที่ใช้เดินทาง เวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียนหรือทำงาน เวลาที่ใช้ในการเดินทางเที่ยวไป เวลาออกเดินทางกลับสู่ที่พัก เวลาที่ใช้ในการเดินทางเที่ยวกลับ คำนวณหาค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา (ดูตารางประกอบในภาคผนวก)

2. การสร้างตารางแจกแจงความถี่ระหว่างตัวแปรเป็นคู่ ๆ เพื่ออธิบายลักษณะประชากรแฝง คือ (ดูตารางประกอบในภาคผนวก)

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่ตามทะเบียนและที่อยู่อาศัยจริง
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียนหรือทำงาน หรืออื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของประชากรแฝง
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาเดินทางออกจากที่เรียนหรือที่ทำงานกลับสู่ที่พัก
- 4) ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียนหรือทำงาน หรืออื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ของประชากรแฝง
- 5) ความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับที่ที่พัก
- 6) ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและรายได้
- 7) ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับอาชีพ
- 8) ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและอาชีพ
- 9) ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และที่อยู่อาศัยจริง
- 10) ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และการใช้ยานพาหนะ

3. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi Square Test) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ คือ

- 1) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครและการทำกิจกรรมในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ
- 2) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครและอาชีพของประชากรแฝง

3) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเข้ามากรุงเทพมหานคร และการศึกษาของประชากรแฝง

4) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และอาชีพของประชากรแฝง

5) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และการศึกษาของประชากรแฝง

ในกรณีของการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีการหาค่าไคสแควร์ หากปรากฏว่าตารางไคสแควร์ไคส ประกอบด้วยช่อง (cell) ที่มีค่าคาดหวัง (Expect Value) ต่ำกว่า 5 ในสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 20 ของช่องทั้งหมดในตาราง ในการคำนวณก็จะมีการรวมค่าความถี่ในบางคอลัมน์หรือแถวของตารางนั้น ๆ เข้ากับคอลัมน์หรือแถวที่อยู่ติดกัน เพื่อเป็นการลดช่องดังกล่าวให้อยู่ในสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 20 ตามข้อกำหนดในการหาค่าไคสแควร์ นอกจากนี้ ให้สถิติวัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีลักษณะเป็นมาตรานามกำหนด (Nominal Scale) โดยใช้การทดสอบด้วยค่า Phi and Cramer's V ซึ่งมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 ยิ่งค่าของ Phi and Cramer's V มากเท่าไร ก็ยิ่งแสดงว่าตัวแปรทั้ง 2 ตัวนั้นมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2543) ตามนี้

ค่าของ Phi and Cramer's V	แสดงว่า
0.70 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์สูงมาก
0.50 ถึง 0.69	มีความสัมพันธ์สูง
0.30 ถึง 0.49	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
0.10 ถึง 0.29	มีความสัมพันธ์ต่ำ
ต่ำกว่า 0.10	มีความสัมพันธ์ต่ำมาก หรือแทบจะ ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

4.6 การเสนอผลการวิจัย

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแล้ว ได้นำเสนอผลการวิจัยในรูปของการบรรยายประกอบตาราง แผนภูมิ และแผนที่ตามความเหมาะสม

บทที่ 5

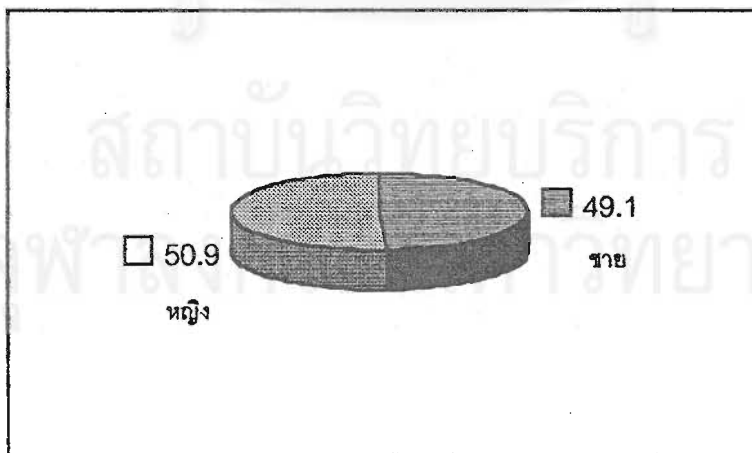
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 เรื่องลักษณะประชากรแฝง ในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยเลือกสุ่มตัวอย่างในเขต พญาไท เขตลาดพร้าว และเขตมีนบุรี เป็นตัวแทนตามลำดับ ได้ผลการศึกษาดังนี้

5.1 ลักษณะประชากรแฝง

5.1.2 เพศของประชากรแฝง (ดูรูปที่ 10)

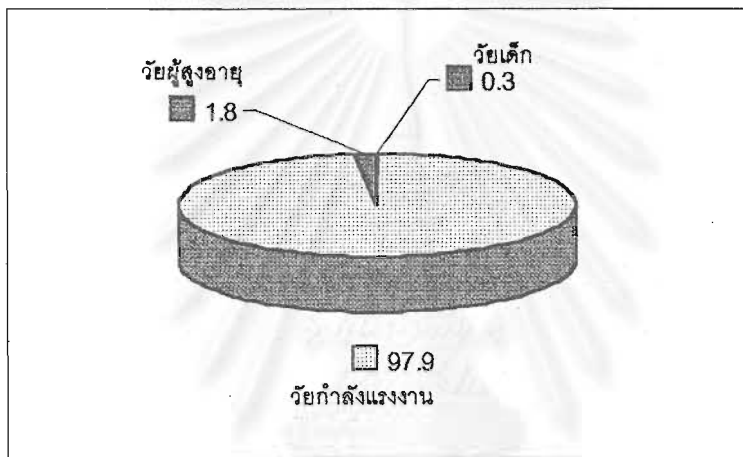
จากการศึกษาพบว่า มีประชากรแฝงเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อยคือร้อยละ 50.9 และร้อยละ 49.1 ตามลำดับ ซึ่งนับได้ว่ามีประชากรแฝงเพศชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบลักษณะทางด้านเพศของประชากรแฝงทั้ง 3 เขตแล้วพบว่า มีเพียงเขตเมืองชั้นในที่มีประชากรแฝงเพศชายมากกว่าเพศหญิงคือร้อยละ 56.3 และร้อยละ 47.7 ตามลำดับ (ดูจากตารางที่ 18 ในภาคผนวก)

รูปที่ 10 เพศของประชากรแฝง

5.1.3 อายุของประชากรแฝง (ดูรูปที่ 11)

ประชากรแฝงที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีอายุอยู่ในกลุ่มวัยกำลังแรงงาน (14-59 ปี) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.9 รองลงมาอยู่ในกลุ่มวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 1.8 และอยู่ในกลุ่มวัยเด็ก (ต่ำกว่า 14 ปี) น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.3 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอายุของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมืองพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือประชากรแฝงเกือบทั้งสิ้นอยู่ในช่วงวัยกำลังแรงงาน (14-59 ปี) (ดูจากตารางที่ 19 ในภาคผนวก) และเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครของประชากรแฝงทั้งหมด (ดูรูปที่ 18) พบว่าเดินทางเข้ามาเพื่อทำงานประจำและรับจ้างทำงานชั่วคราวถึงร้อยละ 67.2

รูปที่ 11 อายุของประชากรแฝง

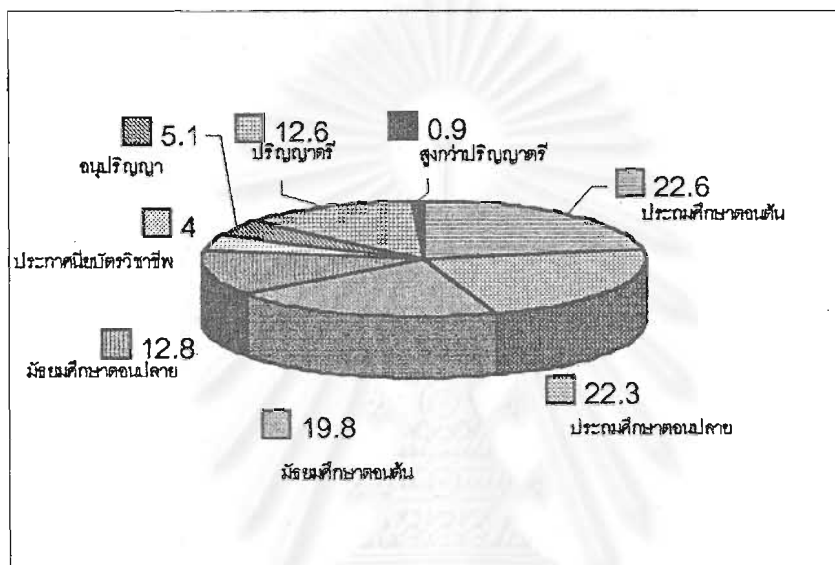
5.1.4 การศึกษาของประชากรแฝง (ดูรูปที่ 12)

จากการศึกษาพบว่าประชากรแฝงที่อยู่ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่สูงนักคืออยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.7) และอยู่ในระดับที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและปริญญาตรีเป็นจำนวนเล็กน้อย (ร้อยละ 12.8 และร้อยละ 12.6) เมื่อพิจารณาจากอาชีพของประชากรแฝงพบว่าประกอบอาชีพอยู่ในกลุ่มรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไป และค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นหาบเร่แผงลอย ประชากรแฝงกลุ่มนี้มีรายได้ไม่สูงนักคือไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการศึกษาของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมือง (ดูตารางที่ 20 ในภาคผนวก) พบว่าประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 56 และระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 27 ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีจำนวนเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 9.4) ซึ่งนับว่าประชากรแฝงส่วนใหญ่ในเขตเมืองชั้นในยังมีการศึกษาไม่สูงนัก

ประชากรแฝงเขตต่อเมืองมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 37 และระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 32 ส่วนประชากรแฝงที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีถึงร้อยละ 21 ซึ่งนับว่าประชากรแฝงเขตต่อเมืองมีผู้ที่มีการศึกษาสูงมากกว่าเขตเมืองอื่น ๆ

ประชากรแฝงเขตชานเมืองมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 41.6 และระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 33.7 ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีร้อยละ 10 ซึ่งนับว่าประชากรแฝงส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาไม่สูงนัก

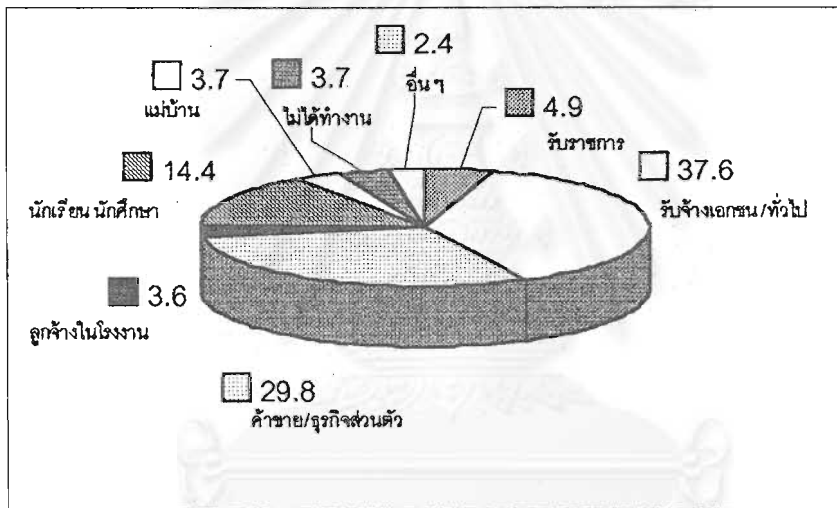
รูปที่ 12 การศึกษาของประชากรแฝง

5.1.5 อาชีพของประชากรแฝง (ดูรูปที่ 13)

จากการศึกษาพบว่าประชากรแฝงที่อยู่ในกรุงเทพมหานครประกอบอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปมากที่สุด (ร้อยละ 37.6) รองลงไปคือค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 29.8) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับลักษณะการใช้ที่ดินบริเวณเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมืองของกรุงเทพมหานครที่มีสัดส่วนของเขตพาณิชยกรรมสูงกว่าเขตชานเมือง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประชากรแฝงในแต่ละเขตเมือง (ดูจากตารางที่ 21 ในภาคผนวก) พบว่า ประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในและเขตชานเมืองมีสัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปมากที่สุด (ร้อยละ 43.7 และร้อยละ 41.7) รองลงไปคือค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 30.3 และร้อยละ 20.3) นอกจากนี้พบว่า มีผู้ประกอบอาชีพลูกจ้างในโรงงานอยู่ในเขตชานเมืองมากกว่าเขตอื่น ๆ (ร้อยละ 9.7) ซึ่งเห็นได้จากลักษณะการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ประชากรแฝงในเขตชานเมืองจำนวนหนึ่งเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

ประชากรแฝงเขตต่อเมืองประกอบอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด (ร้อยละ 38.7) รองลงไปคือ ประกอบอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไป (ร้อยละ 27.3) และมีสัดส่วนของประชากรแฝงที่เป็นนักเรียน นักศึกษามากกว่าเขตอื่น ๆ (ร้อยละ 22.7) เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการใช้ที่ดินเขตต่อเมืองโดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นพื้นที่ศึกษา (เขตลาดพร้าว) จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นเขตที่อยู่อาศัย ลักษณะย่านชุมชนที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยนี้เอง มีตลาด ตลาดนัด และร้านค้าประเภทหาบเร่ แผงลอยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น บริเวณซอยโชคชัย4 ซอยวัดลาดพร้าว หมู่บ้านอยู่เจริญ ถนนลาดปลาเค้า ซอยสตรีวิทยา2 และบริเวณตลาดสายเนตร นอกจากนี้มีโรงเรียนในเขตถึง 35 แห่ง ซึ่งนักเรียนส่วนหนึ่งอาจเป็นประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาเรียนหนังสือในพื้นที่ศึกษา

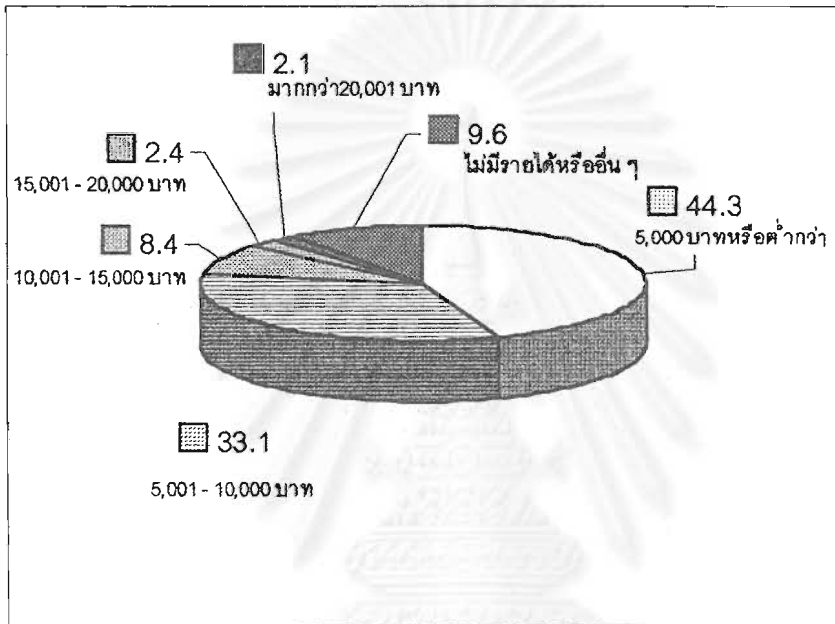

รูปที่ 13 อาชีพของประชากรแฝง

5.1.6 รายได้ต่อเดือนของประชากรแฝง (ดูรูปที่ 14)

ประชากรแฝงที่อยู่ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีรายได้ไม่สูงนัก คืออยู่ในระดับ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 44.3) รองลงไปคือระดับ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 33.1) ผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 10,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนเล็กน้อยเพียงร้อยละ 13 นอกนั้นเป็นผู้ที่ไม่มีรายได้ และเมื่อพิจารณาถึงการศึกษาและอาชีพของประชากรแฝงส่วนใหญ่พบว่า มีระดับการศึกษาไม่สูงนัก และประชากรแฝงส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปร้อยละ 37.6 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีรายได้ไม่สูงนัก และผู้ประกอบอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัวมีร้อยละ 29.8 ซึ่งประชากรแฝงเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้า แม่ค้าในตลาดหรือหาบเร่แผงลอยที่มีรายได้ต่อเดือนจากการประกอบอาชีพไม่สูงนัก ส่วนผู้ที่ไม่มีรายได้พบว่าเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงานซึ่งมีร้อยละ 3.7

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายได้ของประชากรแฝงแต่ละเขตเมือง (ดูจากตารางที่ 22 ในภาคผนวก) พบว่ามีผู้ที่มีรายได้อยู่ในระดับ 5,000 บาทต่อเดือน หรือต่ำกว่า ในสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรแฝงเขตต่อเมืองและเขตชานเมือง (ร้อยละ 49 และร้อยละ 47.7) ส่วนประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นในมีผู้ที่มีรายได้อยู่ในระดับ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด (ร้อยละ 39) ซึ่งสูงกว่าเขตต่อเมืองและเขตชานเมือง อย่างไรก็ตาม ประชากรแฝงส่วนใหญ่ในแต่ละเขตเมืองยังเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่สูงนัก

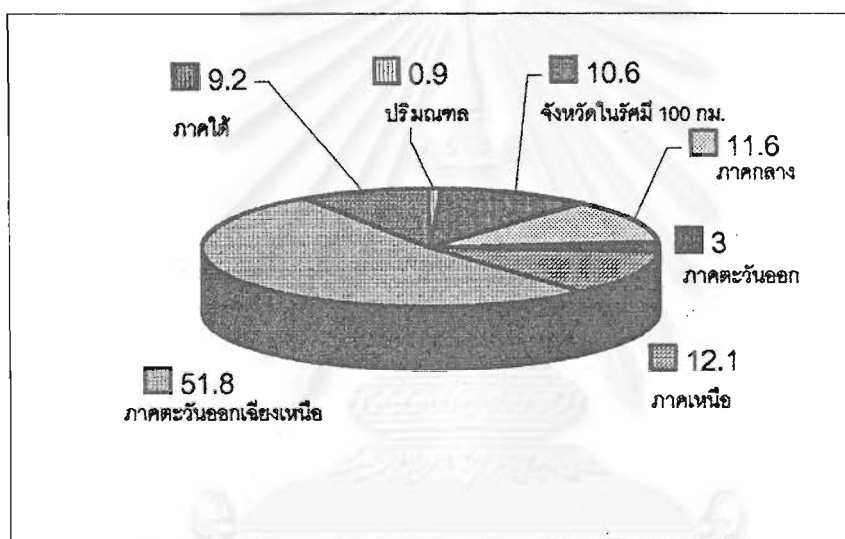

รูปที่ 14 รายได้ของประชากรแฝง

5.1.7 ที่อยู่ตามทะเบียนของประชากรแฝง (ดูรูปที่ 15)

ประชากรแฝงที่อยู่ในกรุงเทพมหานครโดยส่วนใหญ่แล้วมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึงร้อยละ 51.8 รองลงไปมาจากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และจังหวัดในรัศมี 100 กม.รอบกรุงเทพมหานครในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 12.1 ร้อยละ 11.6 ร้อยละ 9.2 และร้อยละ 10.6 ตามลำดับ นอกจากนี้มาจากภาคตะวันออกและจังหวัดปริมณฑลจำนวนเล็กน้อย (ร้อยละ 3 และร้อยละ 0.9) ประชากรแฝงเหล่านี้เข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อมาทำงานเป็นส่วนใหญ่ โดยมีอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไป และค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว และส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาและรายได้ไม่สูงนัก (ดูจากตารางที่ 11, 12 และ 15 ในภาคผนวก)

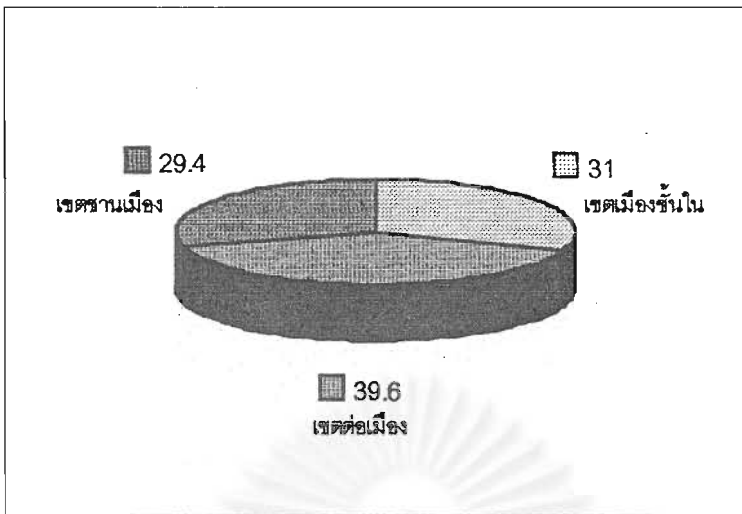
เมื่อพิจารณาถึงที่อยู่ตามทะเบียนของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมือง (ดูจากตารางที่ 23 ในภาคผนวก) พบว่านอกจากประชากรแฝงในกรุงเทพมหานครทั้ง 3 เขตเมืองจะมีที่อยู่อาศัยตามทะเบียนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดแล้ว ยังพบว่าสัดส่วนของประชากรแฝงที่มีที่อยู่ตามทะเบียนอยู่ในจังหวัดปริมณฑลมีน้อยมากในแต่ละเขตเมือง โดยเฉพาะไม่พบในเขตต่อเมืองเลย ซึ่งทำให้เห็นว่าประชากรแฝงที่มีที่อยู่ตามทะเบียนอยู่ในเขตจังหวัดปริมณฑลเข้ามากรุงเทพมหานครน้อยกว่าประชากรแฝงที่มาจากที่อื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าปัจจุบันรัฐได้พัฒนาจังหวัดปริมณฑลให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้นและให้เป็นแหล่งรองรับการขยายตัวของเมืองกรุงเทพฯ ดังนั้น ประชากรที่อยู่ในจังหวัดปริมณฑลสามารถประกอบอาชีพ มีงานทำ โดยไม่ต้องเดินทางเข้ามาทำงานหรือหางานทำในกรุงเทพมหานครเหมือนในอดีต

รูปที่ 15 ที่อยู่ตามทะเบียนของประชากรแฝง

5.1.8 ที่พักอาศัยจริงของประชากรแฝง (ดูรูปที่ 16)

จากการศึกษาพบว่าประชากรแฝงส่วนใหญ่มีที่พักอาศัยจริงอยู่ในเขตเมืองที่ตนเรียนหรือทำงานคือ ประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในมีที่พักอาศัยตามจริงอยู่ในเขตเมืองชั้นในมากที่สุด (ร้อยละ 83) ประชากรแฝงเขตต่อเมืองมีที่พักอาศัยจริงอยู่ในเขตต่อเมืองมากที่สุด (ร้อยละ 84.3) และประชากรแฝงเขตชานเมืองมีที่พักอาศัยจริงอยู่ในเขตชานเมืองมากที่สุด (ร้อยละ 77.7) (ดูจากตารางที่ 24 ในภาคผนวก) เนื่องจากทำให้สะดวกในการเดินทางไปเรียนหรือทำงานและเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วย และหากพิจารณาถึงเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปกลับระหว่างที่พักอาศัยและที่เรียนหรือที่ทำงานของประชากรแฝงจะพบว่าประชากรแฝงทั้ง 3 เขต จำนวนมากกว่าร้อยละ 54.4 ใช้เวลาเดินทางไปเรียนหรือทำงานน้อยกว่า 30 นาที (ดูจากตารางที่ 30 และ 31 ในภาคผนวก)

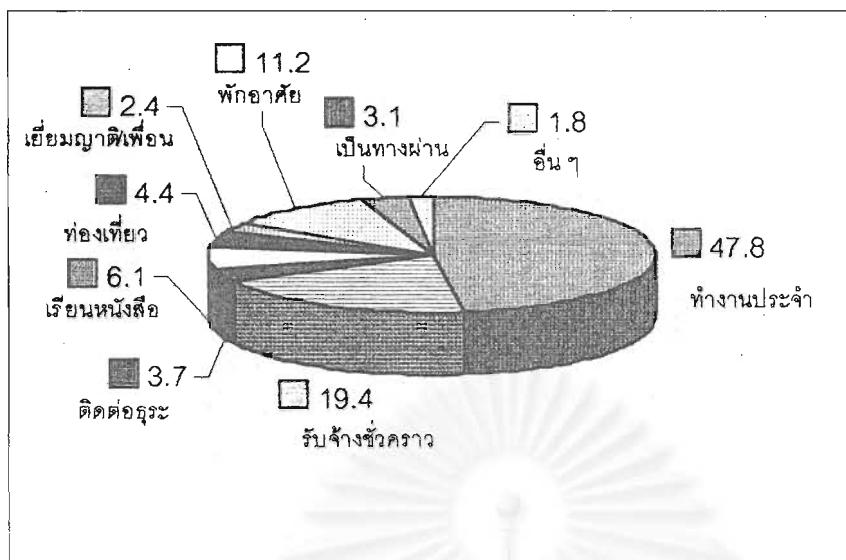

รูปที่ 16 ที่พักอาศัยจริงของประชากรแฝง

5.2 กิจกรรมของประชากรแฝง

5.2.1 วัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานคร (ดูรูปที่ 17)

ประชากรแฝงเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อทำงานประจำมากที่สุด (ร้อยละ 47.8) รองลงไปที่รับจ้างทำงานชั่วคราว (ร้อยละ 19.4) และพักอาศัย (ร้อยละ 11.2) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมืองแล้ว พบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกันคือส่วนใหญ่เข้ามาทำงานทั้งทำงานประจำและรับจ้างชั่วคราว (ดูจากตารางที่ 25 ในภาคผนวก)

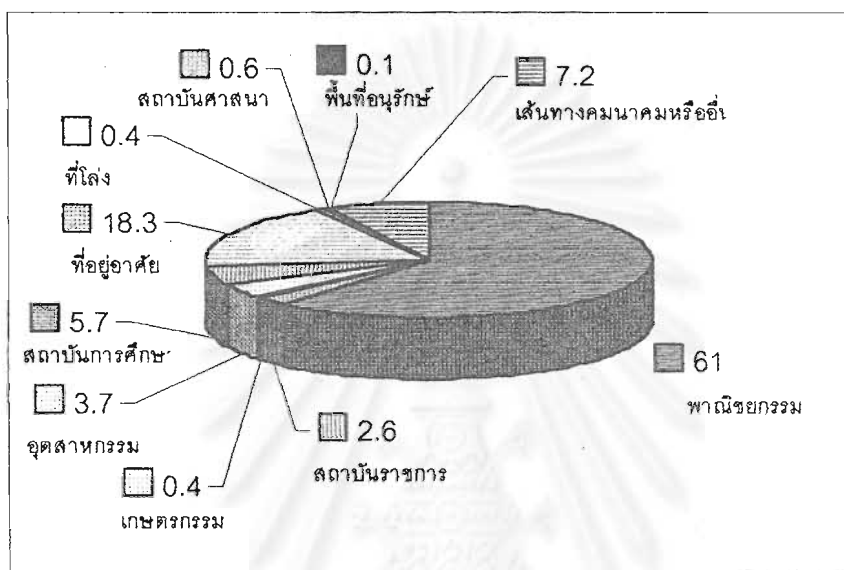
รูปที่ 17 วัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานคร

5.2.2 การทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ (ดูรูปที่ 18)

จากการศึกษาพบว่า ประชากรแฝงทำกิจกรรมของตนในการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมเป็นมากที่สุด (ร้อยละ 61) ซึ่งหากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์การเข้ามากรุงเทพมหานครจะเห็นว่าประชากรแฝงเข้ามาเพื่อทำงานประจำและรับจ้างชั่วคราวเป็นส่วนใหญ่ (ดูจากตารางที่ 25 ในภาคผนวก) โดยประกอบอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไป และค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว (ดูจากตารางที่ 21 ในภาคผนวก) นอกจากนี้ ประชากรแฝงเข้ามาทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยรองลงไป ร้อยละ 18.3 ซึ่งจากการสำรวจพบว่าประชากรแฝงกลุ่มนี้ เป็นผู้ที่เข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อพักอาศัยหรือทำงานเป็นคนรับใช้ตามบ้าน รองลงมาคือทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทเส้นทางคมนาคมและอื่น ๆ ร้อยละ 7.2 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับจ้างโดยเป็นคนขับรถรับจ้างประเภทแท็กซี่ สามล้อ และจักรยานยนต์ และนอกนั้นเป็นผู้ทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 5.7) อุตสาหกรรม (ร้อยละ 3.7) สถาบันราชการ (ร้อยละ 2.6) สถาบันศาสนา (ร้อยละ 0.6) เกษตรกรรม (ร้อยละ 0.4) ที่โล่ง (ร้อยละ 0.4) และพื้นที่อนุรักษ์ (ร้อยละ 0.1)

เมื่อเปรียบเทียบการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของประชากรแฝงแต่ละเขตเมือง (ดูจากตารางที่ 26 ในภาคผนวก) พบว่าประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมเป็นสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65 ร้อยละ 74.7 และร้อยละ 43.3 ตามลำดับ รองลงไปคือเข้ามาทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ร้อยละ 14.7 ร้อยละ 11.3 และร้อยละ 29 ตามลำดับ เห็นได้ว่ามีเพียงเขตชานเมืองที่มี

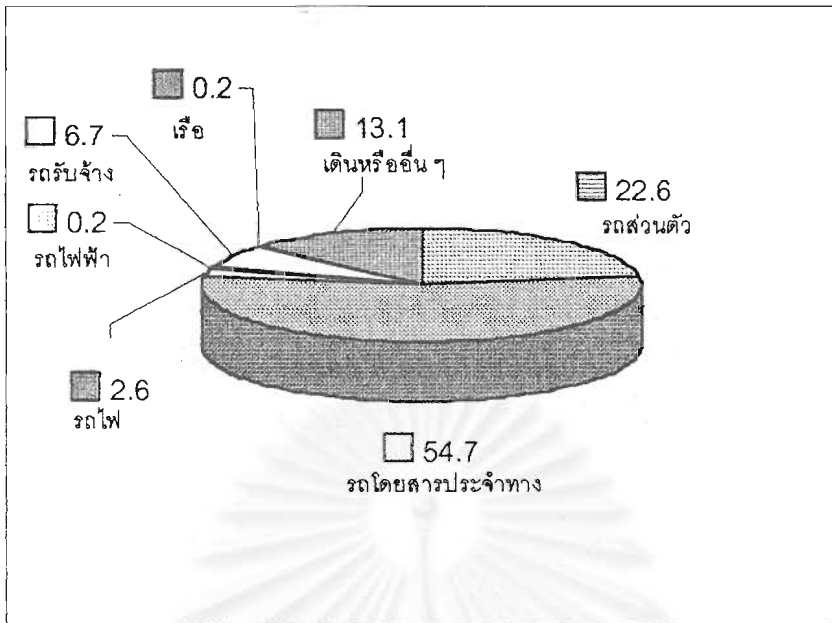
สัดส่วนของการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยมากกว่าเขตเมืองอื่น ๆ แม้เขตชานเมืองโดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ศึกษา(เขตมีนบุรี) มีสัดส่วนของการใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรมและที่โล่งมากกว่าเขตเมืองอื่น ๆ แต่ประชากรในเขตชานเมืองส่วนใหญ่ทำกิจกรรมของตนในการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยรองจากพาณิชยกรรม จึงเห็นได้ว่าการทำกิจกรรมในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยในสัดส่วนมากกว่าเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง

รูปที่ 18 การทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ

5.2.3 พาหนะที่ใช้เดินทางในกรุงเทพมหานคร (ดูรูปที่ 19)

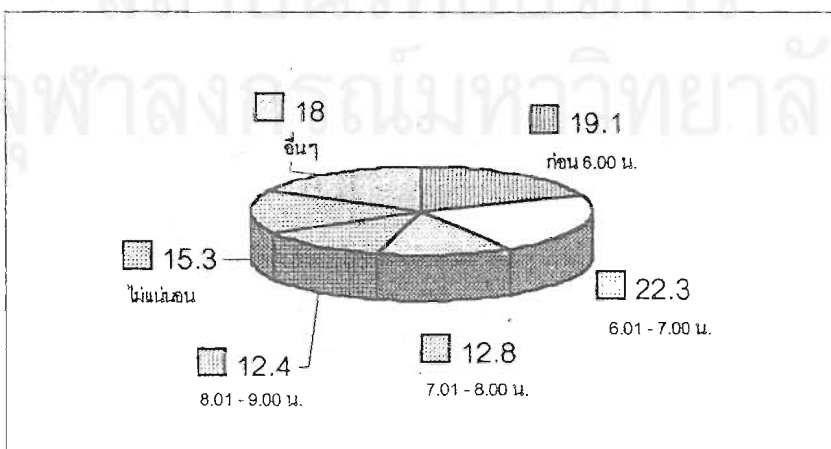
จากการศึกษาพบว่าประชากรแฝงใช้ยานพาหนะประเภทรถโดยสารประจำทางเดินทางในกรุงเทพมหานครมากที่สุด (ร้อยละ 54) เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่แพง ซึ่งหากพิจารณาถึงรายได้ของประชากรแฝงส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครจะเห็นว่าเป็นผู้มีรายได้ไม่สูงนัก การใช้รถประจำทางเป็นพาหนะจึงมีความเหมาะสมที่สุด รองลงไปพบว่าประชากรแฝงใช้รถส่วนตัว (ร้อยละ 22.6) จากการสำรวจพบว่า เป็นรถของตนเองหรือรถของนายจ้างด้วย โดยเฉพาะกลุ่มที่ทำงานตามโรงงานหรือคนงานรับเหมาก่อสร้างที่อาศัยรถของโรงงานหรือรถของนายจ้างเป็นพาหนะในการเดินทางประจำ นอกจากนี้ มีผู้ที่ไม่ได้ใช้พาหนะใดในการเดินทางไปทำงาน หรือทำกิจกรรมระหว่างวัน (ร้อยละ 13.1) เนื่องจากที่ทำงานอยู่ที่เดียวกันกับที่พักอาศัย ประชากรแฝงเหล่านี้ประกอบอาชีพเป็นคนรับใช้ตามบ้าน หรือพักอยู่ที่บ้านซึ่งเป็นร้านค้าเล็ก ๆ หรือที่บ้านพักอาศัยที่เป็นสำนักงาน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการใช้ยานพาหนะของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมืองพบว่า มีสัดส่วนการใช้ยานพาหนะคล้ายคลึงกันทั้ง 3 เขต (ดูจากตารางที่ 27 ในภาคผนวก)

รูปที่ 19 พาหนะที่ใช้เดินทางในกรุงเทพมหานคร

5.2.4 เวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ (ดูรูปที่ 20)

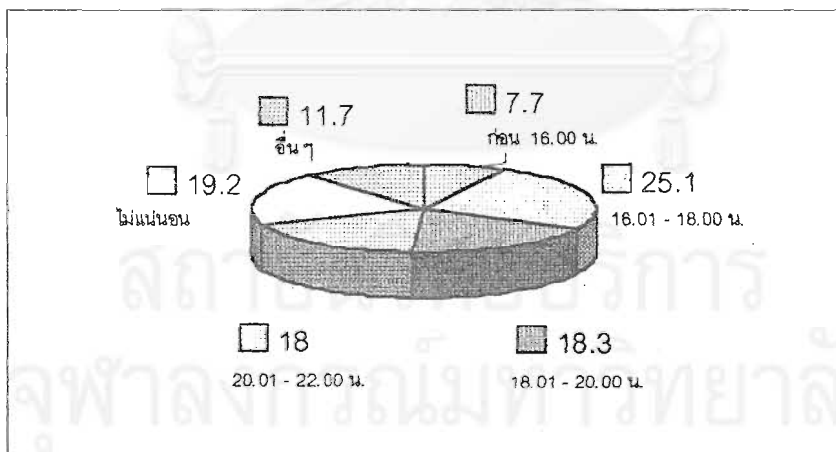
จากการศึกษาพบว่า ประชากรแฝงเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ โดยกระจัดกระจายอยู่ในช่วงเวลาต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อน 6.00 ถึง 9.00 น. เวลา "ไม่แน่นอน" และเวลา "อื่น ๆ" และเมื่อเปรียบเทียบเวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ ของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมืองแล้วพบว่า ประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ ในเวลาก่อน 6.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 24) ประชากรแฝงเขตต่อเมืองเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ ในเวลา "อื่น ๆ" มากที่สุด (ร้อยละ 21.3) และประชากรแฝงเขตชานเมืองเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ ในเวลา 6.01 - 7.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 29.7) ตามลำดับ (ดูจากตารางที่ 28 ในภาคผนวก)

รูปที่ 20 เวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ

5.2.5 เวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัย(ดูรูปที่ 21)

จากการศึกษาพบว่า เวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัยของประชากรแฝงอยู่ในช่วงเวลา 16.01 – 18.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 25.1) รองลงไปคือเวลา "ไม่แน่นอน" (ร้อยละ 19.2) และเวลา 18.01-20.00 น. (ร้อยละ 18.3) เนื่องจากหลังเลิกงานเป็นเวลา ที่ประชากรแฝงจะทำกิจกรรมอื่น ๆ และบางส่วนไม่ได้เดินทางกลับเข้าที่พักทันที จึงอาจกลับเข้าที่พักอาศัยหลังเวลา 18.00 น. หรือเวลาอื่น ๆ ที่ไม่แน่นอน และเมื่อเปรียบเทียบเวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมืองแล้วพบว่า ประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัยในเวลา 16.01 – 18.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 23.7) ประชากรแฝงเขตต่อเมืองเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัยในเวลา 20.01 – 22.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 29.3) และประชากรแฝงเขตชานเมืองเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัยในเวลา 16.01 – 18.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 39) ตามลำดับ (ดูจากตารางที่ 29 ในภาคผนวก) เห็นได้ว่าประชากรแฝงเขตชานเมืองเดินทางกลับเข้าที่พักอาศัยเร็วกว่าประชากรแฝงที่อยู่ในเขตเมืองอื่น ๆ เนื่องจากบริเวณเขตชานเมืองโดยเฉพาะพื้นที่ศึกษา (เขตมีนบุรี) มีประชากรเบาบางกว่าเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง และที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจประเภทศูนย์การค้า หรือสถานบันเทิงหลังเวลาเลิกงานมีน้อยกว่า เมื่อเลิกจากงานแล้ว คนจึงมักเดินทางกลับเข้าที่พักเร็วกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง

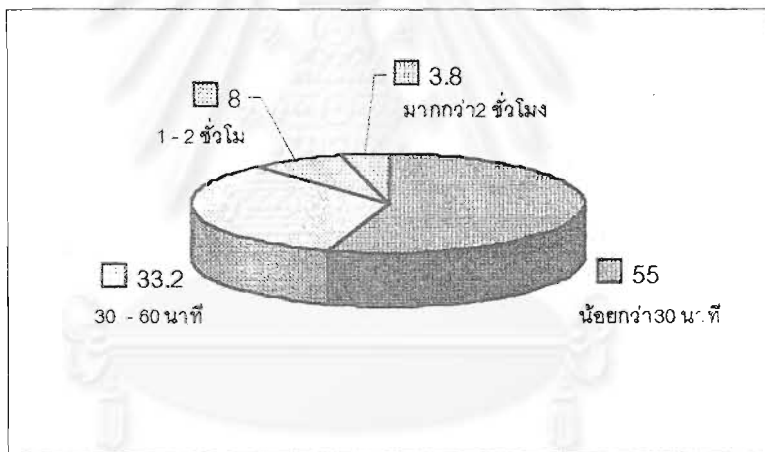

รูปที่ 21 เวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัย

5.2.6 เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ (ดูรูปที่ 22)

จากการศึกษาพบว่าประชากรแฝงใช้เวลาเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ น้อยกว่า 30 นาทีมากที่สุด (ร้อยละ 55) รองลงไปที่ใช้เวลาเดินทาง 30 นาที - 60 นาที (ร้อยละ 33.2) ซึ่งจากการสำรวจพบว่าประชากรแฝงที่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้ที่ทำงาน หรือมีที่พักอาศัยและที่ทำงานอยู่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้ใช้เวลาเดินทางไม่นาน

เมื่อเปรียบเทียบเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ ของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมือง (ดูจากตารางที่ 30 ในภาคผนวก) พบว่าสัดส่วนของการใช้เวลาในการเดินทางของประชากรแฝงแต่ละเขตเมืองมีความคล้ายคลึงกันคือ ประชากรแฝงเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองใช้เวลาเดินทางไป เรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ น้อยกว่า 30 นาที มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.7 ร้อยละ 59 และร้อยละ 49.3 ตามลำดับ ส่วนประชากรแฝงที่ใช้เวลาเดินทางมากกว่า 2 ชั่วโมงมากที่สุดพบว่าเป็นประชากรแฝงเขตต่อเมือง (ร้อยละ 6.3) ซึ่งน่าจะมาจากสภาพการจราจรที่คับคั่งมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง

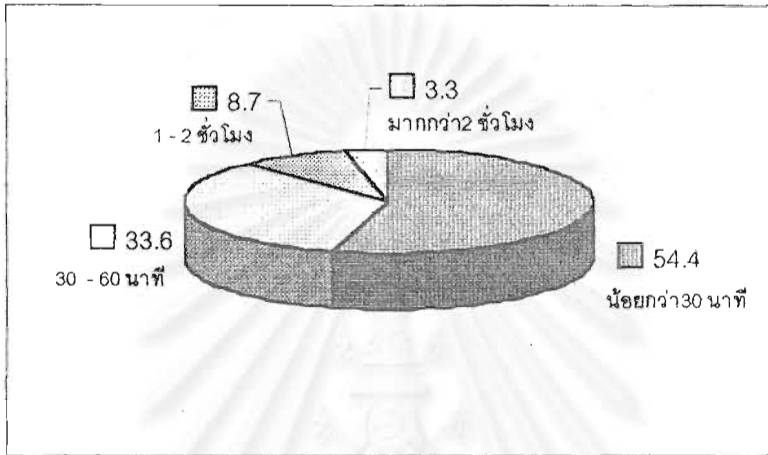
รูปที่ 22 เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ

5.2.7 เวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับเข้าที่พักอาศัย (ดูรูปที่ 23)

จากการศึกษาพบว่าประชากรแฝงใช้เวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัยน้อยกว่า 30 นาที มากที่สุด (ร้อยละ 54) รองลงไปที่ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 33.6) ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับเวลาที่ประชากรแฝงใช้เดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัยของประชากรแฝงในแต่ละเขตเมือง (ดูจากตารางที่ 31 ในภาคผนวก) พบว่าสัดส่วนของการใช้เวลาในการเดินทางของประชากรแฝงแต่ละเขตเมืองมีความคล้ายคลึงกันคือ ประชากรแฝงเขต

เมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองใช้เวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักรักษาพยาบาลน้อยกว่า 30 นาที มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.3 ร้อยละ 58.3 และร้อยละ 48.7 ตามลำดับ ส่วนประชากรแฝงที่ใช้เวลาเดินทางมากกว่า 2 ชั่วโมงมากที่สุดพบว่าเป็นประชากรแฝงเขตต่อเมือง (ร้อยละ 6.7) ซึ่งมีสัดส่วนการใช้เวลาเดินทางกลับเข้าที่พักรักษาพยาบาลเช่นเดียวกับเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ

รูปที่ 23 . เวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับเข้าที่พักรักษาพยาบาล

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรแฝงกับกิจกรรมของประชากรแฝง

ในการศึกษาลักษณะประชากรแฝงในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาว่าลักษณะของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้นจะมีความสัมพันธ์กับลักษณะกิจกรรมในแต่ละพื้นที่หรือไม่ ดังนั้นจึงทำการศึกษาโดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังต่อไปนี้

5.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครกับการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ (ดูในตารางที่ 8)

จากการศึกษาพบว่า ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้มากที่สุดคือ ร้อยละ 82.6 ($n=508$) ขณะที่ประชากรแฝงที่เดินทางเข้าโดยไม่ได้ทำงานทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้ เพียงร้อยละ 34.7 ($n=99$) ประชากรแฝงเหล่านี้เข้ามาประกอบกิจกรรมในพื้นที่ประเภทสถานบริการ สถานประกอบการศึกษา สถานับศาสนา ที่อยู่อาศัย ที่โล่ง พื้นที่อนุรักษ์ และอื่น ๆ การทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่าวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับการทำกิจกรรมในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของประชากรแฝง (Pearson Chi-Square = 203.207 และค่านัยสำคัญ = 0) โดยมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง (Phi and Cramer's V = 0.475) และเมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครกับการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้นพบว่าในเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง ตัวแปรทั้งสองมีขนาดความสัมพันธ์กันสูง ส่วนในเขตชานเมือง ตัวแปรทั้งสองมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง เนื่องจากประชากรแฝงเขตชานเมืองที่เข้ามากรุงเทพมหานครโดยไม่ได้ทำงานทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้และไม่ก่อให้เกิดรายได้ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและและการทำกิจกรรม
ในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ**

วัตถุประสงค์ของการเข้ามา กรุงเทพมหานคร	การใช้ที่ดิน		รวม
	ก่อให้เกิดรายได้	ไม่ก่อให้เกิดรายได้	
ทำงาน	508 (82.6)	107 (17.4)	615 (100.0)
ไม่ได้ทำงาน	99 (34.7)	186 (65.3)	285 (100.0)
รวม	607 (67.4)	293 (32.6)	900 (100.0)

หมายเหตุ มีการรวมเซลล์ตามเงื่อนไขของการทดสอบสถิติไคแอสควร์

*ทำงาน คือ ทำงานประจำ และรับจ้างชั่วคราว

**ไม่ได้ทำงาน คือ ติดต่อธุระ เรียนหนังสือ ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ/เพื่อน พักอาศัย
เป็นทางผ่าน และอื่น ๆ

***ใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้ คือ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม

****ใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ คือ สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา
ที่อยู่อาศัย ที่โล่ง พื้นที่อนุรักษ์ และอื่น ๆ

**ตารางที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและและการทำกิจกรรม
ในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของประชากรแฝง ในเขตเมืองแต่ละชั้น**

ประชากรแฝง	ความสัมพันธ์	ขนาด
เขตเมืองชั้นใน	✓	สูง
เขตต่อเมือง	✓	สูง
เขตชานเมือง	✓	ปานกลาง
รวม	✓	ปานกลาง

5.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและอาชีพของประชากรแฝง

จากการศึกษาพบว่า ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครเพื่อทำงานมีอาชีพลูกจ้างของรัฐหรือเอกชนมากที่สุด ร้อยละ 54.5 ในขณะที่ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาโดยไม่ได้ทำงานมีอาชีพลูกจ้างของรัฐหรือเอกชน ร้อยละ 26.3 การทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่าวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับอาชีพของประชากรแฝง (Pearson Chi-Square = 318.194 และค่านัยสำคัญ = 0) โดยมีขนาดความสัมพันธ์สูง (Phi and Cramer's V = 0.595) และเมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครกับลักษณะกิจกรรมของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้นพบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน โดยมีความสัมพันธ์ในขนาดปานกลาง

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและอาชีพของประชากรแฝง

วัตถุประสงค์ของการเดินทาง เข้ามากรุงเทพมหานคร	อาชีพประจำ			รวม
	ลูกจ้างของรัฐ/เอกชน	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	อื่น ๆ	
ทำงาน	335 (54.5)	241 (39.2)	39 (6.3)	615 (100.0)
ไม่ได้ทำงาน	75 (26.3)	38 (13.3)	172 (60.4)	285 (100.0)
รวม	410 (45.6)	279 (31.0)	211 (23.4)	900 (100.0)

หมายเหตุ มีการรวมเซลล์ตามเงื่อนไขของการทดสอบสถิติไคแอสควร์

*ทำงาน คือ ทำงานประจำ และรับจ้างชั่วคราว

**ไม่ได้ทำงาน คือ ติดต้อธุระ เรียนหนังสือ ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ/เพื่อน พักอาศัยเป็นทางผ่าน และอื่น ๆ

*** ลูกจ้างของรัฐ/เอกชน คือ รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ รับจ้างหน่วยงานเอกชนทั่วไป และลูกจ้างในโรงงาน

**** อื่น ๆ คือ นักเรียนนักศึกษา แม่บ้าน ไม่ได้ทำงาน และอื่น ๆ

ตารางที่ 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและอาชีพของประชากรแฝง ในเขตเมืองแต่ละชั้น

ประชากรแฝง	ความสัมพันธ์	ขนาดความสัมพันธ์
เขตเมืองชั้นใน	✓	ปานกลาง
เขตต่อเมือง	✓	สูง
เขตชานเมือง	✓	สูง
รวม	✓	สูง

5.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝง

ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อทำงานและมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 74.8 และประชากรแฝงที่เดินทางเข้าโดยไม่ได้ทำงานและมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 41.7 การทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่าวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับการศึกษา (Pearson Chi-Square = 109.105 และค่านัยสำคัญ = 0.000) โดยมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง (Phi and Cramer's V = 0.348) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้นพบว่าวัตถุประสงค์การเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นในมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ ส่วนในเขตต่อเมืองและเขตชานเมืองวัตถุประสงค์การเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝงมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝง

วัตถุประสงค์ของการเดินทาง เข้ามากรุงเทพมหานคร	การศึกษา			รวม
	ต่ำกว่ามัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย ถึงอนุปริญญา	สูงกว่าปริญญาตรี	
ทำงาน	460 (74.8)	110 (17.9)	45 (7.3)	615 (100.0)
ไม่ได้ทำงาน	117 (41.1)	89 (31.2)	79 (27.7)	285 (100.0)
รวม	577 (64.1)	199 (22.1)	124 (13.8)	900 (100.0)

หมายเหตุ มีการรวมเซลล์ตามเงื่อนไขของการทดสอบสถิติไคแอสควร์

ตารางที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครและการศึกษาของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้น

ประชากรแฝง	ความสัมพันธ์	ขนาดความสัมพันธ์
เขตเมืองชั้นใน	✓	ต่ำ
เขตต่อเมือง	✓	ปานกลาง
เขตชานเมือง	✓	ปานกลาง
รวม	✓	ปานกลาง

5.3.4 การทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และอาชีพของประชากรแฝง

ประชากรแฝงที่ทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้มีอาชีพลูกจ้างของรัฐหรือเอกชน ร้อยละ 56.2 ในขณะที่ประชากรแฝงที่ทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มีอาชีพลูกจ้างของรัฐหรือเอกชน ร้อยละ 35.8 การทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่าการทำกิจกรรมในการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับอาชีพของประชากรแฝง (Pearson Chi-Square = 153.222 และค่านัยสำคัญ = 0.000) โดยมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง (Phi and Cramer's V = 0.413) เมื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะกิจกรรมและอาชีพของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้นพบว่ามีความสัมพันธ์เช่นเดียวกันคือมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และอาชีพของประชากรแฝง

การใช้ที่ดิน	อาชีพประจำ			รวม
	ลูกจ้างของรัฐ/เอกชน	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	อื่น ๆ	
ก่อให้เกิดรายได้	305 (50.2)	232 (38.2)	70 (11.5)	607 (100.0)
ไม่ก่อให้เกิดรายได้	105 (35.8)	47 (16.8)	141 (66.8)	293 (100.0)
รวม	410 (45.6)	279 (31.0)	211 (23.4)	900 (100.0)

หมายเหตุ มีการรวมเซลล์ตามเงื่อนไขของการทดสอบสถิติไคแอสควร์

ตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และอาชีพของประชากรแฝงในเขตเมืองแต่ละชั้น

ประชากรแฝง	ความสัมพันธ์	ขนาดความสัมพันธ์
เขตเมืองชั้นใน	✓	ปานกลาง
เขตต่อเมือง	✓	ปานกลาง
เขตชานเมือง	✓	ปานกลาง
รวม	✓	ปานกลาง

5.3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และการศึกษาของประชากรแฝง

ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้ มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 66.7 ในขณะที่ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาประกอบกิจกรรมประเภทที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 58.7 การทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่าลักษณะกิจกรรมและการศึกษาของประชากรแฝงมีความสัมพันธ์กัน (Pearson Chi-Square = 8.919 และค่านัยสำคัญ = 0.12) โดยมีขนาดความสัมพันธ์ต่ำ (Phi and Cramer's V = 0.100) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และการศึกษาของประชากรแฝงพบว่า ในเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมือง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในขนาดต่ำ ส่วนในเขตชานเมือง ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และการศึกษาของประชากรแฝง

การใช้ที่ดิน	การศึกษา			รวม
	ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลายถึงอนุปริญญา	ปริญญาตรีขึ้นไป	
ไม่ก่อให้เกิดรายได้	405 (66.7)	132 (21.7)	70 (11.5)	607 (100.0)
ก่อให้เกิดรายได้	172 (58.7)	67 (22.9)	54 (18.4)	293 (100.0)
รวม	577 (64.1)	199 (22.1)	124 (13.8)	900 (100.0)

หมายเหตุ มีการรวมเซลล์ตามเงื่อนไขของการทดสอบสถิติไคแอสควร์

ตารางที่ 17 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ และการศึกษาของประชากรแบ่งในเขตเมืองแต่ละชั้น

ประชากรแบ่ง	ความสัมพันธ์	ขนาดความสัมพันธ์
เขตเมืองชั้นใน	✓	ต่ำ
เขตต่อเมือง	✓	ต่ำ
เขตชานเมือง	✗	-
รวม	✓	ต่ำ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ได้ทำการเก็บข้อมูลโดยถามจากประชากรทั้งหมด 1,575 คน จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรแฝง 900 คนตามที่กำหนด จากการศึกษพบว่า มีจำนวนประชากรแฝงเพศหญิงและเพศชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยช่วงอายุของประชากรแฝงทั้ง 3 เขต อยู่ในวัยกำลังแรงงาน (14 – 60 ปี) เกือบทั้งสิ้น และเมื่อพิจารณาถึงการศึกษาระดับการศึกษาไม่สูงนัก ส่วนใหญ่จบประถมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนต้น และจบปริญญาตรีจำนวนเล็กน้อย โดยประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมืองจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นมากที่สุด และประชากรแฝงเขตชานเมืองจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายมากที่สุด

ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครประกอบอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปและค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมืองซึ่งทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมจำนวนมาก ประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในและเขตชานเมืองมีอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปมากที่สุด เห็นได้จากบริเวณเขตเมืองชั้นในเป็นย่านพาณิชย์กรรมที่มีสำนักงานมาก และประชากรแฝงเขตต่อเมืองมีอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด

ระดับรายได้ของประชากรแฝงไม่สูงนัก คืออยู่ในช่วงต่ำกว่า 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือนเป็นส่วนใหญ่ ประชากรแฝงที่อยู่ในเขตต่อเมืองและเขตชานเมืองมีรายได้อยู่ในระดับต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด และประชากรแฝงที่อยู่ในเขตเมืองชั้นในมีรายได้อยู่ในระดับ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือนมากที่สุด

จากการศึกษาพบว่า ประชากรแฝงทั้ง 3 เขต มีที่อยู่ตามทะเบียนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด โดยประชากรแฝงเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานครโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำงานประจำมากที่สุด ประชากรแฝงที่เข้ามากรุงเทพมหานครในลักษณะเช่นนี้จึงถือว่าเป็นผู้อพยพย้ายถิ่นที่เข้ามาอยู่กรุงเทพมหานครมิใช่เฉพาะช่วงฤดูกาลแต่เข้ามาอยู่เป็นประจำโดยที่รายชื่อตามทะเบียนยังอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิม

จากการศึกษาการทำการกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของประชากรแฝงทั้ง 3 เขต พบว่า ประชากรแฝงทำการกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมมากที่สุด โดยจะสอดคล้องตาม ลักษณะอาชีพของประชากรแฝง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประกอบอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไป และค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัวทั้งในลักษณะทำงานประจำและรับจ้างชั่วคราว

ประชากรแฝงทั้ง 3 เขตมีที่พักอาศัยตามจริงอยู่ในเขตเมืองที่ตนเรียนหรือทำงานมากที่สุด ดังจะเห็นได้ว่าประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครมักจะมีที่พักใกล้กับที่ทำงาน หรือสถานที่ทำการกิจกรรมของประชากรแฝงในเขตเมืองนั้น ๆ และประชากรแฝงเหล่านี้ใช้เวลาในการเดินทางไป-กลับระหว่างที่พักกับที่ทำงานหรือสถานที่ทำการกิจกรรมประจำวันไม่นานนักคือส่วนใหญ่น้อยกว่า 30 นาที และเวลาที่เดินทางออกจากที่พักและกลับเข้าที่พักระหว่างวันเป็นเวลาไม่สม่ำเสมอโดย กระจัดกระจายอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ก่อน 6.00 – 9.00 น. และก่อน 16.00 – 22.00 น. เวลา "ไม่แน่นอน" และเวลาอื่น ๆ โดยพาหนะที่ประชากรแฝงใช้เดินทางในกรุงเทพมหานครมากที่สุดคือรถประจำทาง และรองลงไปคือรถยนต์ส่วนตัวของตนเองหรือนายจ้างโดยเฉพาะกลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือรับเหมาก่อสร้าง

6.2 อภิปรายตามแนวเหตุผล

บริเวณที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะย่านศูนย์กลางพาณิชยกรรม แม้ว่าที่ดินจะมีราคาแพง แต่ประชากรแฝงเขตเมืองชั้นในและเขตต่อเมืองที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครมักจะมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้กับบริเวณที่ทำงานหรือที่ทำการกิจกรรมระหว่างวัน ซึ่งในบริเวณเหล่านี้จะมีที่อยู่อาศัยประเภทห้องพักในคอนโดมิเนียมหรืออพาร์ทเมนท์ให้เช่าจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบว่ามีแหล่งชุมชนแออัดกระจายอยู่ทั่วไปในศูนย์กลางเมืองของกรุงเทพมหานครและหลายแห่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้อพยพเข้ามาในกรุงเทพมหานครที่มีรายได้น้อย

หากพิจารณาถึงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของกรุงเทพมหานครแล้วพบว่าในแต่ละเขตเมืองมีปริมาณการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละประเภทแตกต่างกัน เขตเมืองชั้นในมีย่านกลางธุรกิจที่สำคัญจำนวนมาก มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเต็มที่ตามคุณค่าหรือราคาประเมิน การขยายตัวของเมืองพัฒนาไปจนเกิดการขยายตัวในแนวตั้งโดยมีอาคารสูงที่ใช้เป็นสำนักงานและที่พักอาศัยจำนวนมาก ส่วนในเขตต่อเมืองมีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่พักอาศัยในลักษณะบ้านจัดสรรเป็นส่วนใหญ่ และจะมีความหนาแน่นมากในบริเวณที่ติดต่อกับเขตเมืองชั้นใน บริเวณที่ห่างออกไปจากศูนย์กลางเมืองมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเบาบางลง นอกจากนี้เป็นส่วนของพื้นที่ว่างขาดการเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคม และเขตชานเมืองมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการทำนาข้าว สวนผัก สวนดอกไม้ และที่ว่างไม่ได้ใช้ประโยชน์ บางส่วนถูกกำหนด

ให้เป็นเขตอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวเพื่อป้องกันน้ำท่วม และเขตชานเมืองยังมีการขยายตัวของที่พักอาศัยประเภทบ้านจัดสรรมากที่สุดโดยมีขยายตัวเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ มีการขยายตัวของเมืองที่เชื่อมกับจังหวัดข้างเคียงจนรวมเป็นเนื้อเมืองเดียวกัน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ลักษณะประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองไม่แตกต่างกันมากนัก แม้ว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมซึ่งเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่จะอยู่ในพื้นที่เขตเมืองชั้นในมากที่สุด แต่ประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครทั้ง 3 เขต ต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาทำงานประจำในการใช้ที่ดินในประเภทพาณิชยกรรมมากที่สุด นอกจากนี้ ยังพบว่าลักษณะประชากรแฝงในพื้นที่เขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมืองและเขตชานเมืองจะคล้ายคลึงกันที่ประชากรแฝงมีลักษณะเป็นผู้ย้ายถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่และเป็นผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานเกือบทั้งสิ้น มีระดับการศึกษาไม่สูงนักและส่วนมากประกอบอาชีพในกลุ่มรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปและค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัวซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนไม่สูงนัก

การศึกษาลักษณะประชากรแฝงโดยใช้เกณฑ์การแบ่งเขตเมืองของกรุงเทพมหานครเป็นตัวกำหนดซึ่งแต่ละเขตเมืองมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหลัก ๆ ที่ต่างกัน ทำให้สามารถเห็นลักษณะกิจกรรมของประชากรในกรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาลักษณะประชากรแฝงในแต่ละเขตเมืองพบว่าประชากรแฝงที่อยู่ในแต่ละเขตเมืองมีวัตถุประสงค์การเดินทางเข้ามาทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานครแทบจะไม่แตกต่างกันคือส่วนใหญ่เข้ามาทำงานประจำในอาชีพรับจ้างหน่วยงานเอกชนหรือทั่วไปและค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

รัฐควรมีนโยบายในการสร้างตลาดแรงงานในท้องถิ่นหรือในภูมิภาคให้เพียงพอแก่จำนวนและความต้องการของประชากรในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อลดปัญหาการอพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งส่งเสริมการสร้างงานในชนบทและภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศให้เพียงพอและเหมาะสมกับปริมาณแรงงานที่เพิ่มขึ้น

รัฐซึ่งมีหน้าที่จัดสรรบริการพื้นฐานแก่ประชาชนให้เพียงพอแก่ความต้องการ ควรให้ความสนใจกับเมืองกรุงเทพมหานครซึ่งมีประชากรที่มีอยู่จริงจำนวนมาก ดังที่ทราบกันมานานแล้วคือมากกว่าจำนวนประชากรที่ปรากฏตามทะเบียนบ้าน ในการจัดสรรบริการพื้นฐานควรให้ความสนใจกับบริเวณย่านพาณิชยกรรมมากกว่าบริเวณอื่น ๆ โดยเฉพาะในบริเวณที่มีแหล่งที่พักอาศัยของประชากรอยู่ใกล้เคียงไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัยในลักษณะบ้านพักอาศัยหรืออาคารสูงโดยเฉพาะเขตชุมชนหนาแน่น เนื่องจากประชากรแฝงที่เดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในย่าน

พาณิชย์กรรมและมักจะมีที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียงกับที่ทำงานหรือสถานที่ทำกิจกรรมประจำวันด้วย รวมทั้งการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริเวณชุมชนเมืองให้เหมาะสม

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การศึกษาหาสัดส่วนของประชากรกรุงเทพมหานครที่มีอยู่จริงทั้งที่เป็นประชากรตามทะเบียนและประชากรแฝงจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครได้ดียิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา ดังชลทิพย์. "ประชากรจริงกรุงเทพฯ มีถึง 8 ล้านคน." ประชากรและการพัฒนา. ปีที่ 13 ฉบับที่ 3-4 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2536).

การเติบโตของเขตชุมชนในภาคกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519.

กมลรัตน์ อิศมาแอล. รูปแบบการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในเขตชานเมืองด้านตะวันออกของกรุงเทพฯ : กรณีศึกษาเขตบางกะปิ และเขตมีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล เวอร์ชัน 7-10. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี เค เอส โฟโต้สตูดิโอ, 2543.

"คุณภาพชีวิตคนเมืองหลวง" ในการประชุมวิชาการประจำปีระหว่างมหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มีนาคม 2533.

จารึก ประพันธ์พจน์. การศึกษาสภาพการเดินทางของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางประกอบการแก้ไขปัญหาการจราจรของกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเขตชั้นในฝั่งพระนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. ภูมิศาสตร์เมือง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2527.

ฉลองภพ สุธงศ์กาญจน์. การศึกษาเพื่อกำหนดกรอบวางแผนการพัฒนากทม. กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2534.

เจดีย์ว บุรีภักดี. ประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2520.

ชัชณี วายลี และคณะ. ภูมิศาสตร์เมือง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงจันทร์, 2529.

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง. เมืองและการผังเมืองในประเทศไทย กรณีเมืองเชียงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, 2541.

ดุษฎี ทายตะคุ. วิวัฒนาการกรุงรัตนโกสินทร์ : การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้ที่ดินในอนาคต, 2542.

"ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในอดีต." ประชากรและการพัฒนา. ปีที่ 14 ฉบับที่ 6 (สิงหาคม - กันยายน 2537).

เทียนฉาย กิระนันท์ และ ไพศาล เล็กอุทัย. กรุงเทพมหานคร 2545. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการปฏิบัติการกิจการวิจัยเกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร จุฬาฯ, 2530.

- นพวรรณ จงวัฒนา. พจนานุกรมศัพท์ประชากรศาสตร์ อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- นพวรรณ จงวัฒนา. อภิธานศัพท์ประชากรศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- นโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, สำนัก. แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2540 – 2544). กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, 2539.
- นโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, สำนัก. สถิติ 2542 กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร, 2542.
- นิรันดร์ ทองปาน. "ฝ่าแผนผังเมืองรวม ให้ประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร." ที่ดิน เวทีคน ตัดถนน 3. กรุงเทพฯ : บริษัทบอนด์ กรุ๊ป จำกัด 2534.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ และสมคิด อิศระวัฒน์ ประชากรศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรบัณฑิต, 2530.
- บุญธรรม หุยประเสริฐ. การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินเขตพญาไท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530.
- บุญเลิศ เลี้ยวประไพ. "นโยบายประชากรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ.2540 -2544." ประชากรและการพัฒนา. ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2540 - มกราคม 2541).
- ปกครองและทะเบียน, กอง. สถิติจำนวนราษฎรและจำนวนบ้านของกรุงเทพมหานคร/จำแนกเป็นรายแขวง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541. กรุงเทพฯ : กองปกครองและทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร, 2541.
- ปรีชา มิตรานนท์ "การเข้ามาทำงานและเรียนหนังสือในเขตกรุงเทพมหานครของประชากรจากจังหวัดปริมณฑล พ.ศ.2533." ในการประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2534, กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด 2534.
- ผังเมือง, สำนัก. คู่มือปฏิบัติการตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2542.
- พัฒนาที่ดิน, กอง. รายงานแผนการใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2535.
- พัฒนาชาติ ชูโต และ วิไล วงศ์สืบชาติ. ภาวะน่ารู้ทางประชากร. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- พัลลภ กฤตยานวัช. รายงานสถานการณ์ที่อยู่อาศัยปี 2539 และแนวโน้มปี 2540. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540.

เพ็ญแข แสงแก้ว. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์. "การเพิ่มประชากรกับการย้ายถิ่นและปัญหาสังคมอื่น ๆ." การสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติเรื่องประชากรของประเทศไทย กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายไทยจากส่วนราชการต่าง ๆ, 2521.

เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์. เอกสารสรุปผลการอภิปรายทางวิชาการด้านประชากรเมืองในโอกาสพิธีเปิดป้าย "อาคารวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ." กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

เพ็ญยศ เจริญวงศ์. การศึกษาเพื่อวางแผนทางการวางแผนการใช้ที่ดินเขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานครด้านฝั่งธนบุรี : พื้นที่กรณีศึกษา เขตภาษีเจริญ วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

มานพ พงศทัต. รูปแบบการใช้ที่ดิน ระบบและโครงสร้างการสัญจรของกรุงเทพมหานคร : การพัฒนาและแนวโน้มในอนาคต. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

รายงานสำมะโนประชากรและเคหะ 2523, 2513 และ 2503 สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

สถิติพื้นที่ จำนวนประชากร จำนวนบ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อมูล ณ เดือนพฤษภาคม 2543. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. สถิติจำนวนประชากร "เมื่อ 1 มกราคม 2541." สารประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (มกราคม 2541).

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รายงานโครงการศึกษาวิจัยประชากรแฝงในเขตกรุงเทพมหานคร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543.

สุนันทา สุวรรณดม และคณะ. การวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้พื้นที่รอบเขตนครหลวง และการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้พื้นที่ รวมถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา ของผู้ซึ่งใช้พื้นที่เหล่านั้นในปัจจุบัน และภาวะการย้ายถิ่นในเขต, 2520.

สุชาติ กิระนังท์. ทฤษฎีและวิธีการสำรวจตัวอย่าง พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สุธรรม นันทมงคลชัย. "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกถิ่นปลายทางของผู้ย้ายถิ่นออกจากกรุงเทพมหานคร." JOURNAL OF POPULATION AND SOCIAL STUDIES. Vol.8, 2, January 2000.

สุธีรา พุทธิพนธ์. การประมาณขนาดตัวอย่างสำหรับตัวแปรบางตัวในการทำสำมะโนประชากรและเคหะ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528.

สุวีร์รัตน์ สันติภาภรณ์ และ กุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์ "ลักษณะของแรงงานผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานคร ปริมาณ และพื้นที่พัฒนาเฉพาะ" ใน การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 20-21 พฤศจิกายน 2540.

สำนักงานเขตพญาไท. ข้อมูลทั่วไปของเขตพญาไท, 2543.

สำนักงานเขตลาดพร้าว. ข้อมูลทั่วไปของเขตลาดพร้าว, 2543.

สำนักงานเขตมีนบุรี. ข้อมูลทั่วไปของเขตมีนบุรี, 2543.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร สิงหาคม 2541. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2541.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ความจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องจัดให้มีการทำสำมะโนประชากรและเคหะครั้งใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2522.

วีรัญญา แตรวิจิตร. ผลกระทบของการพัฒนาเมืองต่อพื้นที่เกษตรกรรมในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2537.

วิจัยการศึกษา, กอง. รายงานผลการวิจัย การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษาของนักเรียนกรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528.

วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ. "ประชากรของประเทศไทย." รวมบทความวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ และคนอื่น ๆ. การวิจัยด้านประชากรศาสตร์ในประเทศไทย : บรรยายสรุปและบรรณานุกรม. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

อาภรณ์ จันทร์เจริญสุข การเปลี่ยนแปลงประชากร ปละ การพัฒนาเมืองของกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี ใน 3 ช่วงระยะเวลา ระหว่าง พ.ศ. 2490-2525, 2528.

อมรา พงศาพิชญ์, โครงการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบการวางแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ, กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผน กรุงเทพมหานคร, 2539.

อาภรณ์ จันทร์เจริญสุข "การเปลี่ยนแปลงประชากรและการพัฒนาเมืองของกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี ใน 3 ช่วงเวลา ระหว่าง พ.ศ. 2490-2525." บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการระดับชาติ เรื่องการกระจายตัวประชากร การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ และการพัฒนา. จัดโดย สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (8-10 กุมภาพันธ์ 2528).

อดุลย์ ต้นประยูร. สังคมวิทยาชนบทและเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533.

อุทิศ ชาวเขียว และคณะ. "การศึกษาการกระจายความเป็นเมืองในประเทศไทย." ในการประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2531, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
 อุษณีย์ พึ่งปาน. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าเขตเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหามบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ภาษาอังกฤษ

- Bartholomew, Harland. Land Uses in American Cities. Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1995.
- Carter, Harold. The study of urban geography. 3rd ed. London : Edward Arnold (Publishers) Ltd, 1981.
- Gordon, E. Cherry. Rural planning problems. London : Leonard Hill, 1976.
- Haggett, Peter. Geography A Modern Synthesis. New York : Harper and Row, 1972.
- Hoyt, Homer. The Structure and Growth of Residential Neighborhoods in American Cities. Washington D.C. : Federal Housing Administration, 1939.
- Hawley, Almos H.. Human ecology : a theory of community structure. 1st ed. New York : The Ronald Press, 1950.
- Johnson, James H.. Urban Geography : An Introductory Analysis. Oxford : Pergamon Press, 1975.
- McGee, T.G.. The Southeast Asian City . New York : Fredrick A. Praeger, 1967.
- Newleing, B.E.. "The Spatial Variation of Urban Population Densities. W in Bourne, L.S. (ed.), International Structure of the City. 1st ed. New York : Oxford University Press, 1971.
- Northam, Ray M.. Urban geography. Canada : John Wiley & Sons, Inc, 1979.
- Yamane, Taro. Statistics : An Introductory Analysis . 2nd ed. Tokyo : John Weatherhill, 1970.
- Yeates, Maurice and Garner, Bany. The North American City. New York : Harper and Row, 1971.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางสำเร็จที่ใช้สูตรของ Taro Yamane

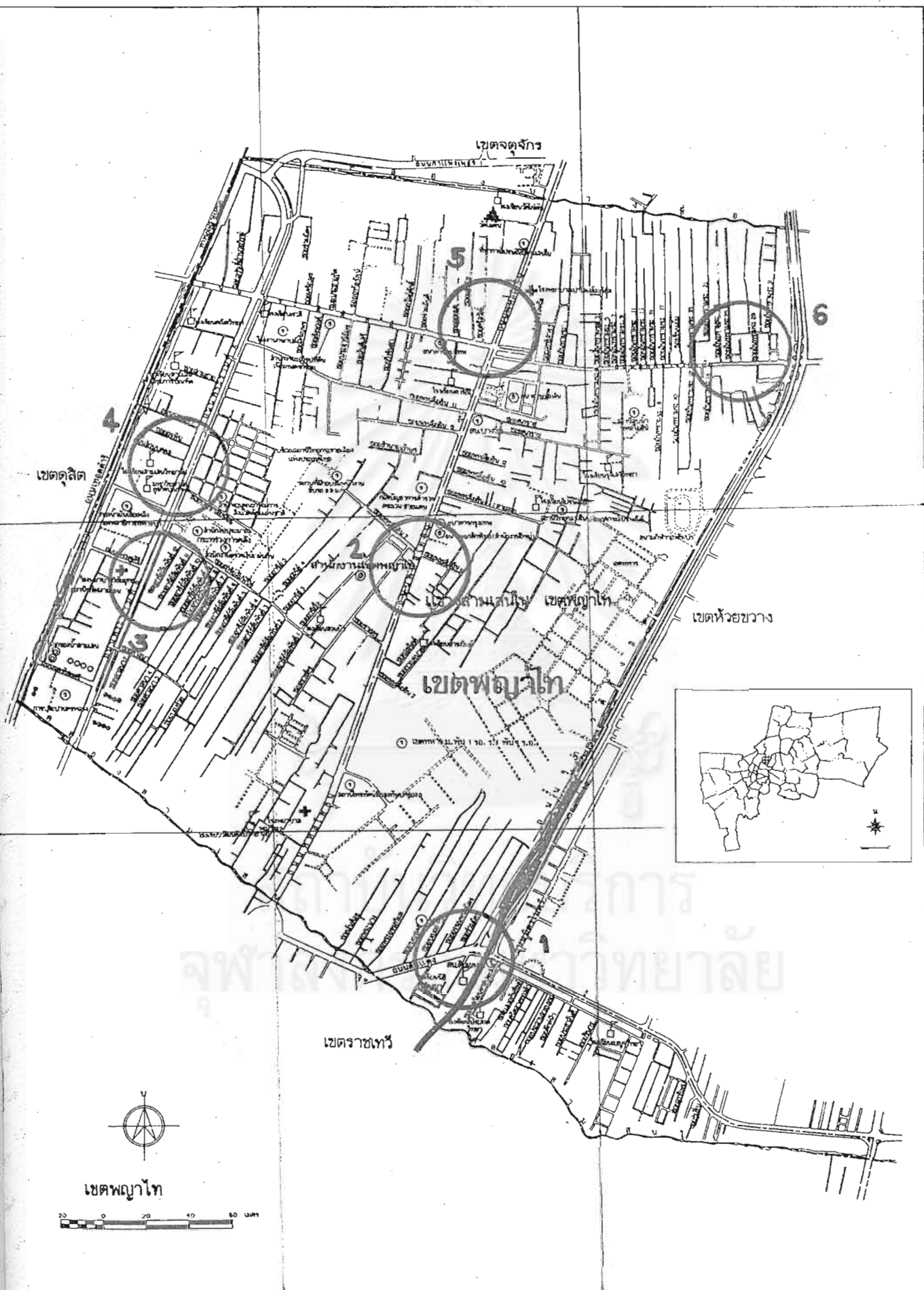
ขนาดของตัวอย่างประชากรที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 (หรือ 2 σ Confidence Interval)

ขนาดของความคลาดเคลื่อน (e) เป็นร้อยละและสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ 0.5

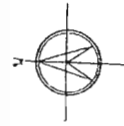
ขนาดของตัวอย่างประชากรที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 (หรือ 2 σ Confidence Interval) คิดขนาดของความคลาดเคลื่อน (e) เป็นร้อยละ และสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ 0.5

ขนาดของ ประชากร (N)	ขนาดของตัวอย่างประชากร (n) สำหรับความคลาดเคลื่อนที่กำหนด (e) คิดเป็นร้อยละ					
	±1%	±2%	±3%	±4%	±5%	±10%
500	-	-	-	-	222	83
1,000	-	-	-	385	286	91
1,500	-	-	638	441	316	94
2,000	-	-	714	476	333	95
2,500	-	1,250	769	500	345	96
3,000	-	1,364	811	517	353	97
3,500	-	1,458	843	530	359	97
4,000	-	1,538	870	541	364	98
4,500	-	1,607	891	549	367	98
5,000	-	1,667	909	556	370	98
6,000	-	1,765	938	566	375	98
7,000	-	1,842	959	574	378	99
8,000	-	1,905	976	580	381	99
9,000	-	1,957	989	584	383	99
10,000	5,000	2,000	1,000	588	385	99
15,000	6,000	2,143	1,034	600	390	99
20,000	6,667	2,222	1,053	606	392	100
25,000	7,143	2,273	1,064	610	394	100
50,000	8,333	2,381	1,087	617	397	100
100,000	9,091	2,439	1,099	621	398	100
→∞	10,000	2,500	1,111	625	400	100

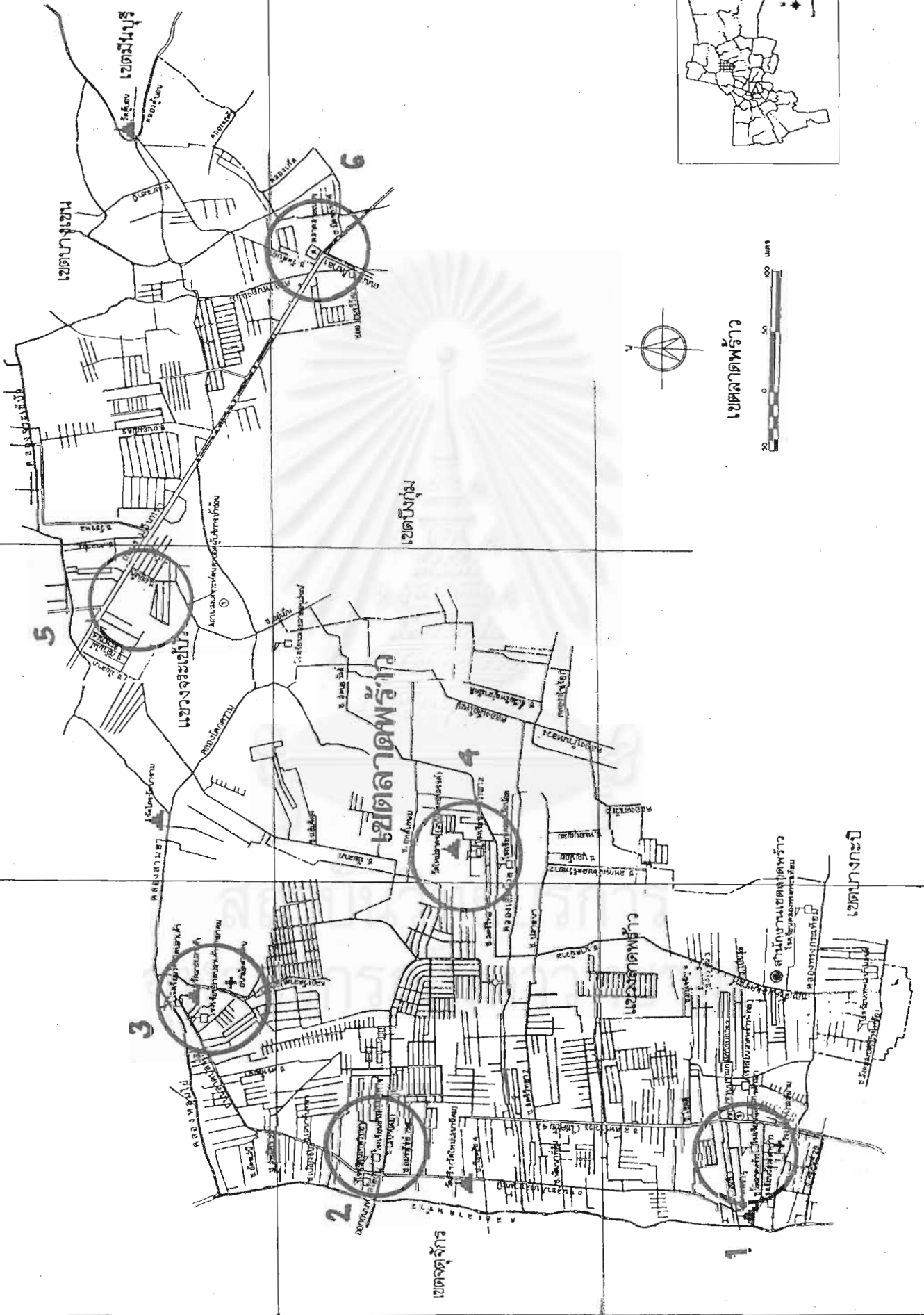
แผนที่ 7 แสดงจุดเก็บข้อมูลเขตพญาไท

ที่มา: ปรับจากแผนที่เขตพญาไท สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

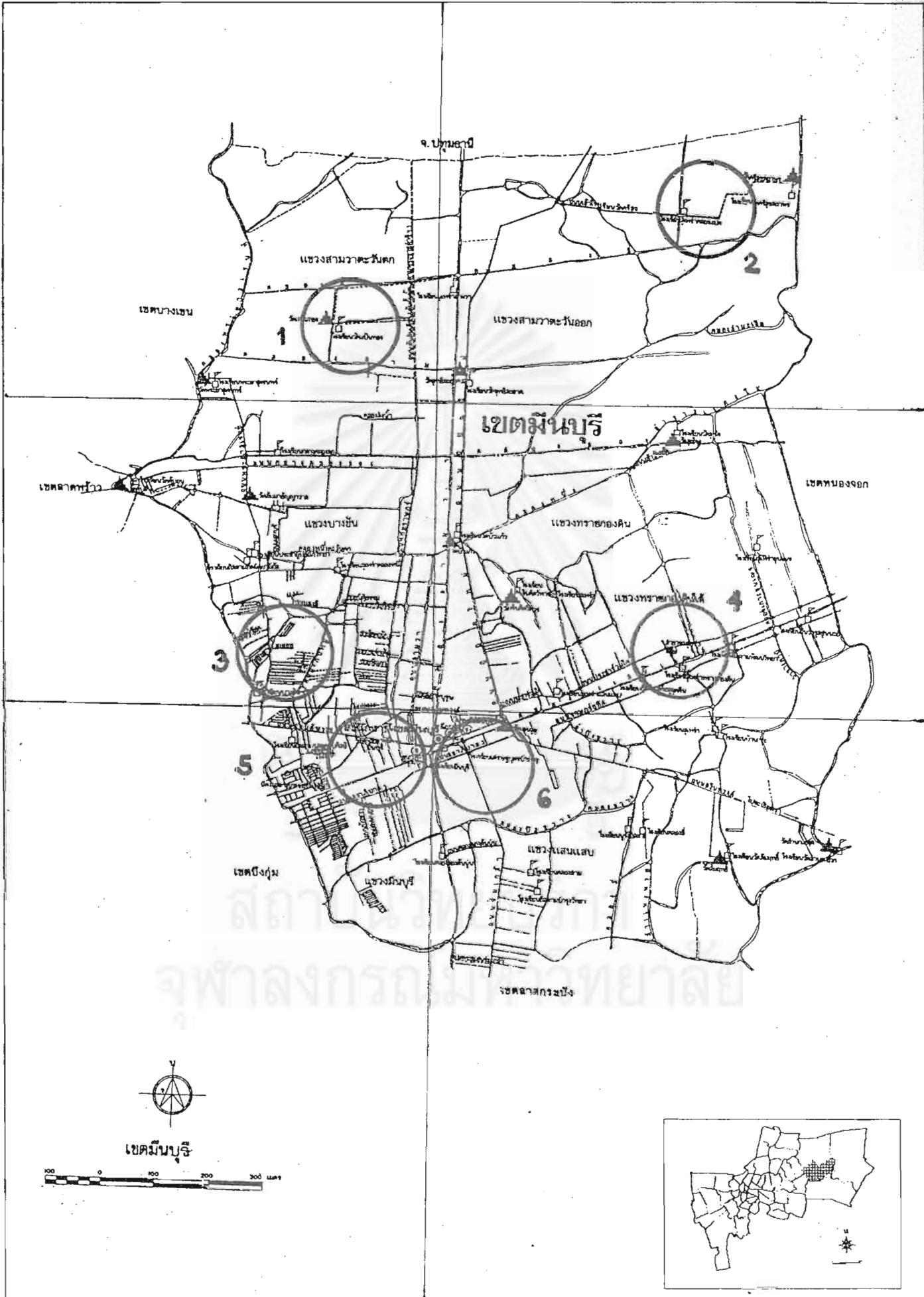

เขตลาดพร้าว

1. แสดงจุดเก็บข้อมูล 2. แสดงจุดเก็บข้อมูล 3. แสดงจุดเก็บข้อมูล 4. แสดงจุดเก็บข้อมูล 5. แสดงจุดเก็บข้อมูล 6. แสดงจุดเก็บข้อมูล

แผนที่ 9 แสดงจุดเก็บข้อมูลเขตเมืองบุรี

ที่มา : ปรับจากแผนที่เขตเมืองบุรี สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

แบบสอบถาม เรื่อง ประชากรแฝงในเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง และเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร
โปรดทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อความที่เป็นจริงและเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

ชุดที่ _____ / _____ / _____ จุดที่ _____ / _____
วันที่ _____ / _____ / 43 เวลา _____ น.

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

- เพศ 1) ชาย 2) หญิง
- อายุ โปรดระบุ _____ ปี
- ระดับการศึกษา (ปัจจุบันที่จบแล้วหรือกำลังศึกษาอยู่)

☐ 1) ประถมศึกษาตอนต้น	☐ 2) ประถมศึกษาตอนปลาย	☐ 3) มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ 4) มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ 5) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	☐ 6) อนุปริญญา	☐ 7)ปริญญาตรี	☐ 8) สูงกว่าปริญญาตรี
- อาชีพหลัก

☐ 1) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐ 2) รับจ้างหน่วยงานเอกชนทั่วไป	☐ 3) ตำรวจ/ธุรกิจส่วนตัว	☐ 4) ลูกจ้างในโรงงาน
☐ 5) นักเรียนนักศึกษา	☐ 6) แม่บ้าน	☐ 7) ไม่ได้ทำงาน	☐ 8) อื่นๆ โปรดระบุ _____
- รายได้ต่อเดือน

☐ 1) 5,000 บาท หรือต่ำกว่า	☐ 2) 5,001-10,000 บาท	☐ 3) 10,001-15,000 บาท
☐ 4) 15,001-20,000 บาท	☐ 5) มากกว่า 20,001 บาท	☐ 6) ไม่มีรายได้ประจำ/อื่นๆ
- ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน

☐ 1) กรุงเทพฯ โปรดระบุเขต _____
☐ 2) จังหวัดปริมณฑล ได้แก่ นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ, สมุทรสาคร และนครปฐม
☐ 3) จังหวัดในรัศมี 100 กม.ของกรุงเทพฯ ได้แก่ สุพรรณบุรี, อยุธยา, อ่างทอง, สระบุรี, นครนายก, ชลบุรี, ฉะเชิงเทรา, สมุทรสงคราม และราชบุรี
☐ 4) อื่นๆ โปรดระบุ () ภาคกลาง () ภาคตะวันออก () ภาคเหนือ () ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ () ภาคใต้
- ที่พักอาศัยตามจริง หรือที่พักอยู่เป็นส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร อยู่ในเขต

☐ 1) พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี บางรัก ดุสิต พญาไท บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ สาทร ยานนาวา บางคอแหลม บางซื่อ คลองสาน ธนบุรี จตุจักร หัวขวง ดินแดง คลองเตย วัฒนา
☐ 2) คอนโดเมือง หลักสี่ บางเขน สายไหม ลาดพร้าว บางกะปิ ปิ่นเกล้า วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง พระโขนง บางนา ประเวศ สวนหลวง ดลิ่งชัน ทวีวัฒนา ภาษีเจริญ บางแค หนองแขม ราษฎร์บูรณะ ทุ่งครุ จอมทอง
☐ 3) มีนบุรี คลองสามวา ลาดกระบัง หนองจอก บางขุนเทียน บางบอน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ามาทำกิจกรรมในกรุงเทพมหานคร

- วัตถุประสงค์หลักที่ท่านอยู่ในเขตนี้คือ

☐ 1) ทำงานประจำ	☐ 2) รับจ้างทำงานชั่วคราว	☐ 3) ติดต่อธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน
☐ 4) เรียนหนังสือ	☐ 5) ท่องเที่ยว/พักผ่อนหย่อนใจ	☐ 6) เยี่ยมญาติ/เพื่อน
☐ 7) พักอาศัย	☐ 8) เป็นทางผ่าน	☐ 9) อื่นๆ โปรดระบุ _____
 - ลักษณะสถานที่ตามข้อ 8 คือ (โปรดอธิบาย) _____
- ส่วนของผู้วิจัย :

☐ 1) พาณิชยกรรม(บริษัทเอกชน,ธุรกิจการค้า,การบริการ)	☐ 2) สถาบันราชการ	
☐ 3) เกษตรกรรม	☐ 4) อุตสาหกรรม(โรงงานอุตสาหกรรม,คลังสินค้า)	☐ 5) สถาบันการศึกษา
☐ 6) ที่อยู่อาศัย	☐ 7) ที่โล่งเพื่อนันทนาการและพื้นที่รักษาสสิ่งแวดล้อม(สวนสาธารณะ,บึง,สนามกีฬา)	
☐ 8) สถาบันศาสนา	☐ 9) พื้นที่อนุรักษ์ชนบท, เกษตรกรรม และเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย (พิพิธภัณฑ์,พื้นที่อนุรักษ์)	
☐ 10) เส้นทางคมนาคมและอื่นๆ โปรดระบุ _____		
- พาหนะที่ท่านใช้เดินทางในกรุงเทพมหานครเป็นประจำ (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ 1) รถส่วนตัว	☐ 2) รถโดยสารประจำทาง	☐ 3) รถไฟ	☐ 4) รถไฟฟ้า
☐ 5) รถรับจ้าง	☐ 6) เรือ	☐ 7) เดิน หรืออื่นๆ โปรดระบุ _____	
 - ปกติท่านเดินทางออกจากที่พักมาที่นี่ เวลาใด

☐ 1) ก่อน 6.00 น.	☐ 2) 6.01 - 7.00 น.	☐ 3) 7.01 - 8.00 น.
☐ 4) 8.01 - 9.00 น.	☐ 5) ไม่นแน่นอน	☐ 6) อื่นๆ โปรดระบุ _____
 - ท่านใช้เวลาเท่าใด (ตามข้อ 12)

☐ 1) น้อยกว่า 30 นาที	☐ 2) 30 นาที - 1 ชั่วโมง	☐ 3) 1 - 2 ชั่วโมง	☐ 4) มากกว่า 2 ชั่วโมง
--	---	---	---
 - ปกติท่านเดินทางจากที่นี่ กลับไปที่พักอาศัยเวลาใด

☐ 1) ก่อน 16.00 น.	☐ 2) 16.01-18.00 น.	☐ 3) 18.01 - 20.00 น.
☐ 4) 20.01 - 22.00 น.	☐ 5) ไม่นแน่นอน	☐ 6) อื่นๆ โปรดระบุ _____
 - ท่านใช้เวลาเท่าใด ในการเดินทางจากที่นี่กลับไปที่พักอาศัย(ตามข้อ 14)

☐ 1) น้อยกว่า 30 นาที	☐ 2) 30 นาที - 1 ชั่วโมง	☐ 3) 1 - 2 ชั่วโมง	☐ 4) มากกว่า 2 ชั่วโมง
--	---	---	---

ตารางที่ 18 แสดงเพศของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

เพศ	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	170	56.7	127	42.3	145	48.3	442	49.1
หญิง	130	43.3	173	57.7	155	51.7	458	50.9
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 19 แสดงอายุของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

อายุ	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วัยเด็ก (ต่ำกว่า 14 ปี)	2	0.7	1	0.3	-	-	3	0.3
วัยกำลังแรงงาน(14-59 ปี)	291	97.0	296	98.7	294	98.0	881	97.9
วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)	7	2.3	3	1.0	6	2.0	16	1.8
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 20 แสดงการศึกษาของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

การศึกษา	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาตอนต้น	86	28.7	62	20.7	55	18.3	203	22.6
ประถมศึกษาตอนปลาย	82	27.3	49	16.3	70	23.3	201	22.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	47	15.7	48	16.0	83	22.7	178	19.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	34	11.3	48	16.0	33	11.0	115	12.8
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	11	3.7	7	2.3	18	6.0	36	4.0
อนุปริญญา	12	4.0	23	7.7	11	3.7	46	5.1
ปริญญาตรี	26	8.7	58	19.3	29	9.7	113	12.6
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.7	5	1.7	1	0.3	8	0.9
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 21 แสดงอาชีพของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

อาชีพ	เขตเมืองชั้นใน		เขตคอเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	18	6.0	13	4.3	13	4.3	44	4.9
รับจ้างหน่วยงานเอกชน/ทั่วไป	131	43.7	82	27.3	125	41.7	338	37.6
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	91	30.3	116	38.7	61	20.3	268	29.8
ลูกจ้างในโรงงาน	-	-	3	1.0	29	9.7	32	3.6
นักเรียน/นักศึกษา	21	7.0	68	22.7	41	13.7	130	14.4
แม่บ้าน	15	5.0	7	2.3	11	3.7	33	3.7
ไม่ได้ทำงาน	14	4.7	8	2.7	11	3.7	33	3.7
อื่นๆ	10	3.3	3	1.0	9	3.0	22	2.4
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 22 แสดงรายได้ของประชากรแฝง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

รายได้	เขตเมืองชั้นใน		เขตคอเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5,000 บาทหรือต่ำกว่า	109	36.3	147	49.0	143	47.7	399	44.3
5,001-10,000 บาท	117	39.0	105	35.0	76	25.3	298	33.1
10,001-15,000 บาท	28	9.3	21	7.0	27	9.0	76	8.4
15,001-20,000 บาท	5	1.7	10	3.3	7	2.3	22	2.4
มากกว่า 20,001 บาท	7	2.3	8	2.7	4	1.3	19	2.1
ไม่มีรายได้	34	11.3	9	3.0	43	14.3	86	9.6
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 23 แสดงที่อยู่ตามทะเบียนของประชากรแบ่ง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

ที่อยู่ตามทะเบียน	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จังหวัดปริมณฑล	5	1.6	-	-	3	1.0	8	0.9
จังหวัดในรัศมี 100 กม.	16	5.3	28	12.7	59	16.3	103	10.6
ภาคกลาง	22	7.3	40	13.3	42	14.0	104	11.6
ภาคตะวันออก	5	1.7	7	2.3	15	5.0	27	3.0
ภาคเหนือ	36	12.0	31	10.3	42	14.0	109	12.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	189	63.0	152	50.7	125	41.7	466	51.8
ภาคใต้	27	9.0	32	10.7	24	8.0	83	9.2
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 24 แสดงที่พักอาศัยจริงของประชากรแบ่ง จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

ที่พักอาศัยจริง	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เขตเมืองชั้นใน	249	83.0	25	8.3	3	1.7	279	31.0
เขตต่อเมือง	41	13.7	253	84.4	62	20.7	356	39.6
เขตชานเมือง	10	3.3	22	7.3	233	77.7	265	29.4
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 25 แสดงวัตถุประสงค์ในการเดินทางเข้ามากรุงเทพมหานคร จำแนกตามเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้ามา	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทำงานประจำ	168	56.0	104	34.7	158	52.7	430	47.8
รับจ้างทำงานชั่วคราว	44	14.7	74	24.7	57	19.0	175	19.4
ติดต่อธุระ	11	3.7	7	2.3	15	5.0	33	3.7
เรียนหนังสือ	7	2.3	38	12.7	10	3.3	55	6.1
ท่องเที่ยว/พักผ่อนหย่อนใจ	18	6.0	16	5.3	6	2.0	40	4.4
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	8	2.7	8	2.7	6	2.0	22	2.4
พักอาศัย	23	7.7	42	14.0	36	12.0	101	11.2
เป็นทางผ่าน	18	6.0	6	2.0	4	1.3	28	3.1
อื่น ๆ	3	1.0	5	1.7	8	2.7	16	1.8
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 26 แสดงการทำกิจกรรมในการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ จำแนกตามเขตเมืองกรุงเทพมหานคร

ลักษณะกิจกรรม	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พาณิชย์กรรม	195	65.0	224	74.7	130	43.3	549	61.0
สถาบันราชการ	13	4.3	2	0.7	8	2.7	23	2.6
เกษตรกรรม	-	-	-	-	4	1.3	4	0.4
อุตสาหกรรม	4	1.3	-	-	29	9.7	33	3.7
สถาบันการศึกษา	4	1.3	33	11.0	14	4.7	51	5.7
ที่อยู่อาศัย	44	14.7	34	11.3	87	29.0	1656	18.3
ที่โล่ง	3	1.0	-	-	1	0.3	4	0.4
สถาบันศาสนา	-	-	-	-	5	1.7	5	0.6
พื้นที่อนุรักษ์	1	0.3	-	-	-	-	1	0.1
เส้นทางคมนาคมและอื่น ๆ	36	12.0	7	2.3	22	7.3	65	7.2
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 27 แสดงพาหนะที่ประชากรแบ่งใช้เดินทางในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเขตเมืองกรุงเทพมหานคร

พาหนะ	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รถส่วนตัว	68	22.7	56	18.7	79	26.3	203	22.6
รถโดยสารประจำทาง	147	49.0	192	64.0	153	51.0	492	54.7
รถไฟ	21	7.0	2	0.7	-	-	23	2.6
รถไฟฟ้า	1	0.3	1	0.3	-	-	2	0.2
รถรับจ้าง	30	10.0	8	2.7	22	7.3	60	6.7
เรือ	2	0.7	-	-	-	-	2	0.2
เดินหรืออื่น ๆ	31	10.3	41	13.7	46	15.3	118	13.1
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 28 แสดงเวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ จำแนกตามเขตเมืองกรุงเทพมหานคร

เวลาเดินทางไป เรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ก่อน 6.00 น.	72	24.0	50	16.7	50	16.7	172	19.1
6.01 - 7.00 น.	56	18.7	56	18.7	89	29.7	201	22.3
7.01 - 8.00 น.	30	10.0	27	9.0	58	19.3	115	12.8
8.01 - 9.00 น.	39	13.0	51	17.0	22	7.3	112	12.4
ไม่แน่นอน	33	11.0	52	17.3	53	17.7	138	15.3
อื่น ๆ	70	23.3	64	21.3	28	9.3	162	18.0
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 29 แสดงเวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับเข้าที่พักอาศัย จำแนกตามเขตเมืองกรุงเทพมหานคร

เวลาเดินทางกลับ เข้าที่พักอาศัย	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ก่อน 16.00 น.	20	6.7	22	7.3	27	9.0	69	7.7
16.01 - 18.00 น.	63	21.0	46	15.3	117	39.0	226	25.1
18.01 - 20.00 น.	71	23.7	46	15.3	48	16.0	165	18.3
20.01 - 22.00 น.	47	15.7	88	29.3	27	9.0	162	18.0
ไม่แน่นอน	51	17.0	70	23.3	52	17.3	173	19.2
อื่น ๆ	48	16.0	28	9.3	29	9.7	105	11.7
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 30 แสดงเวลาที่ใช้เดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ จำแนกตามเขตเมืองกรุงเทพมหานคร

เวลาที่ใช้เดินทางไป เรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 30 นาที	170	56.7	177	59.0	148	49.3	495	55.0
30 นาที - 1 ชั่วโมง	93	31.0	80	26.7	126	42.0	299	33.2
1 - 2 ชั่วโมง	23	7.7	24	8.0	25	8.3	72	8.0
มากกว่า 2 ชั่วโมง	14	4.7	13	6.3	1	0.3	34	3.8
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 31 แสดงเวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับเข้าที่พักอาศัย จำแนกตามเขตเมืองกรุงเทพมหานคร

เวลาที่ใช้เดินทางไป เรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ	เขตเมืองชั้นใน		เขตต่อเมือง		เขตชานเมือง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 30 นาที	169	56.3	175	58.3	146	48.7	490	54.4
30 นาที - 1 ชั่วโมง	98	32.7	78	26.0	126	42.0	302	33.6
1 - 2 ชั่วโมง	24	8.0	27	9.0	27	9.0	78	8.7
มากกว่า 2 ชั่วโมง	9	3.0	20	6.7	1	0.3	30	3.3
รวม	300	100.0	300	100.0	300	100.0	900	100.0

ตารางที่ 32 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่ตามทะเบียนและที่อยู่อาศัยจริงของประชากรแฝง

ที่อยู่ตามทะเบียน	ที่พักอาศัยจริง			รวม
	เขตเมืองชั้นใน	เขตต่อเมือง	เขตชานเมือง	
ปริมณฑล	5	-	3	8
(ร้อยละ)	(62.5)		(37.5)	(100.0)
จังหวัดในรัศมี 100กม.	16	47	40	103
(ร้อยละ)	(15.6)	(45.6)	(38.8)	(100.0)
ภาคกลาง	20	45	39	104
(ร้อยละ)	(19.2)	(43.3)	(37.5)	(100.0)
ภาคตะวันออก	5	8	14	27
(ร้อยละ)	(18.5)	(29.6)	(51.9)	(100.0)
ภาคเหนือ	36	36	37	109
(ร้อยละ)	(33.0)	(33.0)	(33.9)	(100.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	176	185	105	466
(ร้อยละ)	(37.8)	(39.7)	(22.5)	(100.0)
ภาคใต้	21	35	27	83
(ร้อยละ)	(25.3)	(42.2)	(22.5)	(100.0)
รวม	279	356	265	900
(ร้อยละ)	(31.0)	(39.6)	(29.4)	(100.0)

ตารางที่ 33 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ

ที่พักอาศัย	เวลาเดินทางออกจากที่พักไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ						รวม
	ก่อน 6.00 น.	6.01-7.00 น.	7.01-8.00 น.	8.01-9.00 น.	ไม่แน่นอน	อื่น ๆ	
เขตเมืองชั้นใน (ร้อยละ)	59 (21.1)	50 (17.9)	32 (11.5)	37 (13.3)	31 (11.1)	70 (25.1)	279 (100.0)
เขตต่อเมือง (ร้อยละ)	67 (18.8)	74 (20.8)	36 (10.1)	49 (13.8)	62 (17.4)	68 (19.1)	356 (100.0)
เขตชานเมือง (ร้อยละ)	46 (17.4)	77 (29.1)	47 (17.7)	26 (9.8)	45 (17.0)	24 (9.1)	265 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	172 (19.1)	201 (22.3)	115 (12.8)	112 (12.4)	138 (15.3)	162 (18.0)	900 (100.0)

ตารางที่ 34 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับที่พัก

ที่อยู่อาศัยจริง	เวลาเดินทางจากที่เรียน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ กลับที่พัก						รวม
	ก่อน 16.00 น.	16.01-18.00 น.	18.01-20.00 น.	20.01-22.00 น.	ไม่แน่นอน	อื่น ๆ	
เขตเมืองชั้นใน (ร้อยละ)	14 (5.0)	62 (22.2)	70 (25.1)	37 (13.3)	48 (17.2)	48 (17.2)	279 (100.0)
เขตต่อเมือง (ร้อยละ)	30 (8.4)	67 (18.8)	53 (14.9)	96 (27.0)	75 (21.1)	35 (9.8)	356 (100.0)
เขตชานเมือง (ร้อยละ)	25 (9.4)	97 (36.6)	42 (15.8)	29 (10.9)	50 (18.9)	22 (8.3)	265 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	69 (7.7)	226 (25.1)	165 (18.3)	162 (18.0)	173 (19.2)	105 (11.7)	900 (100.0)

ตารางที่ 35 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่อยู่อาศัยจริงและเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปเรียน ทำงาน หรืออื่น ๆ

ที่พักอาศัยจริง	เวลาที่ใช้เดินทางไปเรียนหรือทำงาน หรืออื่น ๆ				รวม
	น้อยกว่า30นาที	30-60 นาที	1-2 ชั่วโมง	มากกว่า 2 ชม.	
เขตเมืองชั้นใน (ร้อยละ)	164 (58.8)	80 (27.8)	21 (7.5)	14 (5.0)	279 (100.0)
เขตต่อเมือง (ร้อยละ)	194 (54.5)	111 (31.2)	34 (9.6)	17 (4.8)	356 (100.0)
เขตชานเมือง (ร้อยละ)	137 (51.7)	108 (40.8)	17 (6.4)	3 (1.1)	265 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	495 (55.0)	299 (33.2)	72 (8.0)	34 (3.8)	900 (100.0)

ตารางที่ 36 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างที่พักอาศัยจริงและเวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับสู่ที่พัก

ที่พักอาศัยจริง	เวลาที่ใช้ในการเดินทางกลับสู่ที่พัก				รวม
	น้อยกว่า30นาที	30-60 นาที	1-2 ชั่วโมง	มากกว่า 2 ชม.	
เขตเมืองชั้นใน (ร้อยละ)	162 (58.1)	85 (30.5)	24 (8.6)	8 (2.9)	279 (100.0)
เขตต่อเมือง (ร้อยละ)	190 (53.4)	112 (31.5)	35 (9.8)	19 (5.3)	356 (100.0)
เขตชานเมือง (ร้อยละ)	138 (52.1)	105 (39.6)	19 (7.2)	3 (1.1)	265 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	490 (54.4)	302 (33.6)	78 (8.7)	30 (3.3)	900 (100.0)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 37 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างอาชีพและรายได้ของประชากรแฝง

อาชีพ	รายได้						รวม
	5,000หรือต่ำกว่า	5,001-10,000	10,001-15,000	15,001-20,000	มากกว่า 20,001	ไม่มีรายได้	
รับราชการ	9	14	11	6	3	1	44
(ร้อยละ)	(20.5)	(31.8)	(25.0)	(13.6)	(6.8)	(2.3)	(100.0)
รับจ้างเอกชนทั่วไป	162	135	26	5	9	1	338
(ร้อยละ)	(47.9)	(39.9)	(7.7)	(1.5)	(2.7)	(0.3)	(100.0)
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	128	92	29	11	6	2	268
(ร้อยละ)	(47.8)	(34.3)	(10.8)	(4.1)	(2.2)	(0.7)	(100.0)
ถูกจ้างในโรงงาน	10	17	4	-	1	-	32
(ร้อยละ)	(31.3)	(53.1)	(12.5)		(3.1)		(100.0)
นักเรียนนักศึกษา	62	24	3	-	-	41	130
(ร้อยละ)	(47.7)	(18.5)	(2.3)			(31.5)	(100.0)
แม่บ้าน	13	4	1	-	-	15	10
(ร้อยละ)	(39.4)	(12.1)	(3.0)			(45.5)	(100.0)
ไม่ได้ทำงาน	3	5	-	-	-	25	4
(ร้อยละ)	(9.1)	(15.2)				(75.8)	(100.0)
อื่นๆ	12	7	2	-	-	1	22
(ร้อยละ)	(54.5)	(31.8)	(9.1)			(4.5)	(100.0)
รวม	399	298	76	22	19	86	900
(ร้อยละ)	(44.3)	(33.1)	(8.4)	(2.4)	(2.1)	(9.6)	(100.0)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 38 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างการศึกษาและอาชีพของประชากรแฝง

การศึกษา	อาชีพ								รวม
	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	รับจ้างเอกชน/ ทั่วไป	ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	ลูกจ้างใน โรงงาน	นักเรียน นักศึกษา	แม่บ้าน	ไม่ได้ ทำงาน	อื่น ๆ	
ประถมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ)	3 (1.5)	80 (39.4)	91 (44.8)	1 (0.5)	2 (1.0)	12 (5.9)	7 (3.4)	7 (3.4)	203 (100.0)
ประถมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ)	3 (1.5)	95 (47.3)	75 (37.3)	2 (1.0)	6 (3.0)	11 (5.5)	4 (2.0)	5 (2.5)	201 (100.0)
มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ)	5 (2.8)	75 (42.1)	45 (25.3)	17 (9.6)	22 (12.4)	4 (2.2)	3 (4.3)	7 (3.9)	178 (100.0)
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ)	5 (4.3)	40 (34.8)	26 (22.6)	2 (1.7)	34 (29.6)	2 (1.7)	5 (4.3)	1 (0.9)	115 (100.0)
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ร้อยละ)	4 (11.1)	6 (16.7)	6 (16.7)	7 (19.4)	10 (27.8)	1 (2.8)	2 (5.6)	-	36 (100.0)
อนุปริญญา (ร้อยละ)	2 (4.3)	17 (37.0)	10 (21.7)	1 (2.2)	12 (26.1)	2 (4.3)	2 (4.3)	-	46 (100.0)
ปริญญาตรี (ร้อยละ)	18 (15.9)	24 (21.2)	14 (12.4)	2 (1.8)	42 (37.2)	1 (0.9)	10 (8.8)	2 (1.8)	113 (100.0)
สูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ)	4 (50.0)	1 (12.5)	1 (12.5)	-	2 (25.0)	-	-	-	8 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	44 (4.9)	338 (37.6)	268 (29.8)	32 (3.6)	130 (14.4)	33 (3.7)	33 (3.7)	22 (2.4)	900 (100.0)

ตารางที่ 39 ตารางแจกแจงความถี่ระหว่างอายุและอาชีพของประชากรแฝง

อายุ	อาชีพ								รวม
	รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	รับจ้างเอกชน/ ทั่วไป	ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	ลูกจ้าง ในโรงงาน	นักเรียน นักศึกษา	แม่บ้าน	ไม่ได้ ทำงาน	อื่น ๆ	
วัยเด็ก(ต่ำกว่า 14ปี) (ร้อยละ)	-	-	2 (50.0)	1 (25.0)	1 (25.0)	-	-	-	4 (100.0)
วัยแรงงาน(14-59ปี) (ร้อยละ)	43 (4.9)	331 (37.6)	260 (29.5)	31 (3.5)	129 (14.6)	33 (3.7)	32 (3.6)	22 (2.5)	881 (100.0)
วัยผู้สูงอายุ(60ปีขึ้นไป) (ร้อยละ)	1 (6.7)	7 (46.7)	6 (40.0)	-	-	-	1 (6.7)	-	15 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	44 (4.9)	338 (37.6)	268 (29.8)	32 (3.6)	130 (14.4)	33 (3.7)	33 (3.7)	22 (2.4)	900 (100.0)

ตารางที่ 40 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และที่อยู่อาศัยจริงของประชากรแฝง

รายได้	ที่อยู่อาศัยจริง			รวม
	เขตเมืองชั้นใน	เขตตึกเมือง	เขตชานเมือง	
5,000 บ.หรือต่ำกว่า (ร้อยละ)	105 (26.3)	159 (39.8)	135 (33.8)	399 (100.0)
5,001-10,000 บ. (ร้อยละ)	106 (35.6)	130 (43.6)	62 (20.8)	298 (100.0)
10,001-15,000 บ. (ร้อยละ)	27 (35.5)	27 (35.5)	22 (28.9)	76 (100.0)
15,001-20,000 บ. (ร้อยละ)	5 (22.7)	11 (50.0)	6 (27.3)	22 (100.0)
มากกว่า 20,001 บ. (ร้อยละ)	7 (36.8)	9 (47.4)	3 (15.8)	19 (100.0)
ไม่มีรายได้ (ร้อยละ)	29 (33.7)	20 (23.3)	37 (43.0)	86 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	279 (31.0)	356 (39.6)	265 (29.4)	900 (100.0)

ตารางที่ 41 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และการใช้ยานพาหนะของประชากรแฝง

รายได้	การใช้ยานพาหนะ							รวม
	รถส่วนตัว	รถโดยสาร ประจำทาง	รถไฟ	รถไฟฟ้า	รถรับจ้าง	เรือ	เดิน หรืออื่นๆ	
5,000 บ.หรือต่ำกว่า (ร้อยละ)	75 (18.8)	219 (54.9)	7 (1.8)	1 (0.3)	32 (8.0)	1 (0.3)	64 (16.0)	399 (100.0)
5,001-10,000 บ. (ร้อยละ)	71 (23.8)	171 (57.4)	4 (1.3)	1 (0.3)	14 (4.7)	1 (0.3)	36 (12.1)	298 (100.0)
10,001-15,000 บ. (ร้อยละ)	27 (35.5)	32 (42.1)	2 (2.6)	-	7 (9.2)	-	8 (10.5)	76 (100.0)
15,001-20,000 บ. (ร้อยละ)	12 (54.5)	5 (22.7)	1 (4.5)	-	1 (4.5)	-	3 (13.6)	22 (100.0)
มากกว่า 20,001 บ. (ร้อยละ)	9 (47.4)	6 (31.6)	2 (10.5)	-	1 (5.3)	-	1 (5.3)	19 (100.0)
ไม่มีรายได้ (ร้อยละ)	9 (10.5)	59 (68.6)	7 (8.1)	-	5 (5.8)	-	6 (7.0)	86 (100.0)
รวม (ร้อยละ)	203 (22.6)	492 (54.7)	23 (2.6)	2 (0.2)	60 (6.7)	2 (0.2)	118 (13.1)	900 (100.0)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเยาวลักษณ์ โชคถาวร เกิดเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2519 ที่อำเภอ บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีอักษรศาสตร์บัณฑิต ในสาขาภูมิศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2541

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย